

**Uchwała Nr XVIII/172/2015
Rady Miasta Sandomierza**

z dnia 18 listopada 2015 roku

w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Miasta Sandomierz na lata 2015 – 2025.

Na podstawie art.18 ust.2 pkt.6 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz.U. z 2015r., poz. 1515) Rada Miasta Sandomierza uchwala, co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się Strategię Rozwoju Miasta Sandomierz na lata 2015 – 2025, w brzmieniu określonym w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2.

Traci moc Uchwała nr XXXVI/326/2006 Rady Miasta Sandomierza z dnia 21 czerwca 2006 roku w sprawie przyjęcia aktualizacji Strategii Rozwoju Gospodarczego Miasta Sandomierza do roku 2015.

§ 3.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta Sandomierz.

§ 4.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
Miasta Sandomierza

Robert Pytka

Załącznik do Uchwały Nr XVIII/172/2015
Rady Miasta Sandomierza
z dnia 18 listopada 2015 r.

Strategia Rozwoju Miasta Sandomierza na lata 2015 - 2025

Sandomierz, 2015

Spis treści

WPROWADZENIE	3
CZEŚĆ I DIAGNOSTYCZNA	7
1. Dane ogólne	7
2. Infrastruktura ochrony środowiska	16
3. Infrastruktura komunikacyjna	20
4. Gospodarka	23
5. Turystyka	28
6. Kultura/sport i rekreacja	37
7. Edukacja	38
8. Opieka zdrowotna	43
9. Organizacje pozarządowe	44
10. Współpraca z partnerami w kraju i za granicą	44
11. Diagnoza sytuacji rynku pracy w mieście i gminie Sandomierz	45
12. Sytuacja demograficzna i społeczna	46
13. Finanse Samorządu Terytorialnego	52
14. Miasto Sandomierz na tle wybranych miast regionu	56
CZEŚĆ II STRATEGICZNO - WDROŻENIOWA	60
1. Wizja i misja	60
2. Ocena społeczna stanu wyjściowego – badania ankietowe, analiza SWOT	62
3. Uwarunkowania rozwoju miasta Sandomierza	71
4. Priorytety rozwoju miasta Sandomierza	75
5. Obszary koncentracji działań strategicznych	91
6. Zadania realizacyjne i ich finansowanie	92
7. Spójność strategii z innymi dokumentami strategicznymi na szczeblu regionalnym, krajowym oraz z założeniami Unii Europejskiej	96
8. Monitoring i ewaluacja strategii	103
9. Wskaźniki realizacji strategii	105
PODSUMOWANIE	113
Spis tabel i wykresów	119

WPROWADZENIE

Na wstępie autorzy opracowania pragną podziękować wszystkim uczestnikom prac warsztatowych za poświęcony czas, odpowiedzialność w podejściu do spraw publicznych oraz merytoryczne zaangażowanie w procesie budowania Strategii Rozwoju Miasta Sandomierza.

Strategia jako instrument zarządzania rozwojem lokalnym

Planowanie strategiczne, jako dynamiczny i ciągły proces zarządzania rozwojem, jest odpowiedzią na złożoną i ciągle zmieniającą się rzeczywistość społeczno-gospodarczą.

U podstaw planowania strategicznego leży założenie wypracowania wspólnego stanowiska, co do oceny stanu obecnego (wyjściowego) oraz co do wizji przyszłości i kierunków działania służących jej realizacji. Jako instrument zarządzania strategia rozwoju staje się więc wyrazem wspólnego dążenia do zaspokojenia społecznych potrzeb i aspiracji w drodze wdrażania przyjętych postanowień przy stałym monitorowaniu postępów oraz wprowadzaniu niezbędnych korekt.

Rozumiejąc potrzebę i doceniając wagę planowania jako kluczowego czynnika warunkującego efektywne i skuteczne zarządzanie procesami rozwojowymi, władze Miasta Sandomierza opracowały w 2006 roku „Strategię Rozwoju Gospodarczego Miasta Sandomierza”. Dokument przyjęto Uchwałą nr XXXVI/326/2006 Rady Miasta z dnia 21 czerwca 2006 roku. Ze względu na fakt, że istotą planowania strategicznego jest dostosowywanie go do nieuchronnych i ciągłych zmian zachodzących w mieście oraz w jego bliższym i dalszym otoczeniu, a przyjęta wtedy „Strategia” objęła okres do roku 2015, obecne władze miejskie podjęły decyzję o aktualizacji planu w drodze opracowania nowego dokumentu.

U podstaw podjęcia decyzji o rozpoczęciu prac nad Strategią Rozwoju Miasta Sandomierza do roku 2025 leżało kilka ważnych przesłanek.

Przede wszystkim była to konieczność zapewnienia możliwości korzystania z funduszy unijnych i innych dostępnych środków publicznych przy realizacji projektów wdrażanych w mieście, dla których

fakt posiadania aktualnego dokumentu strategicznego jest warunkiem koniecznym w procesie aplikowania.

Po drugie – potrzeba zharmonizowania i dostosowania (zarówno jeśli chodzi o horyzont czasowy, jak i wyznaczone kierunki rozwoju) podstawowego dokumentu regulującego rozwój i przyszłą pozycję Sandomierza do obowiązującej „Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do 2020 roku”, ale też zapewnienie jego zgodności z innymi dokumentami o charakterze planów długoterminowych, obowiązujących w poszczególnych sektorach lokalnej, ponadlokalnej i krajowej rzeczywistości społeczno-gospodarczej, by wymienić tylko Strategię Rozwoju Kraju i programy operacyjne na lata 2014 – 2020, w tym Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego i Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej.

Wreszcie, konieczna stała się weryfikacja ustaleń sprzed dziewięciu lat w kontekście zmian, jakie nastąpiły od tamtej pory, istotnie modyfikując otoczenie zewnętrzne oraz wewnętrzne warunki wpływające na rozwój Sandomierza.

Proces konstruowania dokumentu

Opracowanie Strategii Rozwoju Miasta Sandomierza na lata 2015 – 2025 realizowane było przy wykorzystaniu metody aktywnego planowania strategicznego (MAPS).

Jej istotą jest założenie, że wiedza oraz informacje niezbędne dla opracowania strategii istnieją, ale ich fragmenty są nieuporządkowane i nieskoordynowane, a ponadto rozproszone po różnych instytucjach, organizacjach i osobach. Na wszystkich etapach przestrzega się kilku podstawowych i nienaruszalnych zasad, jakimi są sposób podejmowania decyzji i konsensus, tj. powszechna zgoda. Decyzje wypracowywane są w drodze warsztatów strategicznych w zespołach problemowych, a następnie na forum ogólnym. W przypadku rozbieżności, uwzględnienie których stanowi silną stronę metody MAPS, musi być zawarty konsensus wszystkich członków zespołu planującego.

Takie podejście zapewniło uspołecznienie procesu planowania, który można określić jako ekspercko-społeczny. Oznacza to z jednej strony, że w codziennej pracy aktywnie uczestniczyli i kluczowe decyzje podejmowali specjaliści, z drugiej zaś, że wpływ na te decyzje mieli wszyscy zainteresowani mieszkańcy Sandomierza. Aspekt ekspercki przejawiał się w uczestnictwie w procesie planowania przedstawicieli Urzędu Miejskiego i instytucji odpowiedzialnych za rozwój w poszczególnych obszarach, a także pracowników Ośrodka Promowania Przedsiębiorczości, mających wiedzę i doświadczenie w planowaniu rozwoju gospodarczego. Wymiar społeczny to zebranie opinii nt. stanu obecnego i kierunków rozwoju miasta u mieszkańców Sandomierza oraz turystów (w drodze badania

ankietowego realizowanego bezpośrednio oraz za pośrednictwem Internetu) i otwarty dla wszystkich dostęp do procesu planowania (warsztaty były otwarte dla wszystkich zainteresowanych wzięciem w nich udziału). Wyniki prac warsztatowych oraz sama Strategia zostały upublicznione, między innymi poprzez jej zamieszczenie na stronie internetowej Urzędu Miejskiego, a więc dostępne dla wszystkich, którzy zechcieli wnieść uwagi i propozycje. Zostały one wzięte pod uwagę przed zatwierdzeniem ostatecznej wersji dokumentu przez Radę Miasta Sandomierza.

Struktura dokumentu

Strategia Rozwoju Miasta Sandomierza na lata 2015 – 2025 składa się z 2 zasadniczych części odpowiadających logice procesu strategicznego: pierwsza jest częścią diagnostyczną, obrazującą obecny stan miasta, zaś druga strategiczno- wdrożeniową, obejmującą misję, wizję, cele strategiczne rozwoju miasta do 2025 roku oraz założenia związane z wdrażaniem, monitoringiem i ewaluacją dokumentu.

Do głównych materiałów źródłowych, stanowiących materiał analityczny i podstawę do opracowania strategii należą:

- *dane Urzędu Miejskiego w Sandomierzu,*
- *dane Głównego Urzędu Statystycznego,*
- *wnioski z ankiet przeprowadzonych podczas wywiadów bezpośrednich oraz uzyskanych drogą elektroniczną,*
- *wnioski wypracowane podczas warsztatów grupowych.*

W toku prac nad dokumentem zrealizowano szereg działań, począwszy od uzgodnienia i przyjęcia metodyki postępowania i harmonogramu, poprzez prace analityczne i planistyczne, po wypracowanie niniejszego dokumentu. Ich efektami na poszczególnych etapach były: diagnoza stanu istniejącego, analiza SWOT, wypracowana wizja oraz cele strategiczne, operacyjne i zadania realizacyjne oraz uwarunkowania realizacji strategii.

Strategia Rozwoju Miasta Sandomierza na lata 2015 - 2025 to dokument o charakterze drogowskazu. Wskazuje kierunki, które powinny być brane pod uwagę przez władze miasta podczas pracy nad planami krótkookresowymi o charakterze wykonawczym i przy podejmowaniu bieżących decyzji. Nie jest „listą życzeń”, lecz propozycją ambitnych, ale osiągalnych celów oraz wskazaniem konkretnych, wykonalnych zadań, przekładalnych na przedsięwzięcia (projekty), dla których można znaleźć źródła finansowania. Powinien być przy tym na tyle elastyczny, by jakiegokolwiek zmiany w otoczeniu i zaistnienie nowych warunków w przewidywalnej przyszłości nie zmuszały do pracy od początku, a

wymagały tylko przeredagowania zapisów i dostosowania dokumentu do tych nowych uwarunkowań.

Strategia rozwoju miasta – jej realizacja – jest zawsze kategorią dynamiczną, wyrażoną de facto w zmianach zachodzących w społeczeństwie, a zwłaszcza w jakości jego życia, na skutek jej wdrożenia i osiągnięcia zaplanowanych rezultatów.

Tylko jako taka może stanowić rzeczywistą wartość dla ludzi, którym przyszło żyć i rozwijać się w określonym miejscu i czasie.

CZĘŚĆ I DIAGNOSTYCZNA

„Jest to miejsce nad podziw wesołe i miłe; uprawiają tu winnice; sady otaczają zewsząd to miasto, tak, iżby się zdawało, że lasy naokoło widzisz. Znajduje się tam wielka ilość najwyborniejszych owoców; dlatego też Kazimierz wielki oraz inni królowie, z powodu czystego powietrza i dla weselenia umysłu, często w tem mieście przebywali. To miłe położenie miejsca, uprzyjemnia jeszcze grzeczność obywateli sandomierskich, połączona z różnemi rozrywkami. Znajdziesz tam najdokładniejszych medyków, muzyków, napoje wszelkiego rodzaju, wesołe duchowieństwo, a przy tem jeszcze ryb, miodu, zwierzyny oraz zboża i innych wygód mnóstwo nieprzeliczone.”

[Melchior Buliński, Monografia miasta Sandomierza, 1879, s. 1, za Stanisławem Sarnickim: Descriptio Poloniae anno 1580]

1. Dane ogólne

a) Rys historyczny

Sandomierz należy do najdawniejszych ośrodków miejskich średniowiecznej Europy. Miasto ulokowano nad Wisłą, najstarszym i najdogodniejszym szlakiem komunikacyjnym, przy którym powstawała sieć grodów i wczesnośredniowiecznego osadnictwa.

Dobre gleby (ziemie lessowe) na terenie Wyżyny Sandomierskiej, schodzącej krawędzią do Wisły od strony zachodniej i w południowo-zachodniej części Wyżyny Lubelskiej stwarzały dogodne warunki rozwoju rolnictwa i hodowli. Położenie miasta w dolinie Wisły i Sanu dawało możliwość rozwoju rybołówstwa a puszcza Kotliny Sandomierskiej na południowym – wschodzie (po stronie prawobrzeżnej Wisły) pozwalała na prowadzenie gospodarki w oparciu o eksploatację lasu.

Pierwsze wzmianki o osadnictwie na terenie współczesnego Sandomierza pochodzą z VIII wieku, a ślady osadnictwa na wzgórzu zamkowym sięgają X wieku. Źródła poświadczają wczesne ulokowanie w mieście kasztelanii oraz istnienie najdawniejszych ośrodków kościelnych, czego przykładem jest ufundowana w XII wieku największa w Małopolsce kolegiata. W XI wieku Sandomierz był drugim

po Krakowie znaczącym grodem i ośrodkiem miejskim Małopolski a ostateczny przywilej lokacyjny na prawie niemieckim, nadany w 1286 r. przez Leszka Czarnego, potwierdza, że miasto należało do najważniejszych królewskich ośrodków gospodarczych i handlowych ówczesnych czasów.

Położenie miasta na lewym, wysokim brzegu Wisły, zabezpieczającym przed niebezpieczeństwem powodzi, przeprawa przez rzekę u podnóża wzgórza miejskiego oraz sama rzeka Wisła, najważniejsza arteria komunikacyjna wiodąca z południa na północ, łącząca na całej długości miasta polskie aż do Gdańska, największego portu bałtyckiego, a także zbieg krzyżujących się głównych szlaków drogowych ówczesnej Europy, stwarzały podstawy do pomyślnego rozwoju handlu, nie tylko lokalnego ale także regionalnego, krajowego i dalekosiężnego. Handel dalekosiężny, był przede wszystkim źródłem zamożności Sandomierza. Już wkrótce po lokacji, pod koniec XIII wieku miasto należało do ważniejszych ośrodków handlowych Polski.

W XIII – XIV wiekach Sandomierz przeżywał intensywny rozwój gospodarczy i demograficzny, poparty licznymi przywilejami targowymi i zwolnieniami celnymi uzyskiwanymi od książąt i królów. Jako miasto królewskie, siedziba administracji państwowej, był znaczącym ośrodkiem życia gospodarczego, religijnego, politycznego i kulturalnego. Na przełomie XV i XVI stulecia duże znaczenie w życiu gospodarczym miasta miało cło pobierane w porcie sandomierskim od spławianych Wisłą towarów rolnych i leśnych, a także handel, przede wszystkim zbożem (w tym słynną pszenicą *sandomierką*), na które wzrastał popyt w krajach zachodniej Europy. Do rozwoju miasta w tym czasie i jego znaczenia politycznego oraz religijnego przyczyniało się także położenie na szlaku wielkich jarmarków lubelskich, skupiających kupców z rozległych obszarów Europy i Azji.

W związku z licznymi międzynarodowymi kontaktami handlowymi w okresie swej świetności Sandomierz stanowił również miejsce spotkań przybyszów z różnych stron świata, wymiany myśli, wiedzy, prądów kultury i obyczajów.

Położenie Sandomierza miało także znaczenie strategiczne, jako bariery przed najazdami i ekspansją agresorów z zewnątrz. Miasto nie było jednak w stanie przeciwstawić się najazdowi szwedzkiemu, w drugiej połowie XVII w. Od tego czasu, poprzez okres zaborów, wojen napoleońskich oraz zachodzących zmian społeczno-politycznych, miasto stopniowo traciło znaczenie wiodącego ośrodka gospodarczego i kulturalnego regionu.

Wspaniałe zabytki Sandomierza, tworzone na przestrzeni dziejów przez artystów i najwybitniejszych architektów z różnych stron świata, potwierdzają jego świetność.

Wszystkie atuty, które miasto wykorzystywało w wiekach swej świetności, a więc:

- *korzystne położenie u zbiegu wielu szlaków komunikacyjnych sprzyjające rozwojowi handlu na znaczącą międzynarodową skalę i wspierającego go rzemiosła miejscowego,*
- *żyzne gleby oraz zdobycze wiedzy w zakresie nowoczesnych upraw (m.in. pszenica sandomierka, sady owocowe, winnice), wnoszone przez duchowieństwo wcześnie osadzone w mieście oraz światłych mieszczan,*
- *kontakty międzynarodowe, owocujące gromadzonymi przez wieki zasobami kultury materialnej i niematerialnej w postaci obiektów sztuki i architektury różnych epok, cennych zbiorów muzealnych i bibliotecznych,*

pozostają nadal jego atutami współcześnie.

b) Położenie geograficzne i znaczenie administracyjne

Miasto Sandomierz leży nad Wisłą, w pobliżu ujścia do niej Sanu i znajduje się w rejonie o zróżnicowanych warunkach przyrodniczo – krajobrazowych, u styku trzech różniących się krain: Wyżyny Sandomierskiej, Wyżyny Lubelskiej i Kotliny Sandomierskiej. Sandomierz stanowi gminę miejską i graniczy z gminami: Dwikozy, Wilczyce, Obrazów, Samborzec oraz Tarnobrzegiem.

Od 1999 r. Sandomierz jest stolicą powiatu sandomierskiego zajmującego 8 miejsce pod względem powierzchni (67 589 ha) wśród 14 powiatów województwa świętokrzyskiego. Powiat sandomierski leży we wschodniej części województwa świętokrzyskiego i graniczy z sześcioma powiatami położonymi w trzech województwach: z powiatem staszowskim i opatowskim w województwie świętokrzyskim, z powiatem stalowowolskim, powiatem tarnobrzeczkim i miastem Tarnobrzeg – w województwie

podkarpackim oraz z powiatem kraśnickim w województwie lubelskim.

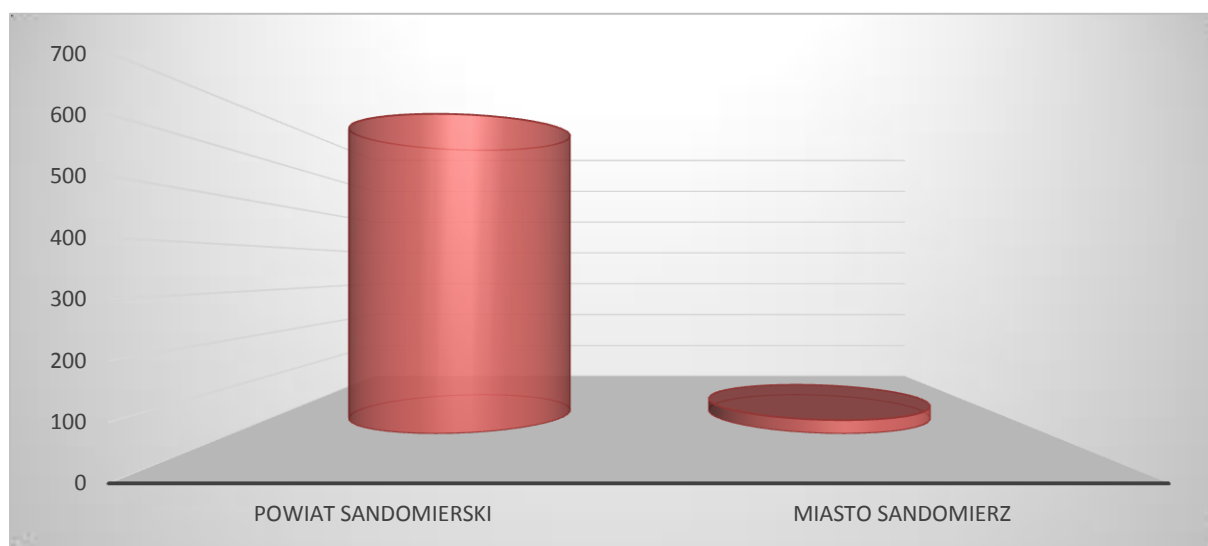
W skład powiatu sandomierskiego oprócz gminy Sandomierz wchodzi:

- *Miasto i Gmina Koprzywnica,*
- *Miasto i Gmina Zawichost,*
- *Gmina Samborzec,*
- *Gmina Dwikozy,*
- *Gmina Wilczyce,*
- *Gmina Obrazów,*
- *Gmina Klimontów,*
- *Gmina Łoniów.*

Sandomierz jest stolicą powiatu sandomierskiego. Na jego terenie znajdują się siedziby władz samorządowych oraz powiatowych, pełniących ważne funkcje związane z obsługą administracyjną zarówno mieszkańców miasta, jak i całego powiatu. Jest także ośrodkiem, w którym ulokowano instytucje ważne dla rozwoju społeczno-gospodarczego i kulturalnego.

c) Powierzchnia miasta

Sandomierz zajmuje 28,8 km², co stanowi 4,2% powierzchni powiatu(676 km²).

Wykres 1 Powierzchnia miasta Sandomierza w stosunku do powierzchni powiatu sandomierskiego

Źródło: dane GUS-2013

Gęstość zaludnienia w 2014 r. wynosiła w Sandomierzu 848 osób na km², zaś w powiecie sandomierskim - 118 osób na km².

d) Środowisko przyrodnicze

Sandomierz leży w obszarze dwóch typów krajobrazu:

- *wysoczyźnie brzeżnej Wyżyny Sandomierskiej, o urozmaiconej rzeźbie, szczególnie w strefie krawędziowej, pokrytej wąwozami lessowymi, podatnymi na erozję i wytworzonymi czarnoziemami, stanowiącymi siedliska roślinności grądu i dąbrowy świetlistej,*
- *dolinie Wisły, wypełnionej osadami rzecznyymi i wytworzonymi z nich glebami madowymi, stanowiących siedliska roślinności lasów łęgowych.*

Dolina Wisły jest monotonna, urozmaicona jedynie zagłębieniami starorzeczy, podmokła, ale rzadko wypełniona wodą. To ukształtowanie terenu u stóp tarasu (podskarpie) ulega zanikowi, co powoduje ciągłe przeobrażenia rzeźby terenu.

Na terenie miasta znajdują się obszary i obiekty objęte ochroną prawną na podstawie ustawy o ochronie przyrody:

- *obszar Sieci Natura 2000, który tworzą:*
- *specjalny obszar ochrony siedlisk Góry Pieprzowe PLH260022,*
- *specjalny obszar ochrony siedlisk Tarnobrzeńska Dolina Wisły PLH180049,*
- *użytek ekologiczny „Kamień Plebański”,*
- *pomniki przyrody.*

Specjalny Obszar Natura 2000 ochrony siedlisk Góry Pieprzowe stanowi rezerwat geologiczno-przyrodniczy „Góry Pieprzowe”, znajdujący się bezpośrednio przy granicy miasta. Rezerwat „Góry Pieprzowe” utworzony w 1979 r., obejmujący obszar o pow. 18,01 ha, jest położony w znacznej części we wsi Kamień Łukawski w gminie Dwikozy (11 ha) natomiast 7 ha rezerwatu znajduje się w granicach administracyjnych miasta. Rezerwat stanowi naturalne odsłonięcie utworów kambryjskich łupków, w postaci ścian, osuwisk i rozpadlin. Cały teren ma urozmaiconą rzeźbę z licznymi skarpami, wąwozami erozyjnymi i stromymi uskokami. Specyficzne warunki klimatyczne, wodne i glebowe sprawiają, że roślinność tego obszaru jest bardzo zróżnicowana w stosunku do otaczających terenów. Na terenie rezerwatu odnotowano 397 gatunków roślin chronionych, rzadkich a nawet endemicznych dla Gór Pieprzowych. Obok skał, ochronie podlegają rośliny, z najcenniejszym zbiorowiskiem roślinnym - stepem ostnicowym wraz z tworzącą go reliktową roślinnością. Rezerwat stanowi największe w Europie skupienie dziko rosnących róż. Niektóre z ich form zostały tu po raz pierwszy

opisane i są niewątpliwie endemiczne. Dotychczas zidentyfikowano 12 gatunków róż, co stanowi ok. 70% gatunków występujących w Polsce. Wśród gatunków roślin rosnących w rezerwacie, 13 podlega ochronie ścisłej, w tym m. in.: wiśnia karłowata, róża francuska *Rosa gallica*, zawilec wielkokwiatowy *Anemone silvestris*, ostnica włosowata *Stipa capillata*, dzwonek syberyjski *Campanula sibirica*, dziewięciśń bezłodygowy *Carlina acaulis*, goryczka krzyżowa *Gentiana cruciata*. W starorzeczu występuje kotewka - orzech wodny, przedstawiciel roślinności wodnej. Zarośla reprezentują krzewy kserotermiczne oraz tarnina. Ze specyficznych zarośli spotyka się wiąź korkowy – niski i ścielący oraz robinia. Murawy kserotermiczne rezerwatu zasiedla kilkadziesiąt gatunków ciepło i sucholubnych owadów. Kilka gatunków pajaków, chrząszczy i pszczoł, posiada tu jedyne stanowiska w Polsce.

Obszar Natura 2000 Tarnobrzaska Dolina Wisły przylega od strony południowej do ostoi Gór Pieprzowych, obejmując m.in. część Doliny Wisły w Sandomierzu oraz znajdujące się obok Gór Pieprzowych na granicy Sandomierza i gminy Dwikozy starorzecze Wisły. Obszar cechuje duża bioróżnorodność gatunków roślin i zwierząt oraz duża różnorodność siedlisk przyrodniczych, takich jak: naturalne starorzecza z roślinnością pływającą, zanurzoną oraz z zaroślową, dużą ilością gatunków ciekawych przyrodniczo.

Użytek ekologiczny „Kamień Plebański” znajdujący się na terenie miasta tworzy obszar muraw ostnicowych typowych dla stepów.

Na terenie Sandomierza indywidualną ochroną objęto 12 obiektów, pomników przyrody. Stanowią je drzewa (lipy drobnolistne, dąb bezszypułkowy i szypułkowy, jesion wyniosły, klon pospolity, buk pospolity) zlokalizowane w Wąwozie Królowej Jadwigi, przy kościołach św. Jakuba i Nawrócenia św. Pawła Apostoła, przy szpitalu, przy Ośrodku Doradztw Rolniczego oraz w parku Piszczele, a także Wąwóz im. Królowej Jadwigi, najciekawszy wśród wąwozów lessowych istniejących w obrębie miasta.

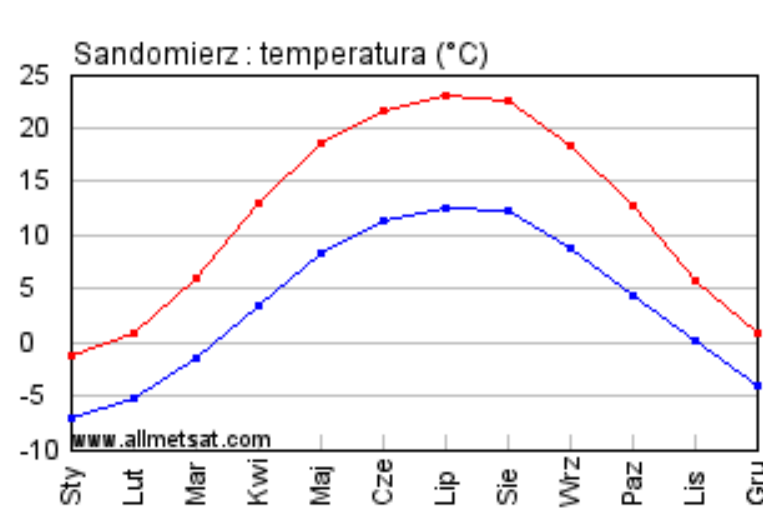
e) Klimat, gleby i wody

Teren Sandomierza i okolic jest obszarem ciepłym. Średnia roczna temperatura powietrza wynosi około 8 (stopni Celsjusza), średnia temperatura najcieplejszego miesiąca wynosi około 18 (stopni Celsjusza), zaś najchłodniejszego 2.7 (stopni Celsjusza). Średnie roczne sumy opadów mieszczą się w granicach 571 mm. Najsuchszym miesiącem jest luty, z 26 mm deszczu. Większość opadów ma miejsce w lipcu, ze średnią na poziomie 84 mm. Przeważają słabe i łagodne wiatry głównie z kierunku zachodniego. Urozmaicona rzeźba wyżyny ma wpływ także na kształtowanie klimatu lokalnego, czyli warunków panujących na przykład w głęboko wciętych dolinach, czy też nierównomierne nagrzewanie różnie nachylonych powierzchni stoków. Częstym zjawiskiem jest inwersja termiczna, odznaczająca się znacznym spadkiem temperatur.

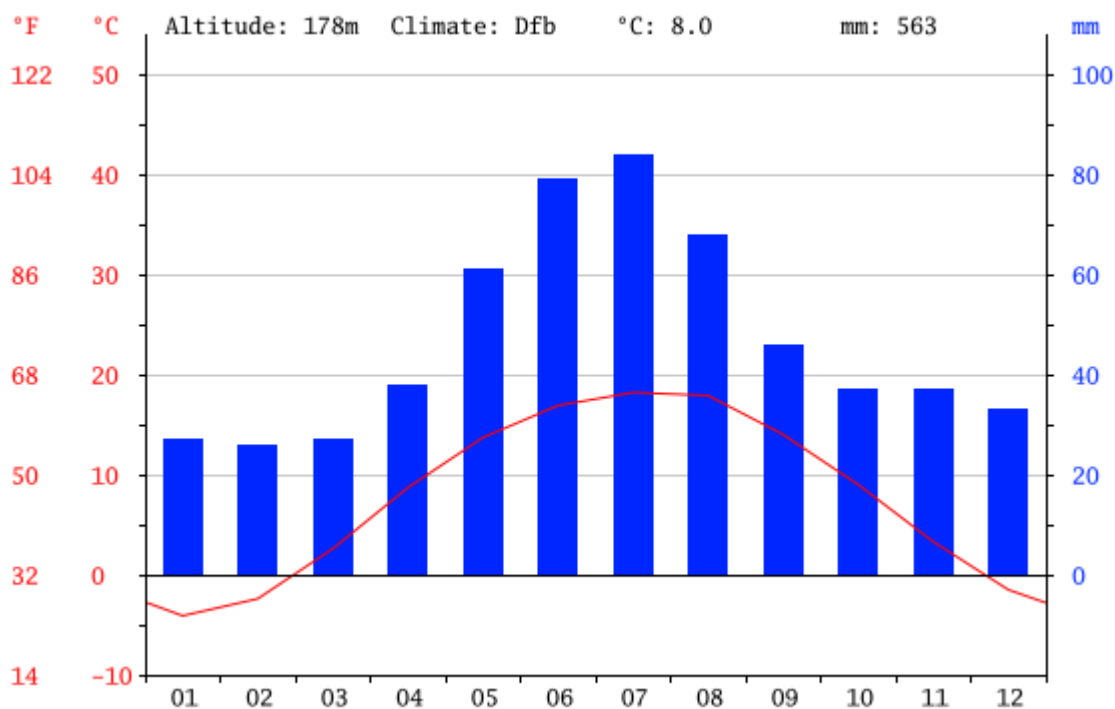
Na terenie miasta zlokalizowana jest stacja meteorologiczna, której wskazania i pomiary szczegółowo charakteryzują klimat Sandomierza.

Źródło: Plan Rozwoju Lokalnego Miasta Sandomierza

Wykres 2 Średniomiesięczne temperatury w mieście Sandomierzu

Wykres 3 Średniomiesięczne opady w mieście Sandomierzu

Na głębokich lessach wysoczyzny wytworzyły się urodzajne gleby brunatne, czarnoziemy właściwe, należące do najlepszych gleb w Polsce. Na tarasie zalewowym przeważają również dość urodzajne gleby madowe. Grunty orne w przewadze przydatności rolniczej zajęte są pod uprawy sadownicze. Użytki zielone w przewadze dobrej i średniej wartości występują wyłącznie w dolinie Wisły.

Obszar miasta leży w obrębie mezoregionów:

- Wyżyny Sandomierskiej,
- Niziny Nadwiślańskiej,
- Równiny Tarnobrzskiej.

Wyżynę Sandomierską pokrywają urodzajne gleby nalessowe należące do klasy brunatnoziemów (lessowych gleb brunatnych), a miejscami do czarnoziemów (najlepsze odmiany czarnych ziem i mad), zaliczonych do I i II klasy bonitacyjnej gruntów (kompleks pszenny bardzo dobry).

Równina Tarnobrzka zbudowana jest z mad holoceniskich, pokryta glebami brunatnymi i bielcowymi zaliczanymi do III a i III b klasy bonitacyjnej (kompleks pszenny dobry).

Nizina Nadwiślańska pokryta jest przez czwartorzędowe osady rzeczne (piaszczyste), na których wykształciły się gleby piaszczyste klasy bonitacyjnej IV b i V stwarzające warunki do siedlisk lęgowych i łąk.

Lessy i mady zaliczane są do najwyższych klas bonitacyjnych. Gleby klas I-III obejmują 1433 ha, co stanowi 86,3% użytków rolnych, klasy IV obejmują 202 ha, co stanowi 12,2%, a gleby klas V, VI i VII-26 ha, co odpowiada 1,5%.

Źródło: Plan Rozwoju Lokalnego Sandomierz

Wody

Północna część Sandomierza leży na krawędzi południowo-wschodniej Wyżyny Kielecko-Sandomierskiej, ograniczonej od północy dolinami rzeki Opatówki, a od południa dolinami rzeki Koprzywianki. Część południowa miasta położona jest u podnóża skarpy wiślanej, w widłach rzek Wisły i Trześniówki. Ta część miasta jest usytuowana w Kotlinie Sandomierskiej.

Źródło: Strategia Promocji miasta Sandomierza na lata 2010-2013

f) Surowce naturalne

Na terenie powiatu sandomierskiego występują kopaliny pospolite, takie jak surowce ilaste i kruszywa naturalne. Niezwykłym surowcem ziemi sandomierskiej, wykorzystywanym od najdawniejszych czasów jest krzemień. Różne jego odmiany od tysiącleci służyły ludziom do wyrobu narzędzi – ostrzy, siekier oraz broni. W Krzemionkach Opatowskich znajduje się jeden z największych i najlepiej zachowanych w Europie kompleksów neolitycznych kopalni, w których wydobywano krzemień pasiasty.

Krzemień pasiasty występujący w formie brył pokrytych na zewnątrz skorupą wapienną, a wewnątrz o pasiastym lub plamiastym rozkładzie barw i zróżnicowanym zabarwieniu (różne odcienie szarości, beżu, bieli oraz czerni) znalazł współcześnie zastosowanie w biżuterii i złotnictwie. Wykorzystanie krzemienia pasiastego jako tworzywa jubilerskiego zainicjowano w Sandomierzu w latach 70. XX wieku i obecnie stanowi on wyróżnik sandomierskiej sztuki jubilerskiej.

2. Infrastruktura ochrony środowiska

a) Gospodarka wodno-ściekowa

Zaopatrzenie w wodę

Miasto jest położone na obszarze deficytowym pod względem zasobności w wody podziemne. Północna, wyżynna część miasta charakteryzuje się występowaniem utworów praktycznie bezwodnych. Wody występują w utworach jury górnej i trzeciorzędu, a w dolinie Wisły także czwartorzędu.

Teren miasta Sandomierza jest dobrze zwodociągowany. W 2013 roku długość sieci wodociągowej wynosiła 125, 1 km i było do niej przyłączonych 22285 osób. Miasto zaopatrywane jest w wodę z ujęcia „Romanówka”, gdzie wydobywana jest woda podziemna z poziomu trzeciorzędowo-jurajskiego. Jest to zbiornik szczelinowo – krasowy, porowy o powierzchni 74 km². Ujęcie to zlokalizowane jest w odległości 14 km od granic miasta w kierunku północnym. Studnie głębinowe położone są na gruntach wsi: Romanówka, Garbów, Prusy, Wyspa, Wygoda i Józefków w gminach Zawichost, Dwikozy i Ożarów. Zbiornik rozciąga się od Sandomierza do Zawichostu. Zasoby tego zbiornika szacowane są na 580 m³/h. Jest to główne źródło zaopatrzenia w wodę tej części miasta. Z tego ujęcia zaopatrywane jest miasto Sandomierz oraz wsie położone na terenie gmin Dwikozy, Wilczyce, Ożarów, Obrazów, Samborzec i Gorzyce. Południowa, dolinna część Sandomierza, położona jest w obrębie Zapadliska Przedkarpackiego. Występują tu utwory czwartorzędowe, charakteryzujące się średnią wodonością. W ich obrębie wydzielono duży główny zbiornik wód podziemnych Dębica - Stalowa Wola – Rzeszów (GZWP 425). Są to w większości wody niskiej i średniej jakości wymagające uzdatniania.

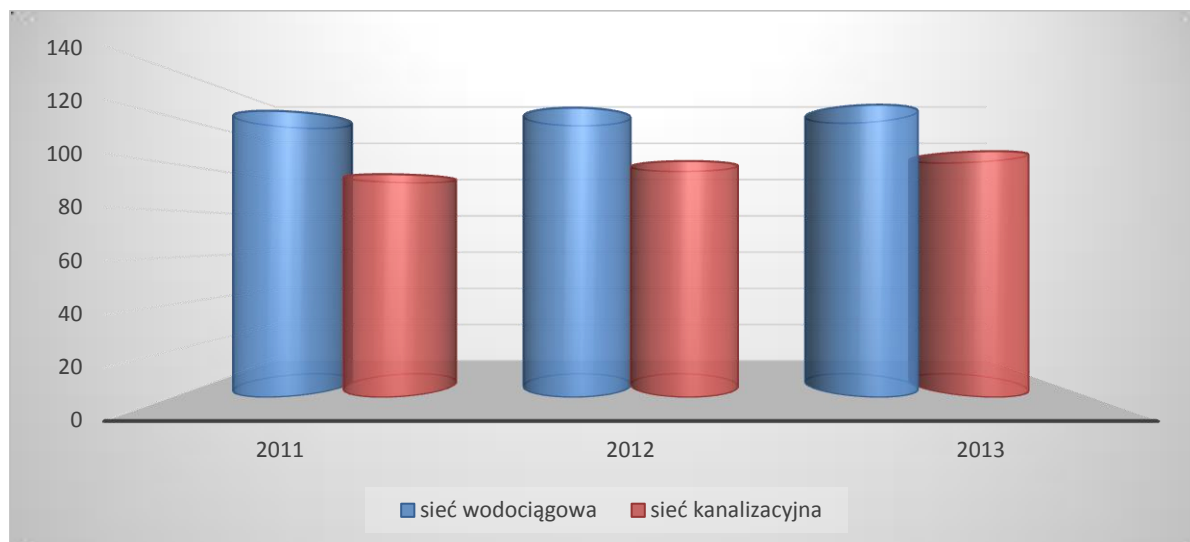
Tabela 1 Sieci wodociągowe i kanalizacyjne w mieście Sandomierz w latach 2011-2013

Rok	Długość sieci wodociągowej [km]	Długość sieci kanalizacyjnej [km]	Liczba mieszkańców korzystająca z sieci wodociągowej [l. mieszkańców]	Liczba mieszkańców korzystająca z sieci kanalizacyjnej [l. mieszkańców]
2013	125,1	105,3	22285	20443
2012	123,8	101,1	22416	20592
2011	122,5	95,2	22445	20571

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Z przedstawionych danych wynika, że w latach 2011-2013 nieznacznie wzrosła długość sieci wodociągowej i kanalizacyjnej.

Wykres 4 Długość sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w latach 2011-2013

Źródło: Bank Danych Lokalnych

b) Gospodarka odpadami

Na terenie miasta nie ma wysypiska śmieci. Odpady komunalne przewożone są na składowisko odpadów komunalnych w Szymanowicach Dolnych, które zostało oddane do eksploatacji w 1998 r. Składowisko ma charakter podpowierzchniowy w byłym wyrobisku piasku o znacznym zagłębieniu. Na terenie miasta nie stwierdzono istnienia dzikich wysypisk śmieci. Od 2012 r. wzrosła liczba odpadów stałych, która w 2014 r. wyniosła 8689 ton.

Tabela 2 Odpady stałe w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
Odpady stałe zebrane w ciągu roku [tona]	8571	8661	8689

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Na terenie gminy znajduje się obecnie jedna oczyszczalnia ścieków. Ścieki oczyszczane są na drodze mechaniczno-biologicznej z podwyższoną redukcją związków biogenych: azotu fosforu z możliwością strącania fosforu również na drodze chemicznej. Oczyszczalnia posiada pozwolenie

wodnoprawne na odprowadzanie ścieków do rzeki Wisły. Osady ściekowe nie są gromadzone na terenie oczyszczalni, jedynie czasowo magazynowane na placu magazynowym do czasu wywozu odbywającego się z częstotliwością 1-2 razy w miesiącu.

W Sandomierzu istnieje również oczyszczalnia biologiczna przy ul. Lubelskiej o przepustowości 11,25 m³/d. Odbiornikiem ścieków jest rów odwadniający. Oczyszczalnia przeznaczona jest do oczyszczania ścieków socjalno-bytowych budynków jedno i wielorodzinnych. Na terenie Sandomierza mieszkańcy korzystają z przydomowych oczyszczalni ścieków do 5 m³/d.

Tabela 3 Oczyszczanie odpadów komunalnych w latach 2011-2014

	2011	2012	2013	2014
Ludność korzystająca z oczyszczalni (l. mieszkańców)	24793	24540	24307	22924
Ścieki oczyszczane w ciągu roku (tys. m ³ /r)	1521,7	1571,1	1635,6	1644,0

Źródło: Urząd Miejski w Sandomierzu

c) Zaopatrzenie w energię

System elektroenergetyczny miasta Sandomierza obsługuje Rejon Dystrybucji Energii Tarnobrzeg, który podlega Rzeszowskiemu Zakładowi Energetycznemu SA (RZE) – RZE Dystrybucja Sp. z o.o.

Zasilanie miasta będzie odbywać się nadal za pośrednictwem czterech stacji energetycznych (GPZ): Sandomierz (SAN), przy ul. Energetycznej, Trześń (TSN), przy ul. Trześniowskiej, Gerlachów (gm. Dwikozy) oraz Sandomierz (HSS), przy ul. Portowej (jest to GPZ przemysłowy, zasilający hutę szkła Pilkington Polska Sp. z o.o.).

Obecne obciążenie transformatorów sN/nN jest na poziomie ok. 50% ich mocy nominalnej.

W związku z rozwojem przestrzennym miasta, w tym przede wszystkim nowej zabudowy przemysłowej, usługowej, ale i mieszkaniowej, do roku 2020 nastąpi wzrost zapotrzebowania na energię elektryczną o ok. 10 %. Nie spowoduje to perturbacji związanych z potrzebą zapewnienia dostaw energii odbiorcom. Istniejące rezerwy mocy w GPZ-ach są wystarczające do zapewnienia zwiększonych dostaw energii. Przyrost ten będzie się wiązał jednak z rozbudową sieci sN i nN wraz z budową nowych stacji transformatorowych. Dla istniejących i nowych linii energetycznych

wysokiego napięcia ustala się strefy uciążliwości po 19 metrów w każdą stronę od osi linii, które powinny zostać uwzględnione w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

d) Zaopatrzenie w ciepło

Wytwarzaniem, przesyłem i dystrybucją ciepła pochodzącego z podstawowych źródeł ciepła na obszarze miasta zajmuje się, zgodnie z posiadanymi koncesjami, Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Sandomierzu (PEC). Głównymi źródłami zasilającymi energią ciepłą miejski system ciepłowniczy pozostaną kotłownie wysokoparametrowe „Rokitek” i „Stocznia” oraz 9 mniejszych, lokalnych kotłowni gazowych, zlokalizowanych w rejonie Starego Miasta. Stan techniczny wyżej wymienionych należy uznać za dobry, co jest efektem prowadzonych w ostatnich latach modernizacji. Na terenie Sandomierza działa ponadto kilkadziesiąt lokalnych kotłowni, które znajdują się poza działaniem PEC.

e) System zaopatrzenia w gaz ziemny

Obecnie istniejący system sieci gazowej średnio i niskoprężnej (oparty łącznie na siedmiu stacjach redukcji gazu) na terenie miasta w pełni zabezpiecza potrzeby odbiorców komunalno-bytowych, jak również odbiorców przemysłowych. Z sieci gazowej korzysta ponad 90% mieszkańców miasta i jest to jeden z najwyższych wskaźników w porównaniu z innymi gminami miejskimi w kraju.

Miejski system gazowniczy posiada rezerwy przesyłowe, a przepustowość dwóch stacji pomiarowo-redukcyjnych 1-go stopnia wykorzystana jest w stopniu na poziomie niewiele ponad 50%. Do roku 2020 prognozuje się wzrost rocznego zużycia gazu ziemnego o 10%. Przy rozważanym wykorzystaniu gazu ziemnego w kotłowni Rokitek wzrost ten będzie na poziomie 19%. Jednak zarówno I, jak i II opcja wzrostu zapotrzebowania na gaz nie będzie pociągała za sobą konieczności rozbudowy systemu przesyłowego.

Dystrybucją gazu ziemnego na terenie Sandomierza zajmuje się Karpacka Spółka Gazownictwa sp. z o.o. w Tarnowie, Oddział Gazowniczy w Sandomierzu.

f) Wykorzystanie energii odnawialnych

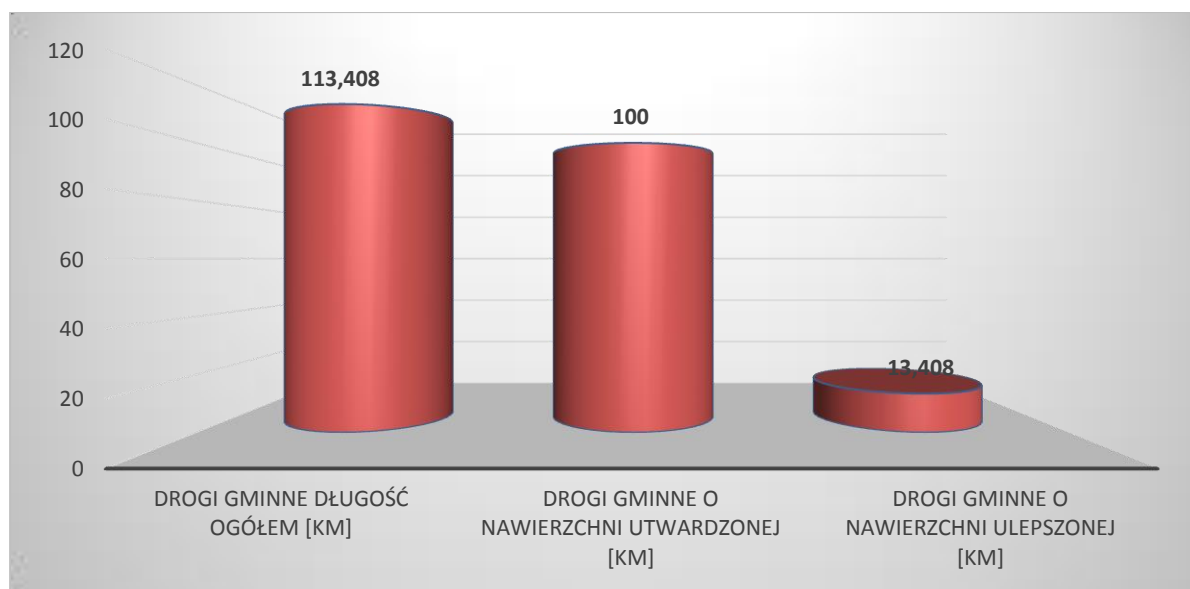
Instalacja solarna – wykonana została instalacja kolektorów słonecznych na budynku Zespołu Basenów Krytych „Błękitna fala” przy ul. Zielnej. Zgodnie z projektem budowlanym wykonano instalację kolektorów słonecznych o łącznej powierzchni absorpcji ok. 255 m². Jest to system podgrzewania wody basenowej i przygotowania ciepłej wody użytkowej w oparciu o odnawialne

źródła energii. Zadaniem systemu kolektorów słonecznych jest redukcja szkodliwych substancji do otoczenia, ograniczenie kosztów przygotowania energii i wydatków na ochronę środowiska. Instalacja oparta na kolektorach słonecznych stanowi nowoczesny, ekologiczny system ogrzewania, spełniający normy i przepisy z zakresu ochrony środowiska.

3. Infrastruktura komunikacyjna

Sandomierz posiada korzystne położenie komunikacyjne. Jest to istotne z punktu widzenia przyciągania zewnętrznych inwestorów oraz rozwoju turystyki. Przez teren Sandomierza przebiegają cztery arterie komunikacyjne tj drogi krajowe: nr 77 Lipnik-Przemyśl, nr 79 Warszawa-Bytom; drogi wojewódzkie: nr 723 Sandomierz-Tarnobrzeg i nr 777 Sandomierz – Annopol. Drogi te są znacznie obciążone zarówno ruchem miejskim jaki tranzytowym, co stanowi duży problem komunikacyjny miasta i obciążenie dla jego mieszkańców.

Wykres 5 Drogi gminne w km

Źródło: Urząd Miejski w Sandomierzu

Ogółem drogi gminne liczą 113 km i 408 m, w tym o nawierzchni utwardzonej 100 km, natomiast o nawierzchni ulepszonej tylko 13 km 408 m.

Długość dróg nie będących własnością miasta, przebiegających przez teren miasta wynosi: 12 km 842 m - drogi krajowe, 2 km 704 m - drogi wojewódzkie, a 12 km 534 m to drogi powiatowe. Od października 2015 r. ruszył szlak rowerowy: Wschodni Szlak Rowerowy Green Velo. Szlak mający

blisko 2000 km długości, to najdłuższa trasa rowerowa w Polsce. Przebiega przez obszar pięciu województw leżących we wschodniej części kraju: warmińsko-mazurskiego (ok. 420 km), podlaskiego (ok. 592 km), lubelskiego (ok. 351 km), podkarpackiego (ok. 428 km) i świętokrzyskiego (ok. 190 km).

Przez powiat sandomierski prowadzi blisko 10 kilometrów trasy rowerowej Green Velo. Miejski odcinek liczy prawie 3 kilometry długości. W województwie świętokrzyskim szlak przebiega przez Sandomierz, Ujazd, Kielce, Oblęgorek, Sielpię do Końskich. W Sandomierzu szlak prowadzi ulicą Krakowską, Jana Pawła II, przez most na Wiśle, ulicą Trześniowską w stronę Podkarpacia. Szlak ten obejmuje najcenniejsze przyrodniczo i kulturowo obszary Sandomierszczyzny. Dla miłośników wycieczek rowerowych szlak ten stanowi wspaniałą formę spędzania czasu.

b) Komunikacja kolejowa

Sandomierz to dosyć duża węzłowa stacja kolejowa, znajdująca się jednak daleko (ok. 3 km) od centrum miasta. Był to jeden z powodów, zmian w rozkładzie jazdy 2004/2005. Zlikwidowano kursy pociągów osobowych, a od 2006/2007 także pospiesznych. W późniejszym czasie raz do roku pojawiał się na niej pociąg pielgrzymkowy relacji Zamość - Częstochowa, a w roku 2009 i 2011 do Sandomierza został uruchomiony specjalny pociąg turystyczny ze Skarżyska-Kamiennej. Stacja nadal pełni jednak funkcje towarowe, ponieważ rozpoczyna się tu bocznica do Huty Szkła Pilkington Polska. Jest ona używana niemal codziennie. Stacja dzieli się na dwie główne części: pasażerską i towarową. W pasażerskiej znajdują się dwa dwukrawędziowe perony, kilka torów bocznych, a także budynek dworca, który obecnie jest przeznaczony na prowadzenie działalności gospodarczej. W części towarowej znajduje się 6 torów głównych wraz z kilkoma torami bocznymi, które prowadzą m.in. do ramp i magazynów. Ruchem na stacji steruje się z nastawni dysponującej "Sn", która jest wyposażona w urządzenia przekaźnikowe typu E zbudowane w latach 90. XX w. (wcześniej stacja posiadała urządzenia mechaniczne scentralizowane z sygnalizacją kształtową) i znajduje się w środku stacji. Od strony Skarżyska mieści się posterunek SKP-1, zaś od strony Tarnobrzega do 2008 roku znajdował się posterunek SKP-1, a obecnie jego rolę przejęły kamery. Z nastawni i posterunku SKP obsługuje się także po 2 przejazdy kolejowe, w tym po 1 z wykorzystaniem urządzeń TVU.

c) Telekomunikacja

Mieszkańcy Sandomierza mają dobry dostęp do Internetu. Na terenie miasta działają duże firmy telekomunikacyjne takie jak Orange, Netia, Cyfrowy Polsat, P4, Polkomtel itp., jak również lokalni dostawcy Internetu działający na terenie większych osiedli mieszkaniowych.

Pojawiają się też inicjatywy małych grup mieszkańców, którzy wspólnie dzielą łącze internetowe od dużego dostawcy na 2-3 gospodarstwa domowe. Na rynku Starego Miasta w Sandomierzu uruchomiony jest Hot-Spot zapewniający dostęp do Internetu dla turystów odwiedzających Sandomierz.

Urząd Miejski nie posiada danych dotyczących liczby umów na świadczenie usług dostępu do Internetu zawartych przez operatorów działających na rynku. Wyraźnym problemem są braki w infrastrukturze sieciowej na osiedlach domków jednorodzinnych w pobliżu granic miasta. Dużym operatorom nie opłaca się modernizować sieci w miejscach, gdzie nie znajdzie się odpowiednia ilość klientów. W związku z tym na tych terenach brak jest możliwości korzystania z szybkich łączy internetowych (20Mbit/s), jakość połączenia jest niska z powodu częstych rozłączeń i ogólnie problemów wynikających z jakości sieci. Miasto będzie korzystać z projektów zakładających rozwój infrastruktury sieciowej w takich właśnie miejscach.

4. Gospodarka

a) Użytkowanie gruntów

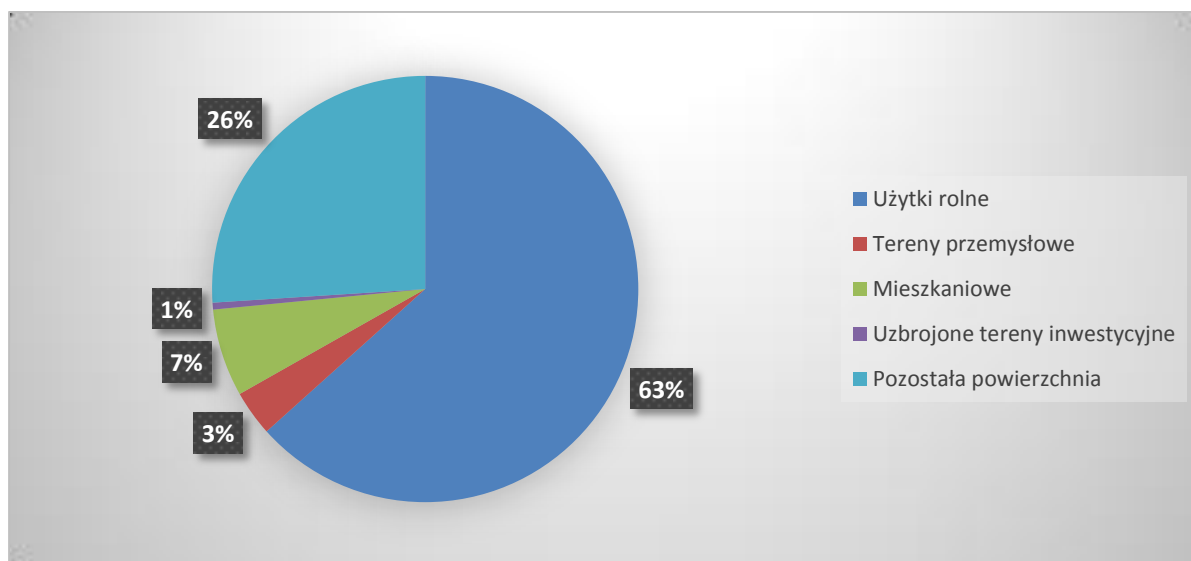
Strefa zabudowy miejskiej Sandomierza położona jest po obu brzegach Wisły, natomiast tereny niezabudowane rolniczej przestrzeni produkcyjnej, okalają strefę miejską od północy, południa, wschodu i zachodu.

Tabela 4 Użytkowanie gruntów w mieście. Stan w dniu 31 XII 2014 r.

Grupy użytkowników gruntów	Ogólna powierzchnia gruntów /ha/
Ogółem-powierzchnia administracyjna	2871
Użytki rolne	1818
Tereny przemysłowe	99
Handlowo-usługowe	Brak danych
Mieszkaniowe	191
Uzbrojone tereny inwestycyjne	15
Pozostała powierzchnia	748

Źródło: Urząd Miejski w Sandomierzu

Wykres 6 Grupy użytkowników gruntów w mieście. Stan w dniu 31 XII 2014 r.

Źródło: Urząd Miejski w Sandomierzu

Struktura użytkowania i zagospodarowania terenów oraz rozwiązania infrastruktury technicznej warunkowana jest właściwościami budowy geologicznej i rzeźbą terenu wysoczyzny lessowej, podatnej na erozję wodną oraz na procesy sufozji, które prowadzą do nadmiernego osiadania gruntów i zawałów powierzchni. Tendencja do tworzenia się zastoisk zimnego i zanieczyszczonego powietrza tworzy niekorzystne warunki klimatyczne dla funkcji mieszkaniowej i rekreacyjno-wypoczynkowej. Natomiast płytkie występowanie wód gruntowych wpływa na mało korzystne warunki klimatyczne i złe warunki posadowienia budynków. Z danych na koniec 2014r. wynika, że największą część, aż 63% powierzchni miasta zajmują użytki rolne, 7% powierzchni przeznaczona jest pod użytkowanie mieszkaniowe, a 3% to tereny przemysłowe.

b) Gospodarstwa rolne i agroturystyczne

W granicach miasta Sandomierza znajduje się 1187 gospodarstw rolnych. Na terenie miasta rozwinięte jest ogrodnictwo, a dominuje sadownictwo z uprawą jabłoni, wiśni a także moreli i brzoskwiń. Na terenie miasta do roku 2014 było 10 gospodarstw agroturystycznych.

Tabela 5 Gospodarstwa rolne

	2011	2012	2013
Liczba gospodarstw rolnych w granicach miasta	1259	1123	1187
Powierzchnia gospodarstw rolnych /ha/	984	972	976

Źródło: Urząd Miejski w Sandomierzu

c) Działalność produkcyjna i handlowa

Wykaz ważniejszych podmiotów gospodarczych działających na terenie miasta:

- *Pilkington Polska Sp. z o.o., NSG Group*
- *Pilkington Automotive Poland Sp. z o.o., NSG Group*
- *Kopalnie Dolomitu S.A.*
- *Nijman Zeetank,*
- *Dossche Poland.*

Tabela 6 Liczba nowych podmiotów gospodarczych w mieście Sandomierz w latach 2012-2014.

ROK	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych	Liczba wyrejestrowanych podmiotów gospodarczych	Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych
2014	2556	171 (-16)	155
2013	2572	156 (+2)	158
2012	2570	138 (+31)	169

Źródło: Urząd Miejski w Sandomierzu

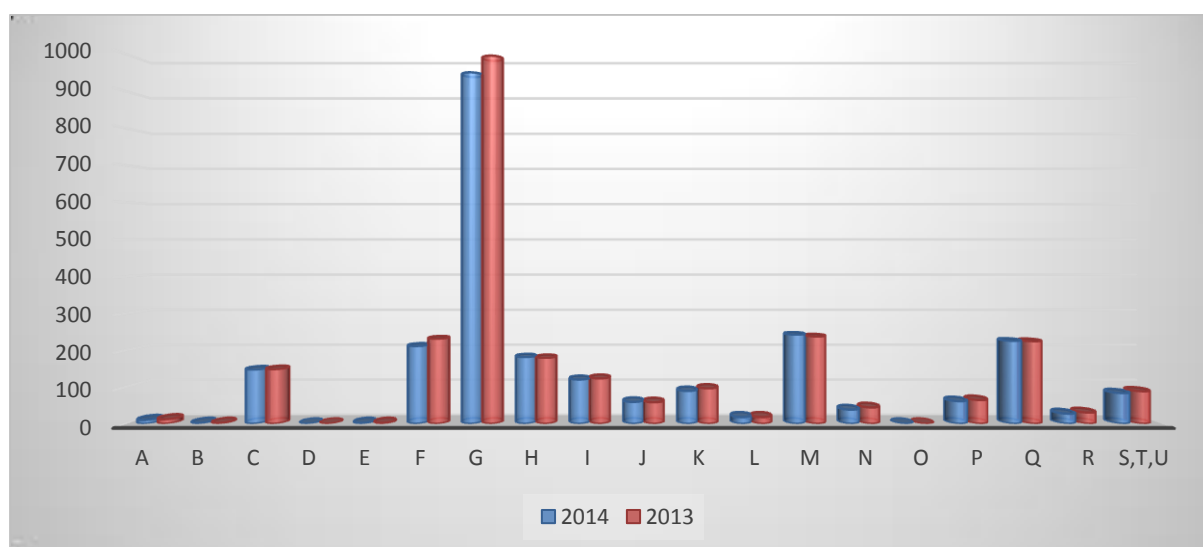
Od 2012 r. widoczna jest tendencja spadkowa dla nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. W roku 2012 wynosiła ona 169, zaś w 2014 spadła do 155.

Liczba wpisów w CEIDG wg stanu na dzień 10.06.2015 r.

- widoczni w CEIDG i z głównym miejscem prowadzenia działalności w Sandomierzu – 3018
- wpisy niewidoczne 940.

Ogólna liczba podmiotów gospodarczych w 2015 r. z głównym miejscem wykonywania działalności w Sandomierzu (zweryfikowane i niezweryfikowane) wynosi **3958**.

Wykres 7 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w 2013 r. i w 2014 r. według sekcji PKD

Źródło –Bank Danych Lokalnych

W 2013 r. na terenie miasta Sandomierza zarejestrowanych było 2572 podmioty gospodarcze. Najwięcej podmiotów zarejestrowanych było w sekcji G- handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych – 996 podmiotów, podobnie sytuacja przedstawiała się w 2014 r.-951 podmiotów. Kolejną liczną grupę przedsiębiorstw stanowiły zarejestrowane w sekcji F- budownictwo- 231 w 2013 r. i 211 w 2014 r., w sekcji M - działalność profesjonalna, naukowa i techniczna- 237 i 242 oraz w sekcji Q- opieka zdrowotna i pomoc społeczna – 224 i 225 podmiotów w analogicznych latach. Struktura charakteryzuje się wysokim poziomem udziału sektora prywatnego w strukturze własności przedsiębiorstw, co daje stabilność gospodarczą miastu i jest podstawą jego rozwoju gospodarczego.

d) Klimat inwestycyjny

Inwestycje

Urząd Miejski w Sandomierzu stale podejmuje działania mające na celu podniesienie jakości życia mieszkańców oraz zwiększanie atrakcyjności turystycznej Sandomierza. Nowe inwestycje infrastrukturalne i turystyczne wpływają na poprawę wizerunku miasta wśród turystów oraz na większe zadowolenie z życia mieszkańców, którzy mogą przebywać w otoczeniu przyjaznym dla ludzi i środowiska.

Do najważniejszych inwestycji zrealizowanych w ostatnich latach w Sandomierzu trzeba zaliczyć projekty „Wzmocnienie zasobów dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego miasta Sandomierza – etap I i II”, w ramach których odnowiono Ratusz i Bramę Opatowską, przebudowano Mały Rynek, oddano do użytku nowy „Park Piszczele” oraz wybudowano ścieżki pieszo-rowerowe łączące „Park Piszczele”, Stare Miasto oraz Bulwar nad Wisłą. łączny koszt 2 etapów projektu wyniósł 15.613.951 zł.

Ważną inwestycją, która przyczynia się do promocji i rozwoju turystyki w Sandomierzu jest zakończony w 2011 r. projekt „Rewitalizacja Starego Miasta w Sandomierzu - Bulwar Piłsudskiego” współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Całkowita wartość projektu to: 16.790.366 zł z czego dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej wyniosło 13.069.085 zł. W ramach projektu powstały: nowoczesna przystań dla sprzętu pływającego, informacyjno - rekreacyjny Budynek Sportów Wodnych oraz doskonale wyposażony plac zabaw dla dzieci. Wzdłuż brzegu Wisły powstała również promenada -miejsce spacerowe dla mieszkańców oraz turystów.

W roku 2012 zakończono realizację projektu pod nazwą "Uporządkowanie gospodarki wodno - ściekowej na terenie miasta Sandomierza" dofinansowanego z funduszy Unii Europejskiej. Kwota

dofinansowania wyniosła 18 mln zł przy całkowitym koszcie inwestycji 43,1 mln zł. Inwestycja objęła budowę i renowację sieci kanalizacji sanitarnej, wymianę i budowę wodociągu oraz renowację i budowę kanalizacji deszczowej w obrębie Starego Miasta; budowę kanalizacji ulic Trześniowskiej i Holownicznej (prawobrzeżna część Sandomierza) oraz modernizację istniejącej miejskiej oczyszczalni ścieków.

Tereny inwestycyjne

Miasto Sandomierz posiada tereny dostępne dla inwestorów. Są to:

„Gęsia Wólka” - teren niezabudowany położony między ulicami: Holowniczą (odległość ok. 500 m), Trześniowską (odległość ok. 150 m) i Zaleśną (znajdującej się w obrębie Gęsiej Wólki), z dojazdem od ulicy Lwowskiej poprzez Trześniowską lub Holowniczą. W odległości ok. 150 m znajduje się bocznicą kolejowa. Teren obejmuje działki o nr. ewid. 796/7, 796/15, 796/9, 796/16 stanowiące własność Gminy. Powierzchnia działek to 20 ha, w tym do zainwestowania ok.12 ha. Przeznaczenie w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego „Trześniówka” teren oznaczony symbolem 14 PBS, 15 PBS, 13 PBS – tereny przemysłowo-składowe, hurtownie itp. Teren otoczony istniejącą zabudową przemysłową (składy, bazy, hurtownie), w pobliżu duży zakład produkcji pasz Dossche Sp. z o.o. Jest to teren odrolniony, płaski, obecnie znajdują się na nim łąki, pastwiska, nieużytki. Na obszarze Gęsiej Wólki znajduje się istniejąca stacja transformatorowa, dostępność do przyłączy elektrycznych, pełna dostępność do istniejącej sieci gazowej w odległości do ok. 100 m od granicy terenu, pełna dostępność do istniejącej sieci wody przy granicy działki, kanalizacja ciśnieniowa przebiega przez działkę, oczyszczalnia ścieków znajduje się przy wale na rzece Wiśle, pełna dostępność do sieci telefonicznej. Sprzedaż w drodze przetargu.

„Mokoszyn” - teren przy ul. Lubelskiej. Dojazd wewnętrzną drogą dojazdową od drogi wojewódzkiej (ul. Lubelska). Teren obejmuje działkę o nr 154/8 – droga oraz nr 154/6 (z możliwością podziału), o łącznej powierzchni 2,30 ha. Działki stanowią własność Gminy Sandomierz. Uzbrojenie pełne (z wyjątkiem kanalizacji). Pełny dostęp do infrastruktury technicznej. Przeznaczenie terenu oznaczonego symbolem MW1 – zabudowa wielorodzinna oraz domy kilkunasturodzinne, bądź zabudowa szeregowa. Sprzedaż w drodze przetargu. Teren położony jest przy głównym trakcie komunikacyjnym Kraków - Lublin. 2

„Piaski” – teren, na którym położone są działki o nr ewid. 2133/5, 2133/9 przy ul. Piaski w Sandomierzu – nie posiadają obowiązującego miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Zgodnie z obowiązującym Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego m. Sandomierza – obszar, na którym położone są w/w działki, w części określony jest symbolem – 31MN. Stan istniejący obejmuje teren o wiejskim charakterze zabudowy, w części tereny użytków

zielonych. Przeznaczenie terenu zabudowa mieszkaniowa zagrodowa. Funkcja dominująca – mieszkalnictwo jednorodzinne. Funkcja uzupełniająca – usługi nieuciążliwe.

„Holownicza” – teren na którym położona jest działka o nr ewid.: 2277/2 – obręb 5 w Sandomierzu – nie posiada miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Zgodnie z obowiązującym Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego m. Sandomierza – obszar określony jest symbolem 2P – jako tereny zabudowy produkcyjno-przemysłowej. Tereny zagrożone potencjalną powodzią. Funkcja dominująca – produkcyjna, przemysłowa i magazynowa (składowa). Funkcja uzupełniająca - usługi. Odległość od ul. Lwowskiej ok.900 m.

„Krukowska” – zmiana planu miejscowego – dotychczas obowiązywały ustalenia mpzp „Kruków” – oznaczone symbolem 2MW – teren zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej. Teren oznaczony jest działkami o nr ewid. 1027/1, 623,1025/1 przy ul. Krukowskiej, o pow. 2,25 ha stanowiącymi własność Gminy Sandomierz. Pełny dostęp do infrastruktury technicznej. Dostęp komunikacyjny od drogi powiatowej ul. Zawichojska - dojazdem wewnętrznym.

„Zarzekowice” – teren przy ul. Portowej. Teren obejmuje działkę o nr 1611/3 o powierzchni 0,5771 ha. Uzbrojenie pełne. Sprzedaż w drodze przetargu.

5. Turystyka

a) Atrakcyjność turystyczna

Sandomierz należy do najcenniejszych historycznych zespołów urbanistyczno- krajobrazowych Polski. Miasto wraz z historycznymi zabytkami architektury, pięknie położone na wysokim lewym brzegu Wisły, na wzgórzach przecinanych lessowymi wąwozami, tworzy malowniczy pejzaż.

Ważną rolę Sandomierza należącego w przeszłości, obok takich miast jak Kraków czy Wrocław, do głównych siedzib królestwa zapewniły żyzne gleby lessowe i położenie grodu na skrzyżowaniu połączeń handlowych ważnych w skali kontynentalnej, sprzyjając gęstemu osadnictwu, zamożności i atrakcyjności ośrodka.

Miasto leżące na pograniczu stref etnicznych i wyznaniowych, pełniące ważną rolę polityczną i religijną, jako siedziba władz królewskich, miejskich, centrum handlu międzynarodowego, czerpało z najlepszych wzorców europejskiej i pozaeuropejskiej sztuki, architektury, nauki, pozostawiając współczesnym pokoleniom wspaniałe zabytki i ślady twórczości artystów z różnych stron świata.

Chlubę miasta stanowi ponad 120 obiektów architektury wszystkich stylów i epok zgromadzonych w obrębie niewielkiej przestrzeni Starego Miasta.

Do najbardziej okazałych należą:

- *Kościół pw. św. Jakuba i Klasztor Dominikanów,*
- *Bazylika Katedralna pw. Narodzenia*

Najświętszej Maryi Panny,

- *Dzwonnica,*
- *Ratusz,*
- *Dom Długosza,*
- *Brama Opatowska,*
- *Furta Dominikańska (Ucho Igiełne),*
- *Kościół pw. św. Ducha i dawny szpital,*
- *Zamek Królewski,*
- *Collegium Gostomianum,*
- *Dawna Synagoga,*
- *Spichlerz,*
- *Pałac Biskupi,*
- *Dworek Skorupskich,*
- *Kościół pw. św. Michała,*
- *Kościół pw. św. Józefa,*
- *Kościół pw. Nawrócenia*
św. Pawła Apostoła

- *Kamienica -Rynek 4,*
- *Konwikt Boboli -Rynek 5,*
- *Kamienica Oleśnickich -Rynek 10,*
- *Dom Mikołaja Gomółki -Rynek 14,*
- *Kamienica Dutreppich -Rynek 21.*

Źródło: Plan Rozwoju Lokalnego Sandomierza

Parki

- *Park miejski,*
- *Park Piszczele .*

Ścieżki rowerowe

Przez powiat sandomierski prowadzi blisko 10 kilometrów trasy Green Velo. Miejski odcinek liczy prawie trzy kilometry długości. W województwie świętokrzyskim szlak przebiega przez Sandomierz, Ujazd, Kielce, Oblęgorek, Sielpię do Końskich. W Sandomierzu szlak prowadzi ulicą Krakowską, Jana Pawła II, przez most na Wiśle, ulicą Trześniowską w stronę Podkarpacia.

Szlaki rowerowe

- *Sandomierz – Wielowieś – Trześń – Sandomierz, znaki żółte, długość 18 km,*
- *Sandomierz – Kichary Nowe – Kamień Łukawski – Sandomierz, znaki niebieskie, długość 24 km,*
- *Sandomierz – Wysiadłów – Zawisętce – Sandomierz, znaki czarne, długość 22 km.*

Szlaki samochodowe

Świętokrzyski Szlak Literacki – Trasa Sandomiersko-Ostrowiecka: Klimontów – Koprzywnica – Sandomierz – Dwikozy – Zawichost – Ożarów – Ćmielów – Ostrowiec Świętokrzyski – Doły Biskupie, brązowe znaki drogowe

Szlaki piesze

- *Gołoszyce – Annopol, znaki czerwone, długość: 107,6 km,*
- *Chańcza – Pielaszów, znaki zielone, długość 111 km,*
- *Gołoszyce – Dwikozy, znaki niebieskie, długość 50 km,*
- *„Szlak Doliny Sanu”: Sandomierz – Leżajsk, znaki żółte, długość 107 km,*
- *Sandomierz – Majdan Królewski, znaki zielone, długość 66,5 km.*

Sandomierski Szlak Jabłkowy

Trasa szlaku licząca 200 km długości to propozycja zapoznania się nie tylko z bogatymi tradycjami sadowniczymi regionu, ale również możliwość odwiedzenia jego najciekawszych miejsc, poznania zabytków architektury i atrakcji kulturowych. Główną oś szlaku stanowi 13 gospodarstw sadowniczych, gdzie odwiedzający je turyści mogą zarówno uzyskać fachową wiedzę z zakresu ogrodnictwa, zapoznać się z najnowszymi technologiami, jak również skosztować i zakupić owoce oraz ich przetwory.

Przebieg szlaku: Sandomierz (0,0 km) – Ostrołęka (10 km) – Skotniki (15 km) – Samborzec (22 km) – Koprzywnica (32 km) – Łoniów (49 km) – Zawidza (52 km) – Łoniów (55 km) – Sulisławice (65 km) – Klimontów (77 km) – Ossolin (87 km) – Obrazów (102 km) – Kleczanów (112 km) – Góry Wysokie (154 km) – Zawichost (179 km) – Sandomierz (200 km)

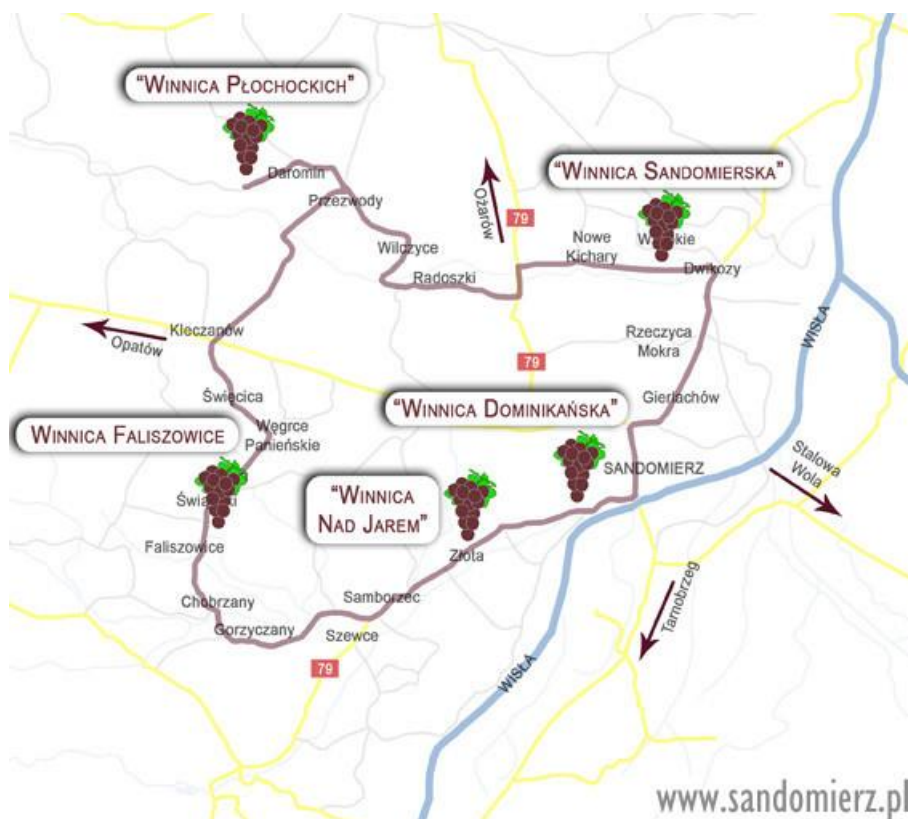
Źródło: http://swietokrzyskie.tourism.pl/files/szlaki_turystyczne.html

Szlak Winiarski

Unikatowe warunki klimatyczne zadecydowały o ulokowaniu w regionie kilku winnic, które wyraziły chęć współpracy. Winiarze wraz ze Stowarzyszeniem „Sandomierski Szlak Jabłkowy” postanowili stworzyć "Sandomierski Szlak Winiarski", który stanowić będzie ścieżkę turystyczną prowadzącą po

ich gospodarstwach enologicznych, oferujących nie tylko degustację swoich trunków, oprowadzanie po winnicach i winiarniach, lecz również fachową pomoc w dziedzinie zakładania i prowadzenia amatorskiej produkcji winiarskiej.

Obecnie trasa szlaku winiarskiego liczy około 60 km i będzie systematycznie powiększana.

Miejszem promocji produktów regionalnych jest m.in. Spizarnia Sandomierska, założona przez Fundację Kultury Ziemi Sandomierskiej, co daje możliwość zasmakowania w lokalnych produktach i upowszechnia wiedzę na temat regionalnych specjałów, wytwarzanych w gospodarstwach agroturystycznych oraz przez lokalnych przedsiębiorców, stanowiących dziedzictwo kulinarne regionu.

Tabela 7 Miejsca turystyczne Sandomierza

Rodzaj	Liczba /szt./
Zabytki	127
Parki	2

Obiekty przyrodnicze objęte ochroną prawną	Pomniki przyrody: 9 pojedynczych drzew, 2 skupiska drzew, Wąwóz Królowej Jadwigi
	2 obszary Sieci Natura 2000: specjalne obszary ochrony siedlisk Góry Pieprzowe i Tarnobrzaska Dolina Wisły
	1 użytek ekologiczny "Kamień Plebański"
Szlaki turystyczne rowerowe:	
wokół Sandomierza (24 km)	4
Wschodni Szlak Rowerowy Green Velo (10 km, 3 km w Sandomierzu)	
w regionie	4
wojewódzkie szlaki rowerowe	4
Szlaki turystyczne piesze	6
Szlaki turystyczne samochodowe	3

Źródło: Urząd Miejski w Sandomierzu

b) Dostępność usług turystycznych**Tabela 8 Dostępność usług turystycznych**

Rodzaj	Liczba /szt./
Gastronomia:	
Restauracje	26
Bary	15
Kawiarnie	7

Pizzerie	8
Zakwaterowanie:	
Hotele	7
Motele	2
Obiekty noclegowe	36
Kwatery prywatne / pokoje gościnne	45
Gospodarstwa agroturystyczne	10
Najważniejsze cykliczne imprezy miejskie:	1. Zimowe Mistrzostwa w Triathlonie, 2. Św. Patryk, 3. „100 % Sandomierza za 50 % ceny” 4. „Festiwal Filmów i Spotkań NieZwykłych”, 5. „Majówka Rekreacyjna”, 6. „Sandomierski Weekend Kwitnących Sadów”, 7. „Dziejba”, 8. „Laboratorium myśli”, 9. „Dzień Dziecka”, 10. „Festiwal – Czas Dobrego Sera”, 11. „Sandomierski Rajd Papieski”, 12. „Wianki - Noc Świętojańska”, 13. „Dni Sandomierza – Truskawkowa Niedziela”, 14. „Sandomierskie Wieczory Organowe”, 15. „Jarmark Jagielloński i Turniej Rycerski”, 16. „Spotkanie przy Kakale”, 17. „Dookoła Wody Festival”, 18. „Festiwal Filmów Kryminalnych”, 19. Letnie Mistrzostwa w Triathlonie, 20. Festiwal „Muzyka w Sandomierzu”,

	21. „Pożegnanie wakacji”, 22. „Festiwal Krzemienia Pasiastego”, 23. „Promocja Zdrowego Stylu Życia Poprzez Sport i Rekreację”, 24. Odpust Wincentego Kadłubka, 25. Festiwal „Latawca”, 26. „Święto Młodego Wina”, 27. „Witamina Jazz”, 28. „Dziady Rockowe”, 29. „Niepokorni – Uczta z piosenką nieobojętną”, 30. „Powitanie Nowego Roku”.
--	--

Źródło: Urząd Miejski w Sandomierzu

Turystyka stanowi jedną z najważniejszych przewag konkurencyjnych miasta Sandomierza. Jest to obszar bardzo atrakcyjny turystycznie zarówno ze względu na walory kulturowe, historyczne i przyrodnicze jak również ze względu na infrastrukturę turystyczną, która jednak wymaga ciągłego rozwoju.

c) Promocja

Działania promocyjne miasta Sandomierza w 2014 r.:

Najważniejszym przedsięwzięciem promocyjnym miasta Sandomierza w 2014 roku, była kampania reklamowa Sandomierza z wykorzystaniem spotu promocyjnego oraz reklamy zewnętrznej.

Rozwinięto działalność Centrum Informacji Turystycznej oraz zaoferowano kolejny sandomierski questing „Rękawiczki Królowej Jadwigi”, który jest ważnym elementem promocji miasta.

Dużą szansą na zwiększenie popularności i ugruntowanie ważnej pozycji Sandomierza na rynku turystycznym jest nowy film fabularny, stanowiący ekranizację bestsellerowej książki Zygmunta Miłoszewskiego „Ziarno prawdy”, której akcja rozgrywa się w Sandomierzu.

Mieszkańcy Sandomierza i goście odwiedzający miasto mają możliwość nabycia pamiątkowego dukata lokalnego o nazwie „5 ŚWIĘTYCH”. Wyemitowano 3 rodzaje dukatów. Obiegowe i kolekcjonerskie: „5 ŚWIĘTYCH” obiegowe, „50 ŚWIĘTYCH” kolekcjonerskie, Zestaw kolekcjonerski

VIP. Wszystkie trzy rodzaje dukatów można nabyć w Centrum Informacji Turystycznej w Sandomierzu.

Niezmienne doskonałą promocję miasta zapewnia serial „Ojciec Mateusz”, którego zdjęcia plenerowe są kręcone w Sandomierzu. Piękne sandomierskie krajobrazy ujęte w serialu nieustannie zachwycają wielomilionową widownię serialu.

Podczas nagrywania zdjęć aktorzy serialu „Ojciec Mateusz” uczestniczyli w rozgrywkach turniejowych nowej gry planszowej „**Tajemnicze zagadki Sandomierza**”.

Miasto Sandomierz promuje swoje walory również na falach radiowych. Podczas audycji radiowej „Świętokrzyskie na Fali” zrealizowanej przez Radio „Kielce” „na żywo” z Sandomierza, zaproszeni goście opowiadali o największych atrakcjach Sandomierza i wydarzeniach kulturalnych organizowanych w naszym mieście. Szczególnie dużo miejsca poświęcono imprezie kulturalnej – „Dookoła Wody Festival”. Podczas audycji zachęcano wszystkich fanów muzyki wodniackiej do udziału w tym niezwykłym wydarzeniu.

Ważnym elementem działań promocyjnych Sandomierza była akcja promocyjna zrealizowana w ramach projektu „Remont i przebudowa infrastruktury drogowej w Sandomierzu prawobrzeżnym” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej oraz z budżetu państwa.

Istotnym wydarzeniem z punktu widzenia promocji Sandomierza był program telewizyjny „Okrasa łamie przepisy”. W kulinarną podróż do Sandomierza, wszystkich sympatyków regionalnej kuchni, zabrał znany i ceniony kucharz Karol Okrasa, który w otoczeniu najpiękniejszych zabytków nadwiślańskiego grodu oraz Winnicy św. Jakuba, wraz z zaproszonymi gośćmi, przygotował dania z wykorzystaniem polskich serów.

Działania miasta w zakresie promocji są zauważane i doceniane. Miasto Sandomierz, podczas uroczystej gali zorganizowanej w ramach Targów Kultury i Promocji Miast i Regionów „Poloniada” w Płocku, otrzymało wyróżnienie za zajęcie drugiego miejsca w kategorii „**Lider promocji – najlepsza kampania promocyjna**”. Miasto Sandomierz zostało nagrodzone za przeprowadzenie wszechstronnej, wyróżniającej się wśród wielu miast i regionów i prowadzonej na szeroką skalę kampanii promocyjnej.

Źródło: Urząd Miejski w Sandomierzu

6. Kultura/sport i rekreacja

Mieszkańcy oraz turyści odwiedzający Sandomierz mogą korzystać z bogatej oferty imprez kulturalnych, które w głównej mierze realizuje Sandomierskie Centrum Kultury.

Sandomierskie Centrum Kultury wraz z Urzędem Miejskim w Sandomierzu organizują miejskie wydarzenia kulturalne oraz opracowują różnorodne formy pracy przy współudziale przedszkoli, szkół, organizacji społecznych, stowarzyszeń oraz instytucji artystycznych. W ramach SCK działają m.in.: Zespół Pieśni i Tańca „Ziemia Sandomierska”, „Sandomierskie Studio Piosenki”, Grupa taneczna „PARADOX” oraz Zespół taneczny „SKILZ”. Ponadto przy samorządowej instytucji kultury działa również tzw. „Garaż muzyczny”, gdzie sandomierskie zespoły rockowe mogą rozwijać i doskonalić swoje umiejętności.

W strukturze Sandomierskiego Centrum Kultury wyodrębniono Ośrodek Promocji Aktywności Kulturalnej. OPAK jest placówką powołaną do tworzenia i upowszechniania kultury poprzez umożliwianie mieszkańcom Sandomierza uczestniczenia w życiu kulturalnym, artystycznym i edukacyjnym. Ośrodek prowadzi pełną gamę zajęć zarówno dla dzieci, młodzieży, jak i dla dorosłych. Wśród nich znajdują się zajęcia taneczne, muzyczno-wokalne, teatralne, plastyczne, hobbystyczne, rekreacyjne a także specjalna oferta dla seniorów.

Przy Sandomierskim Centrum Kultury działa także kino „Starówka”. Poza filmami typowo komercyjnymi można zobaczyć wartościowe projekcje artystyczne oraz ekranowe adaptacje lektur szkolnych. Osoby, czerpiące przyjemności z oglądania ambitnego, niekomercyjnego kina, jak i pragnący rozwijać swoją wiedzę o filmie mogą wstąpić do Dyskusyjnego Klubu Filmowego „Krutka”. W sali kinowej odbywają się nie tylko seanse filmowe, ale również kameralne koncerty i mini recitale.

Ważną formacją muzyczną, której występy ubogacają liczne imprezy miejskie jest Sandomierska Orkiestra Dęta. Grupa działająca przy Miejskim Ośrodku Sportu i Rekreacji w Sandomierzu, powstała w lutym 2005 r. Zespół tworzą młodzi muzycy z sandomierskich szkół podstawowych, gimnazjów i szkół średnich, których połączyła wspólna pasja.

Niewątpliwie należy wspomnieć, iż w wielu wydarzeniach kulturalnych, turystycznych i promocyjnych Sandomierz jest wspierany przez Chorągiew Rycerstwa Ziemi Sandomierskiej, która na terenie miasta funkcjonuje od 1994 roku. Zmiana warty honorowej na płycie Rynku Starego Miasta, pokazy szermierskie, łucznicze i kawaleryjskie dostarczają turystom oraz mieszkańcom wielu wspaniałych i niezapomnianych wrażeń, które wiążą się z bardzo ciekawą historią miasta.

Mieszkańcy Sandomierza oraz turyści mogą korzystać z bogatej oferty kulturalnej, które zapewniają następujące instytucje:

Centra Kultury

- *Sandomierskie Centrum Kultury,*
- *Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji,*
- *Fabryka Ruchu,*
- *Spółeczna Szkoła Muzyczna I stopnia,*
- *Centrum Edukacji Artystycznej GAMA.*

b) Muzea, galerie, kina

- *Muzeum Okręgowe,*
- *Muzeum Diecezjalne Sztuki Sakralnej,*
- *Muzeum Historii Ruchu Ludowego,*
- *Miejska Biblioteka Publiczna,*
- *Filia Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Kielcach,*
- *Biuro Wystaw Artystycznych,*
- *Kino Starówka,*
- *Chorągiew Rycerstwa Ziemi Sandomierskiej,*
- *Galerie autorskie,*
- *Dom Pracy Twórczej „Alicja”,*
- *Świetlica „Dworek”.*

c) Obiekty sportowe

- *Boiska Sportowe Orlik,*
- *Miejski Stadion Sportowy,*
- *Pływalnia Kryta „Błękitna Fala”,*
- *Hala Widowiskowo- Sportowa.*

7. Edukacja

a) Szkoły

Do 4 szkół podstawowych w 2015 roku uczęszcza łącznie 1291 uczniów, przy czym do szkoły Podstawowej Nr 1 – 395, do Szkoły Podstawowej Nr 2 – 175, do Szkoły Podstawowej Nr 3 – 174, a do Szkoły Podstawowej Nr 4 – 547. W szkołach podstawowych jest 56 oddziałów w tym 7 integracyjnych do których, oprócz dzieci zdrowych, uczęszczają dzieci z różnymi dysfunkcjami. Średnia liczba dzieci na oddział wynosi więc 23,05. Najwięcej dzieci jest w klasach I, a najmniej w klasach II.

Do 2 publicznych gimnazjów uczęszcza 643 uczniów. Do Gimnazjum Nr 1 – 422, a do Gimnazjum Nr 2 – 221. W gimnazjach zorganizowano 24 oddziały, w tym 3 integracyjne. Średnia liczba dzieci na oddział wynosi 26,79.

Współczynnik skolaryzacji netto w mieście Sandomierzu jest na niskim poziomie i w 2014r. wyniósł 86%. Od roku 2012 uległ znacznemu obniżeniu. W tym czasie do szkół podstawowych na terenie miasta uczęszczało 97% mieszkańców w wieku od 6 do 15 lat. Współczynnik skolaryzacji netto jest miarą obrazującą stosunek liczby uczniów na początku roku szkolnego na danym poziomie nauczania (w określonej grupie wiekowej) do liczby mieszkańców w grupie wiekowej, jaka odpowiada temu poziomowi nauczania; miernik ten odzwierciedla odsetek uczniów pobierających naukę w szkołach zlokalizowanych na obszarze poszczególnych jednostek terytorialnych; wartość współczynnika skolaryzacji netto powyżej 100% oznacza, iż w placówkach edukacyjnych położonych na terenie określonej gminy naukę pobiera więcej uczniów niż wynikałoby to z ewidencji ludności.

Tabela 9 Liczba uczniów w wieku od 6 do 15 lat w latach 2012-2014

	2012	2013	2014
Liczba uczniów w wieku 6 lat	7	15	88
Liczba mieszkańców w wieku 6 lat	194	213	278
Liczba uczniów w wieku 7-12 lat	1294	1237	1197
Liczba mieszkańców w wieku 7-12 lat	1119,	1287	1275
Liczba uczniów w wieku 13-15 lat	653	641	635
Liczba mieszkańców w wieku 13-15 lat	690	686	691

Źródło: Urząd Miejski w Sandomierzu

W Sandomierzu istnieje 7 szkół ponadgimnazjalnych.

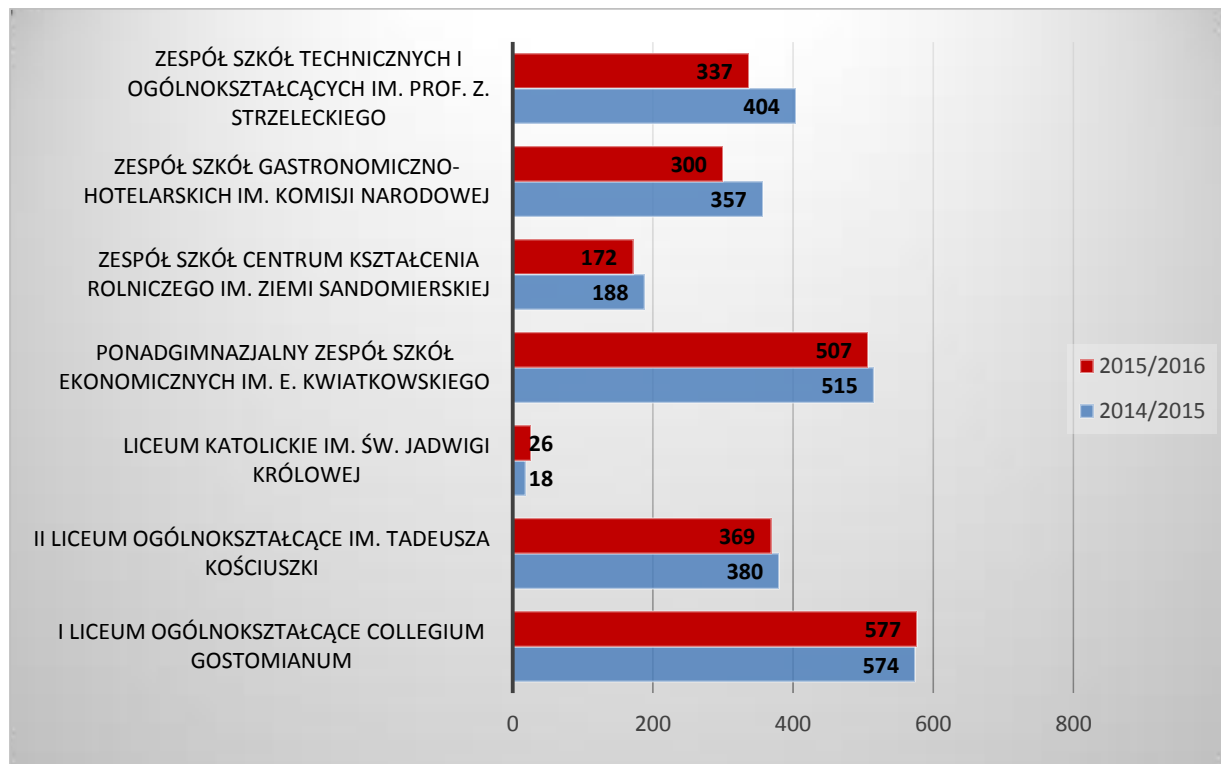
- *I Liceum Ogólnokształcące Collegium Gostomianum,*

- *II Liceum Ogólnokształcące im. Tadeusza Kościuszki,*
- *Liceum Katolickie im. Św. Jadwigi Królowej,*
- *Ponadgimnazjalny Zespół Szkół Ekonomicznych im. E. Kwiatkowskiego,*
- *Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego im. Ziemi Sandomierskiej,*
- *Zespół Szkół Gastronomicznych i Hotelarskich im. Komisji Edukacji Narodowej,*
- *Zespół Szkół Technicznych i Ogólnokształcących im. prof. Z. Strzeleckiego.*

łącznie uczy się w nich obecnie 2288 uczniów. W roku szkolnym 2014/2015 liczba ta była wyższa o 148 uczniów i wynosiła 2436.

Szkoły w celu zapewnienia swoim uczniom najwyższej formy edukacji oprócz podstawy programowej realizują liczne projekty, współpracują ze szkołami z zagranicy, organizują wymiany uczniowskie i zajęcia dodatkowe w formie kół zainteresowań. Ponadto w szkołach zawodowych organizowane są praktyki dla uczniów w sandomierskich przedsiębiorstwach. Dzięki temu uczniowie mogą zdobyć praktyczne umiejętności, dzięki którym po zakończonej edukacji w szkole łatwiej będzie im dostosować się do wymogów pracodawców.

Wykres 8 Liczba uczniów szkół ponadgimnazjalnych w latach szkolnych 2014/15 i 2015/16

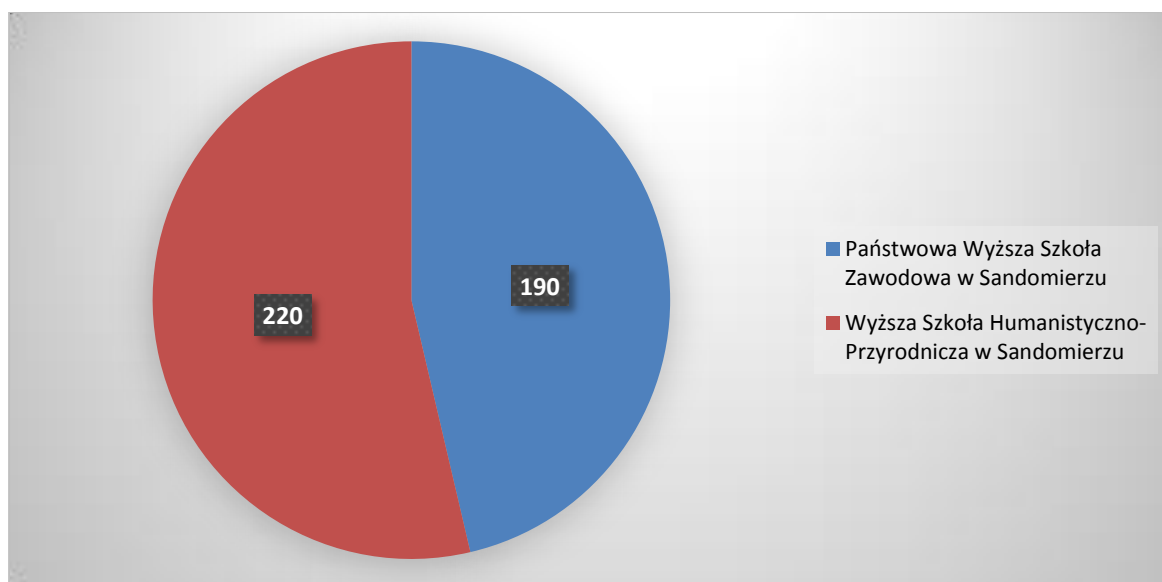

Źródło: Opracowanie własne

Na terenie miasta funkcjonują także dwie uczelnie wyższe:

- *Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Sandomierzu,*
która kształci na kierunkach:
 - *filologia angielska,*
 - *kosmetologia,*
 - *mechatronika,*
 - *studia podyplomowe.*
- **Wyższa Szkoła Humanistyczno-Przyrodnicza w Sandomierzu,**
która kształci w kierunkach:
 - *pedagogika specjalna ze specjalnościami,*
 - *administracja,*
 - *pielęgniarstwo,*
 - *studia podyplomowe.*

Wykres 9 Liczba studentów w wyższych szkołach zlokalizowanych w mieście Sandomierzu w roku akademickim 2014/2015

Źródło: Opracowanie własne

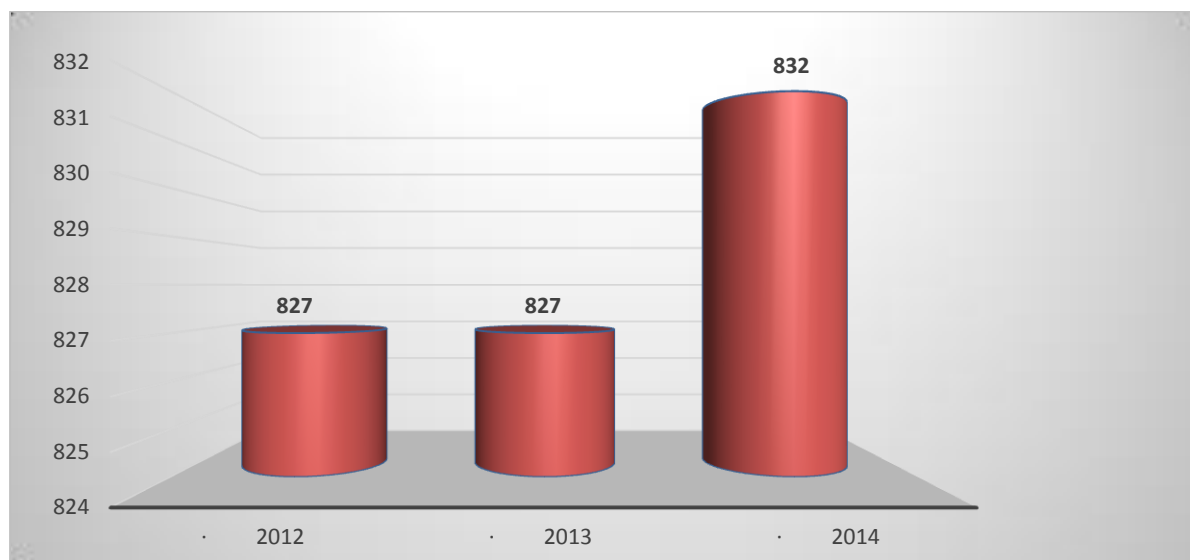
b) Dostępność usług wychowania przedszkolnego

Na terenie Gminy Miejskiej Sandomierz w 2015 roku działa 6 przedszkoli publicznych oraz 4 niepubliczne przedszkola, które są dotowane z budżetu gminy w oparciu o art. 90 ust. 2b ustawy z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty (t.j. Dz. U. z 2004 r. Nr 256 poz. 2572 z późn. zm.).

W 2015 roku Publiczne Przedszkola dysponują 710 miejscami, do których uczęszcza 673 dzieci w wieku od 2,5 do 6 lat, przy czym 2,5 - latków jest 10, 3-latków 139, 4-latków 180, 5-latków 190 i 6-latków 154. Najwięcej dzieci bo 122, uczęszcza do Przedszkola Nr 3 i Przedszkola Nr 5. Z kolei najmniej do oddziału przedszkolnego przy Szkole Podstawowej Nr 2 – 19 dzieci. Przedszkola niepubliczne statutowo dysponują 117 miejscami w których przebywa 84 dzieci w wieku od 2,5 do 6 lat, przy czym 2,5 – latków jest 5, 3 – latków jest 25, 4 – latków jest 25, 5 – latków jest 17, a 6 – latków 12. Najwięcej dzieci uczęszcza do Niepublicznego Przedszkola „Różowy Słoń”, a najmniej do Przedszkola Specjalnego „Caritas Diecezji Sandomierskiej”.

W mieście funkcjonuje jeden żłobek. Mieści się on w budynku Przedszkola Samorządowego numer 5 przy ulicy Portowej. W specjalnie przystosowanych do tego celu pomieszczeniach pozostaje pod opieką 20 dzieci w wieku od 20 miesiąca do trzech lat.

Wykres 10 Liczba miejsc przedszkolnych w mieście w latach 2012 - 2014

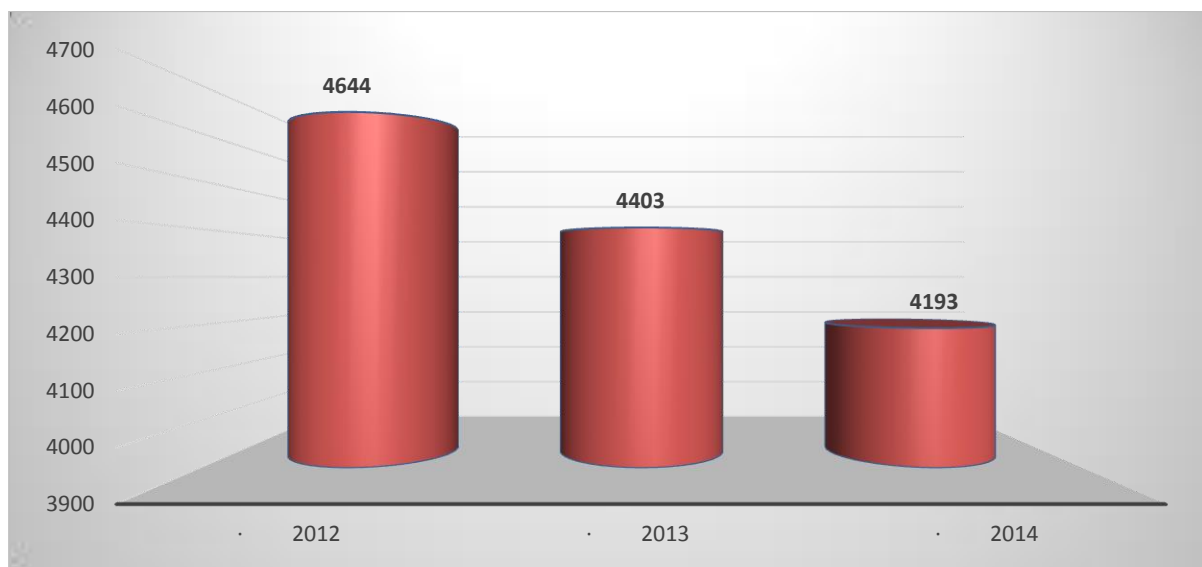
Źródło: Urząd Miejski w Sandomierzu

c) Czytelnictwo

Liczba bibliotek 1 + 2 filie.

Liczba czytelników bibliotek publicznych maleje, w podziale na lata przedstawia się to następująco:
2012r. – 4644, 2013 r. – 4403, 2014r. – 4193.

Wykres 11 Liczba czytelników bibliotek w latach 2012-2014

Źródło: Urząd Miejski w Sandomierzu

Liczba czytelników bibliotek na 1000 mieszkańców

- 2012 - 187,7
- 2013 - 178,8
- 2014 - 171,4

Od 2012 roku liczba czytelników stale spada. W 2014 roku czytelnicy bibliotek stanowili 17% ogółu ludności Sandomierza.

8.Opieka zdrowotna

W Sandomierzu funkcjonuje Szpital Specjalistyczny Ducha Świętego oraz: Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Zdrowie”, Niepubliczny zakład Opieki Zdrowotnej „Rodzina”, Zakład Opieki Zdrowotnej „Eskulap” s.c., Centrum Medyczne „Rokitek”, Przychodnia Medycyny Pracy „Medical”, a także sieć aptek. Na 10 tys. mieszkańców przypada 6 przychodni. W mieście jest dobra dostępność do usług aptecznych. W 2012 r. na jedną dostępną aptekę przypadało 1649 mieszkańców (GUS).

Źródło: Strategia Rozwiązywania Problemów społecznych. Sandomierz; GUS

9. Organizacje pozarządowe

Na terenie miasta Sandomierza działa ok. 90 organizacji pozarządowych. Świadczy to o dużym zaangażowaniu lokalnej społeczności w działania na rzecz miasta i samej ludności. Duża grupa stowarzyszeń działa na rzecz rozwoju miasta Sandomierza jego kultury i turystyki. Liczne stowarzyszenia zajmują się też szeroko pojętym sportem i rekreacją, zdrowiem oraz niosą pomoc innym.

Lista organizacji pozarządowych znajduje się w załączniku numer 1 do Strategii Rozwoju Miasta Sandomierza

Od 2015 roku działa Sandomierska Rada Działalności Pożytku Publicznego, w skład której wchodzi przedstawiciele Rady Miasta, organizacji pozarządowych oraz Urzędu Miejskiego.

10. Współpraca z partnerami w kraju i za granicą

Miasto Sandomierz posiada umowy partnerskie z następującymi miastami:

- *Emmendingen,*
- *Newark-on-Trent,*
- *Ostróg,*
- *Volterra.*

Współpraca z miastami partnerskimi polega na wymianie doświadczeń w różnych dziedzinach życia i pracy samorządów, oraz na nawiązywaniu kontaktów sprzyjających społecznościom lokalnym współpracujących regionów. Prężnie i dynamicznie rozwijająca się współpraca z Emmendingen w Niemczech, Newark-on-Trent w Wielkiej Brytanii, Ostrogiem na Ukrainie oraz Volterrą we Włoszech polega przede wszystkim na współpracy kulturalnej i sportowej. W ostatnich latach zorganizowano szereg wydarzeń, część z nich ma już charakter cykliczny (Turniej Wiedzy o Miastach Partnerskich, coroczne kursy języka niemieckiego na Uniwersytecie we Fryburgu).

Nawiązana współpraca przyczynia się również do wzajemnego wspierania w kwestiach turystycznych, gospodarczych i rolniczych.

W okresie ostatnich kilkunastu lat współpracę nawiązało wiele instytucji, stowarzyszeń i organizacji społecznych. Stale współpracują ze sobą: policja, artyści i działacze kultury miast partnerskich.

Na szczególną uwagę zasługuje współpraca pomiędzy szkołami, które również podpisały bezpośrednie umowy partnerskie. Systematycznie prowadzona jest wymiana młodzieży, uczniowie

wspólnie realizują projekty, poznają obyczaje, tradycję i kulturę odwiedzanych krajów, a poprzez udział w zajęciach szkolnych mają okazję poznać i porównać odmienne systemy szkolnictwa.

11. Diagnoza sytuacji rynku pracy w mieście Sandomierz

a) Struktura osób zatrudnionych

Tabela 10 Liczba i struktura ludności oraz liczba osób aktywnych zawodowo w 2014 roku

	Ogółem	grupy ekonomiczne		
		przedprodukcyjny	produkcyjny	poprodukcyjny
Ogółem	24326	3873	15123	5330
Mężczyźni	11444	1984	7754	1706
Kobiety	12882	1889	7369	3624

Źródło-Bank Danych Lokalnych

Sytuacja demograficzna w Sandomierzu jest umiarkowanie korzystna. Najliczniejszą grupą jest ludność w wieku produkcyjnym. Mieszkańcy Sandomierza stanowią starzejącą się populację demograficzną, stopniowo maleje liczba osób do 18 roku życia, natomiast wzrasta liczba osób po 60 roku życia.

b) Stopa bezrobocia

W 2014 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy zarejestrowanych było 1466 osób z czego 50,6% stanowiły kobiety. W powiecie sandomierskim stopa bezrobocia uległa obniżeniu. W 2013r. wyniosła 13,4%, gdzie dla województwa świętokrzyskiego było to 16,5%, w 2014r. w powiecie odnotowano stopę bezrobocia na poziomie 11,3% (dla województwa 14,2%), a na koniec sierpnia 2015r. osiągnęła poziom 8,7% (w województwie 12,6%).

Tabela 11 Ludność w wieku produkcyjnym i bezrobotni w 2014 roku

	Ludność ogółem	Ludność w wieku produkcyjnym	Bezrobotni ogółem	Bezrobotni w % w wieku produkcyjnym

Ogółem	24326	15123	1466	9,7%
Mężczyźni	11444	7754	723	9,32%
Kobiety	12882	7369	743	10,1%

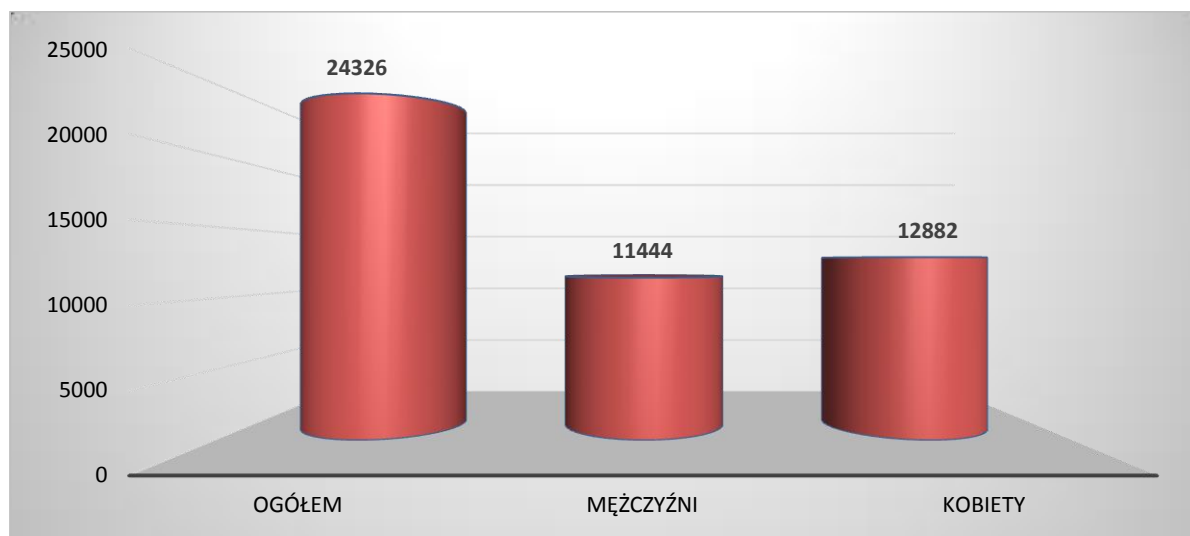
Źródło: Bank Danych Lokalnych

12. Sytuacja demograficzna i społeczna

a) Przyrost naturalny

Ogólna liczba ludności zamieszkująca miasto wynosi wg stanu na dzień 31 grudnia 2014 r. 24 326 osób (zameldowane na pobyt stały i czasowy). Wśród mieszkańców miasta dominują kobiety. Stanowią one 53% ogółu mieszkańców.

Wykres 12 Ludność według płci. Stan na 31 XII 2014r.

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Od 2011 roku w mieście utrzymuje się ujemny przyrost naturalny. W 2014 roku zanotowano wyższą liczbę urodzeń niż w 2013 roku. Przyrost naturalny w 2014r. wynosił minus 52.

Zachodzące w strukturze demograficznej zmiany są wynikiem zmian w przyroście naturalnym oraz wydłużaniem się czasu trwania życia. Mniejsza liczba urodzeń, zwiększenie się liczby osób w wieku powyżej 60 lat oraz znaczny odpływ ludności z tych terenów powodują zmniejszanie się liczby mieszkańców Sandomierza.

Tabela 12 Przyrost naturalny w latach 2011-2014

Rok	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny
2014	181	233	-52
2013	158	233	-75
2012	198	267	-69
2011	227	238	-11

Źródło: Bank Danych Lokalnych

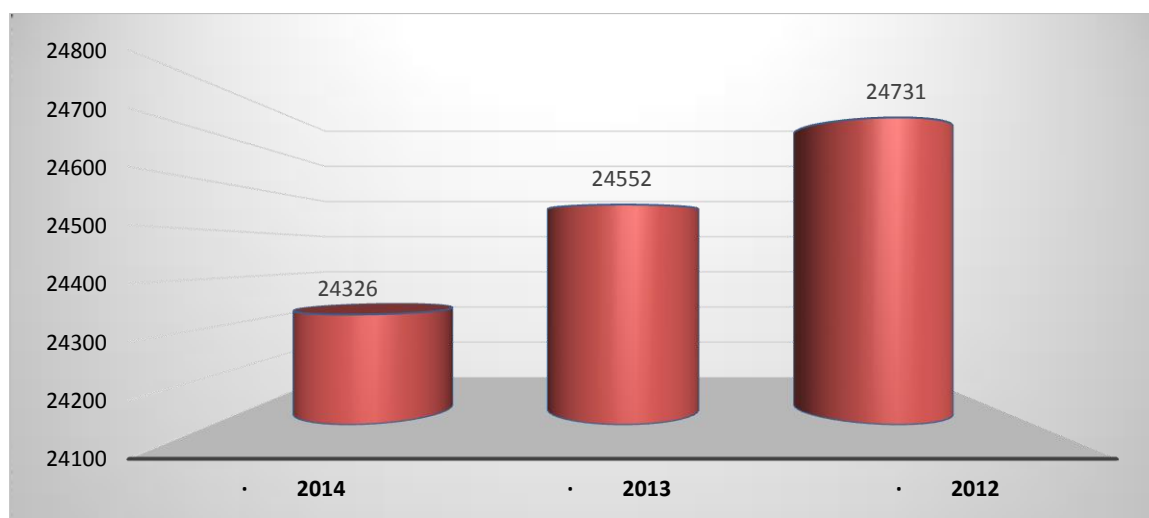
b) Liczba ludności

Ogólna liczba ludności zamieszkująca miasto wynosi wg stanu na dzień 31 grudnia 2014 r. 24326

Liczba ta jest mniejsza od liczby ludności w poprzednich latach, która kształtowała się następująco:

- 2014- 24326,
- 2013 – 24552,
- 2012 – 24731.

Wykres 13 Liczba ludności w latach 2012-2014

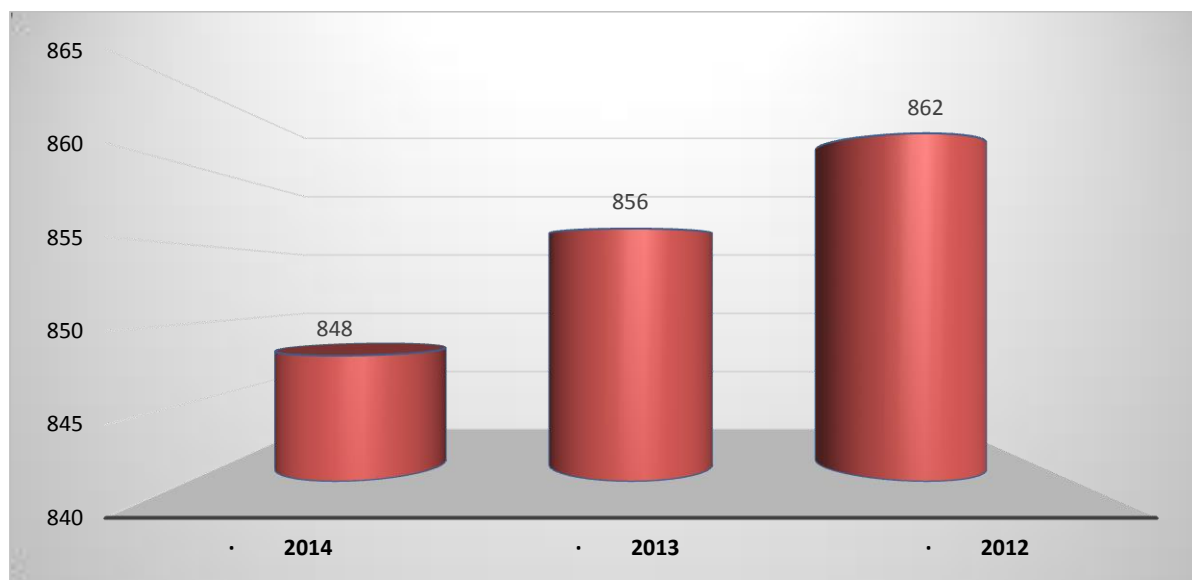
Źródło: Bank Danych Lokalnych

c) Migracje ludności**Tabela 13 Migracje ludności w latach 2012-2014**

Rok	Napływ	Odływ	Saldo migracji ogółem
2014	204	371	-167
2013	273	354	-81
2012	238	307	-69

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Od roku 2012 wzrosło saldo migracji w mieście. W 2014 roku osiągnęło poziom -167. Największy odływ ludności odnotowano w 2014r. Analiza danych dotyczących ruchów ludności wskazuje, że znacznie częściej następuje migracja wewnętrzna niż zagraniczna. Większa mobilność występuje wśród osób młodych i to one częściej wyjeżdżają poza miejsce swojego dotychczasowego zamieszkania. W związku z ruchami ludności zmienia się też gęstość zaludnienia na 1 km², co pokazuje poniższy wykres.

Wykres 14 Gęstość zaludnienia w mieście Sandomierzu na 1 km² w latach 2012-2014

Źródło: Bank Danych Lokalnych

d) Zasoby mieszkaniowe**Tabela 14 Zasoby mieszkaniowe zamieszkane. – dotyczy mieszkań własnościowych (wykupionych) będących w zarządzie PGKiM**

rok	Mieszkania	izby	Powierzchnia użytkowa mieszkań w m ²	ludność		Przeciętna				
				Ogółem	w mieszkaniach	Liczba izb w mieszkaniu	Liczba osób		Powierzchnia	
							w 1 mieszkaniu	na 1 izbę	1 mieszkania	na 1 os.
2013	852	2570	37600	24552	1178	2,99	1,37	0,46	43,82	31,92
2012	780	2300	34100	24731	1217	2,95	1,56	0,53	43,72	28,02
2011	733	2200	31700	24801	1215	3	1,66	0,55	43,25	26,09

W latach 2013 i 2014 nie oddano do użytku żadnego mieszkania komunalnego będącego własnością gminy. Najwięcej 68 takich mieszkań oddano w 2011r.

f) Pomoc społeczna w latach 2011- 2015

Ośrodek Pomocy Społecznej świadczy pomoc osobom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej. Pomoc ta ma formę świadczeń pieniężnych (zasiłek celowy, zasiłek okresowy, zasiłek stały, zasiłek celowy specjalny); pomocy rzeczowej i finansowej. Ośrodek Pomocy Społecznej świadczy również pomoc o charakterze niepieniężnym, do której zaliczyć można pracę socjalną, opłacanie składek na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne, sprawienie pogrzebu, zapewnienie schronienia, odpłatność za pobyt w domu pomocy społecznej, dożywianie dzieci, gorący posiłek. Ponadto realizuje zadania zlecone gminie z zakresu administracji rządowej, udzielając pomocy w formie świadczeń rodzinnych (zasiłek pielęgnacyjny, zasiłek rodzinny wraz z dodatkami, jednorazowy zasiłek z tytułu urodzenia dziecka, świadczenia pielęgnacyjne), a także przyznaje świadczenia alimentacyjne i podejmuje działania wobec dłużników alimentacyjnych.

Tabela 15 Liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną w latach 2011-2014.

	2011	2012	2013	2014
Liczba osób, którym przyznano świadczenie	1022	1019	1100	1038
Liczba rodzin	660	627	655	617
Liczba osób w rodzinach	1562	1501	1590	1422

Źródło: Urząd Miejski w Sandomierzu

Tabela 16 Kwota przyznanych świadczeń w latach 2011-2014

	2011	2012	2013	2014
Kwota świadczeń ogółem	1.579.549	1.612.875	1.807.876	2.292.850
Osoby korzystające ze świadczeń	1026	1023	1106	1038

Źródło: Urząd Miejski w Sandomierzu

Od 2011 do 2013 roku wzrastała liczba osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej. W 2014 roku odnotowano spadek liczby osób korzystających ze świadczeń. Wzrosła jednak kwota wypłaconych świadczeń.

Tabela 17 Powody przyznawania pomocy z opieki społecznej w latach 2011-2014

Lata	2011		2012		2013		2014	
	I. rodzin	I. osób	I. rodzin	I. osób	I. rodzin	I. osób	I. rodzin	I. osób
Ubóstwo	214	485	237	531	268	598	280	596
Bezdomność	32	35	32	33	39	42	38	45
Bezrobocie	279	880	293	892	295	873	279	830
Niepełnosprawność	324	690	322	674	331	728	322	649
Długotrwała	373	782	386	808	395	847	383	787

choroba								
Bezradność w sprawach opiekuńczych i wychowawczych i prow.gosp. domowego	177	549	175	532	194	593	197	570
Alkoholizm	49	101	58	99	58	92	59	90

Źródło: Urząd Miejski w Sandomierzu

Bezpośrednie wsparcie socjalne udzielane jest najczęściej rodzinom wielodzietnym, osobom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, dotkniętym bezrobociem, niepełnosprawnością czy długotrwałą chorobą, a także ubóstwem (tendencja rosnąca). W mniejszym stopniu została przyznawana pomoc z powodu alkoholizmu (tendencja malejąca).

Powiat sandomierski, w którym średni wskaźnik deprywacji lokalnej (iloraz liczby osób w rodzinach otrzymujących świadczenia z pomocy społecznej przypadającej na każde 1 000 mieszkańców) wynosi 184,74, to powiat o najwyższej wartości średniego wskaźnika deprywacji lokalnej w skali województwa. W gminie Sandomierz wynosi on 60,68 i jest trzykrotnie niższy niż średnia powiatu. Dla porównania w gminie Busko osiągnął on wskaźnik 82,39, a w gminie Staszów 83,9.

Źródło- Indeks zagrożenia ubóstwem woj. świętokrzyskiego -2014r.

g) Niepełnosprawność i wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i patologiami

Według danych udostępnionych przez Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Sandomierzu, w 2012 r. na terenie gminy wydano osobom po 16 roku życia 2659 orzeczeń o niepełnosprawności, w tym 1361 orzeczeń po raz pierwszy. Liczba mieszkańców z orzeczeniem o niepełnosprawności stanowiło 10,8 % wszystkich mieszkańców gminy Sandomierz.

13. Finanse Samorządu Terytorialnego

a) Dochody własne gminy

Tabela 18 Struktura dochodów budżetowych miasta Sandomierza w latach 2011 – 2015/plan

Lp	Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015
1	Dochody własne	53.246.854,99	53.945.940,02	57.989.746,23	61.625.061,41	62.920.230,
2	Subwencje	13.383.188,00	13.900.848,00	13.842.652,00	14.106.924,00	14.553.211
3	Dotacje celowe	27.705.774,33	12.584.143,15	13.247.923,89	21.942.295,22	15.502.159
Razem		94.335.817,32	80.430.931,17	85.080.322,12	97.674.280,63	92.975.600,
Procentowy udział w dochodach						
1	Dochody własne	56,44	67,07	68,16	63,09	67,68
2	Subwencje	14,19	17,28	16,27	14,44	15,65
3	Dotacje celowe	29,37	15,65	15,57	22,47	16,67
Razem		100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%
* przewidywane dochody						

Źródło: Urząd Miejski w Sandomierzu

Dochody budżetowe miasta Sandomierza w 2014 były niższe niż planowane na rok 2015. W roku bieżącym (wg planu) wynoszą **92.975.600,00 zł** z czego 67,68 % stanowią dochody własne, 15,65 % pochodzi z subwencji zaś dotacje celowe stanowią 16,67 % dochodów budżetowych gminy.

Tabela 19 Struktura podstawowych dochodów własnych w latach 2011-2015/plan

Lp	Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015
1	Podatek od nieruchomości	13.094.513,81	13.816.915,68	16.815.104,42	16.109.131,88	16.500.000,00
2	Podatek rolny	193.942,82	291.800,89	353.070,00	306.729,71	284.500,00
3	Dochody z dzierżawy	374.057,73	436.216,34	518.354,88	451.711,86	500.000,00

4	Udział we wpływach z podatku doch. od osób fizycznych	15.448.672,00	17.132.616,00	17.452.743,00	17.746.367,00	18.533.309,00
5	Inne	24.135.668,63	22.268.391,11	22.850.473,93	27.011.120,96	27.102.421,00
Razem		53.246.854,99	53.945.940,02	57.989.746,23	61.625.061,41	62.920.230,00
Procentowy udział w dochodach						
1	Podatek od nieruchomości	24,59	25,61	29,00	26,14	26,22
2	Podatek rolny	0,37	0,54	0,61	0,50	0,45
3	Dochody z dzierżawy	0,70	0,81	0,89	0,73	0,79
4	Udział we wpływach z podatku doch. od osób fizycznych	29,01	31,76	30,10	28,80	29,46
5	Inne	45,33	41,28	39,40	43,83	43,08
Razem		100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Źródło: Urząd Miejski w Sandomierzu

b) Wydatki miasta**Tabela 20 Analiza wydatków budżetowych miasta Sandomierza w latach 2011-2015/plan**

Lp.	Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015
1	Oświata	27.335.395,85	30.217.263,63	31.995.892,19	27.501.356,60	28.727.027,00
2	Administracja	10.100.723,05	9.027.921,53	9.146.109,82	9.060.311,72	9.423.835,00
3	Pomoc społeczna	18.517.761,00	12.115.019,31	12.643.253,49	13.308.792,14	12.509.906,00
4	Drogi	7.938.639,59	4.692.759,28	5.087.248,15	12.766.327,98	9.245.000,00

5	Edukacja opiek.- wychow.	688.675,20	754.847,81	792.254,93	797.499,17	660.863,00
6	Rolnictwo	12.049,24	18.857,14	52.933,12	25.283,30	16.400,00
7	Kultura	3.213.368,21	3.009.186,80	3.587.200,19	3.369.743,90	2.757.000,00
8	Gospodarka komunalna	14.438.954,73	9.165.889,20	10.806.964,32	11.388.237,70	12.667.000,00
9	Pozostałe	19.023.261,85	16.145.121,95	15.297.711,65	15.094.366,53	16.990.084,00
Razem		101.268.828,7 2	85.146.866,65	89.409.567,86	93.311.919,04	92.997.115,00
Procentowy udział wydatków						
1	Oświata	26,99	35,49	35,78	29,47	30,89
2	Administracja	9,97	10,60	10,23	9,71	10,13
3	Pomoc społeczna	18,29	14,23	14,14	14,26	13,45
4	Drogi	7,84	5,51	5,69	13,68	9,94
5	Edukacja opiek.- wychow.	0,68	0,89	0,89	0,85	0,71
6	Rolnictwo	0,01	0,02	0,06	0,03	0,02
7	Kultura	3,17	3,53	4,01	3,61	2,97
8	Gospodarka komunalna	14,26	10,77	12,09	12,21	13,62
9	Pozostałe	18,79	18,96	17,11	16,18	18,27
Razem		100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
*przewidywane wydatki						

Źródło: Urząd Miejski w Sandomierzu

Planowane dochody własne w roku 2015 są wyższe niż w roku 2014. Największy procent dochodów własnych gminy stanowią: udział we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych 29,46 %, podatek od nieruchomości 26,22%, oraz innych wpływów 43,08 %. Najmniejszy odnotowuje się z podatku rolnego 0,45% i tytułu dzierżawy 0,79 %. W 2015 roku obserwuje się zwiększone wydatki, przy jednoczesnym spadku dochodów. Najwięcej wydatków poniesionych zostanie na pozostałe

wydatki związane z oświatą -30,89%, pomoc społeczną 13,45 % i gospodarkę komunalną – 13,62 oraz pozostałe wydatki gminy. Należy zaznaczyć, że wydatki poniesione na oświatę są niższe niż w latach 2011-2013, ale wyższe niż w roku 2014. Najniższe wydatki w 2015r.odnotowano dla obszaru edukacja opiekuńczo-wychowawcza i kultura. Największy od 4 lat spadek wydatków dotyczy kultury.

c) Zrównoważenie budżetu

Tabela 21 Dochody i wydatki miasta Sandomierza w latach 2011-2015

Lp.	Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015
1	Dochody	94.335.817,32	80.430.931,17	85.080.322,12	97.674.280,63	92.975.600,00
2	Wydatki	101.268.828,72	85.146.866,65	89.409.567,86	93.311.919,04	92.997.115,00
3	Deficyt lub	6.933.011,40	4.715.935,48	4.329.245,74	-	21.515,00
	Nadwyżka				4.362.361,59	
* przewidywane dochody, wydatki, deficyt, nadwyżka						

Źródło: Urząd Miejski w Sandomierzu

Dochody własne Sandomierza na przestrzeni ostatnich 4 lat sukcesywnie wzrastają w roku bieżącym wynoszą 62.920.230, wzrasta również subwencja, która obecnie wynosi 14.553.211. W roku 2015 dotacje celowe wynoszą 15.502.159, są one większe od dotacji w latach 2012-2013 lecz niższe niż roku 2014. Dochody własne, subwencje i dotacje celowe w roku bieżącym wynoszą **92.975.600** i są niższe w roku 2011 i 2014, ale wyższe od lat 2012-2013. Największy procent dochodów własnych miasta stanowią inne źródła 43,08 %.

Na przestrzeni lat 2011-2013 występował deficyt budżetowy, natomiast w 2014r została nadwyżka w wysokości 4.362.361,59. W roku 2015 planowany deficyt budżetowy wynosi 21.515,00.

14. Miasto Sandomierz na tle wybranych miast regionu

Miasto Sandomierz zostało porównane na tle innych miast regionu świętokrzyskiego: Staszowa, Jędrzejowa i Buska- Zdroju, w obszarach takich jak: powierzchnia, ludność, dochody wydatki gminy, przedsiębiorczość i saldo migracji.

Dane pochodzą z GUS i dotyczą roku 2013 r.

Tabela 22 Wybrane dane dotyczące miast: Sandomierz, Jędrzejów, Busko-Zdrój, Staszów

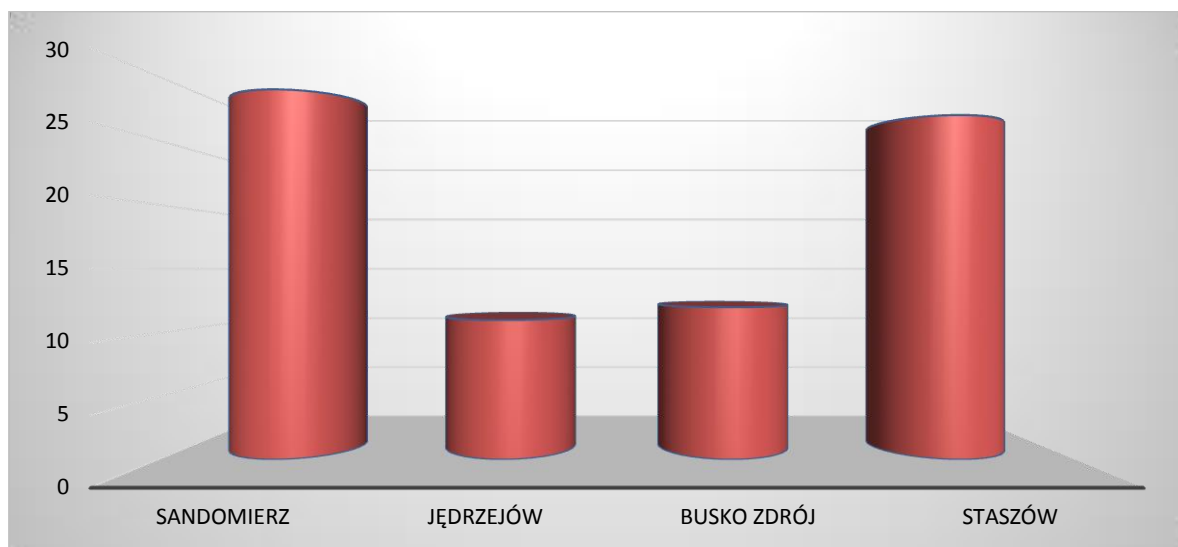
Rok	Miasto/ Gmina	Powierzchnia km ²	Ludność	Gęstość zaludnienia na 1 km ²	Dochód na jednego mieszkańca w zł	Wydatki na jednego mieszkańca w zł	Wskaźnik przedsiębiorczości*	Saldo migracji
2013	Sandomierz	29	24552	856	3454	3630	2220	-81
2013	Jędrzejów	11	15851	1394	2550	2771	1440	-86
2013	Busko Zdrój	12	16694	1359	3110	2830	1652	-49
2013	Staszów	27	15384	572	2799	2895	1452	-86

*wskaźnik przedsiębiorczości wyrażano liczbą podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w systemie REGON w przeliczeniu na 10 tys.

ludności w wieku produkcyjnym

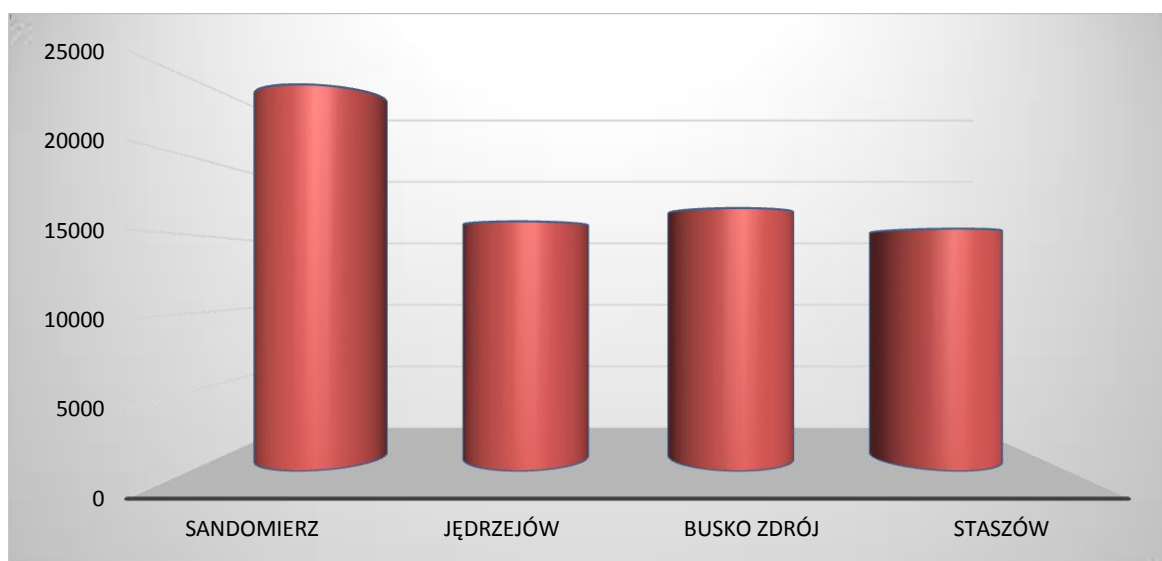
Źródło: Bank Danych Lokalnych

Wykres 15 Powierzchnia wybranych miast w km² w 2013 roku

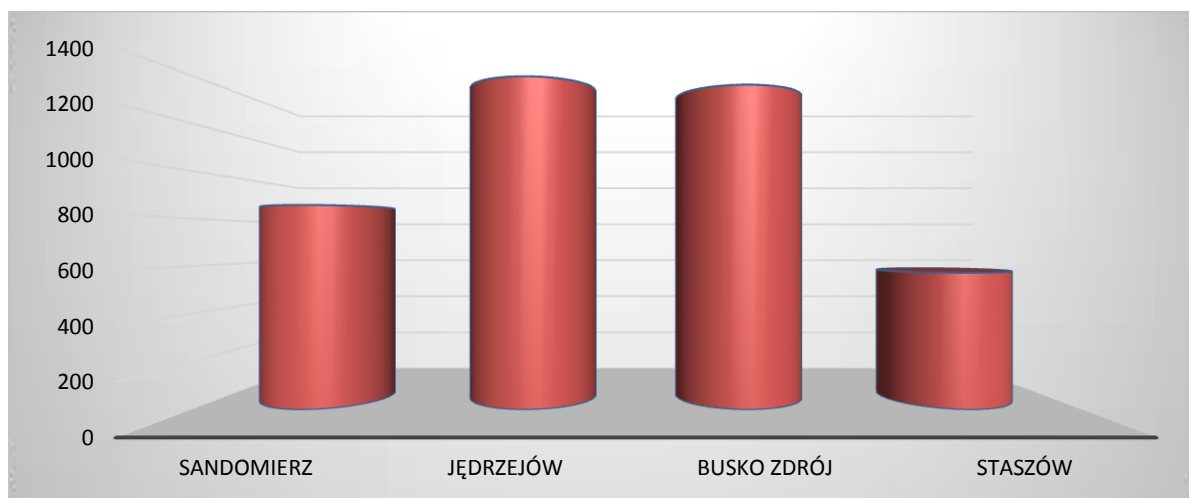
Źródło: Bank Danych Lokalnych

Wykres 16 Liczba ludności w wybranych miastach w 2013 roku

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Wykres 17 Gęstość zaludnienia na 1 km² w wybranych miastach w 2013 roku

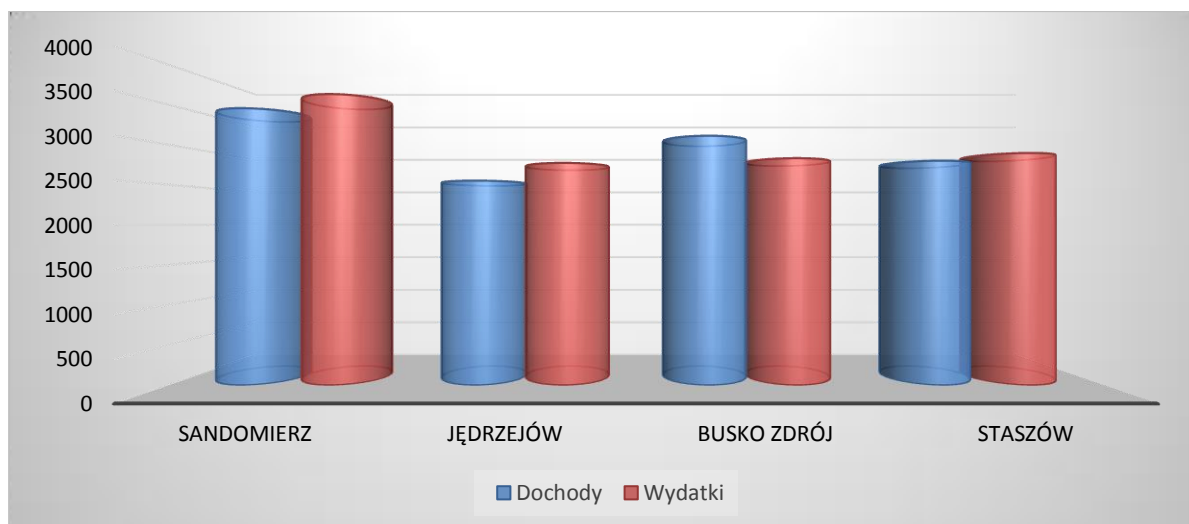

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Miasto Sandomierz spośród wybranych miast ma najwyższą liczbę ludności i największą powierzchnię natomiast jeden z niższych wskaźników gęstości zaludnienia, który wynosi 856 osób na 1 km², gdzie np. w Jędrzejowie wskaźnik ten wynosi 1394 osoby na 1 km². Najniższe saldo migracji ma miasto Busko-Zdrój, Sandomierz plasuje się na drugiej pozycji. Jednak z zebranych danych wynika, że ujemne saldo migracji w mieście wzrasta.

Sandomierz ma najwyższy wskaźnik przedsiębiorczości wśród wybranych miast. Potencjał turystyczny oraz położenie przy ważnych arteriach komunikacyjnych stwarza lepsze warunki do rozwoju przedsiębiorczości niż w pozostałych miastach.

Wykres 18 Dochody i wydatki na 1 mieszkańca w zł w wybranych miastach

Źródło: Bank Danych Lokalnych

Wśród badanych miast tylko Busko-Zdrój ma wyższe dochody w przeliczeniu na 1 mieszkańca niż wydatki. Sandomierz klasyfikuje się na 3 miejscu.

Sandomierz jako miasto turystyczne zostało porównane do Buska-Zdroju. Obydwie miejscowości na koniec 2014 roku miały po 17 obiektów noclegowych. Busko- Zdrój miało 481 miejsc noclegowych, a Sandomierz 437. Z miejsc noclegowych w Sandomierzu skorzystało 38879 osób, w tym 3300 turystów zagranicznych. W Busku- Zdroju liczba korzystających z noclegów wyniosła 55432 osoby, z czego 946 osób to turyści zagraniczni.

CZĘŚĆ II STRATEGICZNO - WDROŻENIOWA

1. Wizja i misja

Miejsce w jakim Sandomierz zamierza znaleźć się w wyznaczonej perspektywie czasowej (w 2025 roku) objętej strategią to stan docelowy, który w konsekwencji stanowi wizję jej rozwoju.

Zespół Strategiczny wypracowywał wizję Sandomierza w trakcie dwóch plenarnych spotkań.

Wizja, jako obraz i ogólny cel kierunkowy, stanowi zapis intencji dotyczących kierunków przyszłego rozwoju i tego, co władze i mieszkańcy Sandomierza pragną uzyskać w wyniku realizacji strategii.

Jeśli chodzi o warstwę merytoryczną, zawiera propozycje wypracowane w wyniku warsztatów planowania strategicznego, natomiast formę wzorowano na opisie miasta z roku 1585 roku autorstwa Stanisława Sarnickiego.

Wizja rozwoju miasta Sandomierza przybrała następującą treść:

WIZJA

Miasto urokliwe, z bogactwem zadbanej architektury historycznej, z nowoczesną infrastrukturą przyjazną osobom niepełnosprawnym, czyste, bezpieczne i wygodne do życia dla mieszkańców i przybyszów. Obfitujące w pyszne produkty z okolicznych sadów, ogrodów i winnic, które można nabyć na lokalnym rynku. Ważne centrum wydarzeń związanych ze sztuką i kultywowaniem tradycji mieszczańskich. Miejsce przyciągające młodych ludzi, rozwijających swoje talenty i czerpiących inspirację do podejmowania działalności gospodarczej tworzącej miejsca pracy. Mieszkańcom żyje się dostatnio, są przychylni gościom i turystom, są dumni ze swego miasta.

Wizja opracowywana była równolegle z określeniem najważniejszych zagadnień rozwoju gospodarczego miasta. Pozwoliło to zarówno na ujęcie w wizji treści, których rozwinięcia znajdują się w celach i zadaniach strategii jak i określanie tych zadań strategii, które mają bezpośredni wpływ na realizację wizji miasta Sandomierza.

Wizja powinna stymulować i inspirować całą społeczność miasta do współpracy i działań na rzecz osiągnięcia wyznaczonych celów.

To, po co miasto jest i jak zamierza działać, by dążyć do osiągnięcia wizji określa się jako misję, można więc powiedzieć, że misja jest określeniem roli miasta w odniesieniu do wizji.

Misja przybrała stępującą treść:

MISJA

Misją miasta Sandomierza jest rozwój pomyślności i dobrobytu mieszkańców w oparciu o spuściznę kulturową i bogate zasoby naturalne oraz popularyzowanie walorów turystycznych i urody miasta - perły w koronie miast królewskich .

2. Ocena społeczna stanu wyjściowego – badania ankietowe, analiza SWOT

Analiza SWOT jest jedną z najpopularniejszych metod badawczych stosowanych dla prawidłowego rozpoznania oraz zinterpretowania wpływu określonych czynników zewnętrznych i wewnętrznych na badany obszar. Analizy dokonuje się poprzez:

- *diagnozę obszaru w celu określenia jego mocnych i słabych stron,*
- *diagnozę otoczenia w celu kreślenia perspektyw rozwoju w kontekście szans i zagrożeń dla tego obszaru.*

Stosując tę metodę przeprowadzono analizę czterech obszarów, które odgrywają podstawową rolę w rozwoju miasta:

- *przedsiębiorczość,*
- *turystykę,*
- *infrastrukturę,*
- *sferę społeczną.*

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
• <i>aktywne instytucje otoczenia biznesu</i> • <i>działające duże przedsiębiorstwa (np. Pilkington)</i> • <i>działalność Sandomierskiego Ogrodniczego Rynku Hurtowego</i> • <i>„marka” Sandomierza</i> • <i>dostępne tereny inwestycyjne</i> • <i>wysoki wskaźnik przedsiębiorczości</i> • <i>rozwinięty system obsługi biznesu (np. banki i ubezpieczenia)</i> • <i>kształcenie na poziomie ponadgimnazjalnym i wyższym na</i>	– <i>słabe skomunikowanie drogowe i kolejowe</i> – <i>większość biznesu uzależniona od sezonowości</i> – <i>brak inkubatora przedsiębiorczości</i> – <i>brak dobrej współpracy biznesu z biznesem</i> – <i>„konserwatorskie” przepisy</i> – <i>brak organizacji przedsiębiorców</i> – <i>brak dogodnej infrastruktury dla biznesu</i> – <i>nie ma sprzyjającego klimatu dla</i>

<i>potrzeby lokalnego rynku pracy i na rzecz funkcjonujących tu firm</i> <i>istnienie wyższych uczelni (Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Sandomierz – Wyższa Szkoła Humanistyczno-Przyrodnicza, Wyższe Seminarium Duchowne) czynnikiem miastotwórczym</i>	<i>inwestorów</i> <i>– brak kapitału lokalnego</i>
SZANSE	ZAGROŻENIA
<i>– duża produkcja ogrodnicza wokół miasta (potencjał)</i> <i>– przyciągnięcie nowych przedsiębiorstw</i> <i>– środki UE na rozwój przedsiębiorczości</i> <i>– rozwój firm innowacyjnych</i> <i>– rozwój współpracy w ramach „trójmiasta”</i> <i>– duża „ impreza targowa”</i>	<i>– działalność Tarnobrzeskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej</i> <i>– odpływ przedsiębiorców do sąsiednich miast/gmin</i> <i>– tereny inwestycyjne położone na obszarze zalewowym</i> <i>– rosnący wkład własny przy dotacjach</i> <i>– wprowadzenie niekorzystnych przepisów prawnych</i>
TURYSTYKA	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<i>• dziedzictwo kulturowe (zabytki, historia, legendy)</i> <i>• atrakcyjność turystyczna miasta</i> <i>• zabytkowe kościoły i budynki poklasztorne</i> <i>• walory przyrodnicze (Wisła, wąwozy, Góry Pieprzowe, położenie, sady, winnice)</i>	<i>– słaba dostępność komunikacyjna (PKS, PKP)</i> <i>– mało miejsc parkingowych</i> <i>– słabo rozwinięty transport publiczny</i> <i>– za mała otwartość i przychylność mieszkańców dla turystów</i> <i>– brak ścieżek rowerowych</i> <i>– za mało szlaków pieszych</i>

• <i>zaplecze rekreacyjno – sportowe</i> • <i>filmowy Sandomierz (13 produkcji)</i> • <i>literacki Sandomierz</i> • <i>baza noclegowa stosunkowo dobrze rozwinięta</i> • <i>urokliwy klimat miejscowości</i> • <i>królewskie miasto (rycerstwo, księstwo, szachy sandomierskie)</i> • <i>krzemień pasiasty</i> • <i>Festiwal Filmów Niezwykłych i inne imprezy o charakterze regionalnym i ogólnopolskim</i> • <i>stolica Diecezji Sandomierskiej</i>	– <i>brak muzeum historii miasta</i> – <i>słaba dostępność dla osób niepełnosprawnych</i> – <i>brak karty turysty, biletów rodzinnych</i> – <i>niedostateczna współpraca między instytucjami w branży turystycznej</i> – <i>brak ofert dla rodzin z małymi dziećmi</i> – <i>brak oferty zimowej</i> – <i>brak oferty całorocznej</i> – <i>ograniczenia wynikające ze struktury własnościowej Starego Miasta</i> – <i>brak taniego jedzenia, bary mleczne</i> – <i>brak oferty dla osób starszych (dancingi)</i> – <i>brak badań, analiz ruchu turystycznego</i> – <i>zielen miejska (Park Miejski)</i> – <i>przewaga turystyki jednodniowej</i> – <i>brak oferty dla młodych turystów</i> – <i>słaba znajomość języków obcych wśród pracowników w branży turystycznej</i>
SZANSE	ZAGROŻENIA

– <i>moda na Sandomierz</i> – <i>zainteresowanie filmowe</i> – <i>współpraca z sąsiadującymi samorządami</i> – <i>bliskość lotniska w Rzeszowie</i> – <i>bliskość jeziora Tarnobrzeg</i> – <i>wydarzenia zatrzymujące turystów w drodze</i> – <i>rozwój turystyki biznesowej</i> – <i>turystyka pielgrzymkowa</i> – <i>możliwości rozwoju turystyki wodnej</i>	– <i>konkurencyjne okoliczne atrakcje turystyczne</i> – <i>spadek liczby turystów - dostępność komunikacyjna, struktura drogowa i kolejowa</i> – <i>sezonowość ruchu turystycznego</i> – <i>plaga komarów zniechęcająca turystów</i>
INFRASTRUKTURA	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
– <i>sieć wodociągowa 98%</i> – <i>sieć gazowa dobrze rozwinięta</i> – <i>sieć kanalizacyjna 95% (w obszarze aglomeracji)</i> – <i>dobrze rozwinięta sieć telefoniczna</i> – <i>potencjał atrakcyjnych krajobrazowo terenów pod zabudowę</i> – <i>główna linia szerokopasmowa (światłowodowa)</i>	– <i>brak połączeń tranzytowych</i> – <i>niewykorzystana sieć kolejowa</i> – <i>niedostateczny system komunikacyjny (brak dworców, przystanki autobusowe)</i> – <i>niedostatecznie rozwinięty transport zbiorowy /PKS, MKS, PKP/</i> – <i>brak drugiego mostu na Wiśle „Lwowska Bis”</i> – <i>brak obwodnic miasta</i> – <i>niewystarczająca liczba parkingów w obrębie Starego Miasta</i> – <i>brak dostatecznej ilości tras i ścieżek rowerowych i spacerowych</i> – <i>brak miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla całego miasta</i> – <i>zły stan techniczny i niedostateczna</i>

	<i>ilość zasobów mieszkaniowych</i> – <i>brak mieszkań socjalnych</i> – <i>brak terenów inwestycyjnych (uzbrojonych)</i> – <i>brak rozwiązań ułatwiających osobom niepełnosprawnym funkcjonowanie w mieście</i>
SZANSE	ZAGROŻENIA
– <i>pozyskanie środków zewnętrznych</i> – <i>wykorzystanie walorów turystycznych</i> – <i>budowa obwodnic miasta</i> – <i>budowa drugiego mostu oraz „Lwowskiej Bis”</i>	– <i>tereny częściowo zagrożone powodzią (obręb prawobrzeżny)</i> – <i>podział administracyjny utrudniający współpracę (Sandomierz- Stalowa Wola – Tarnobrzeg)</i> – <i>problem z wniesieniem udziału środków własnych do projektów</i> – <i>marginalizowanie transportu kolejowego</i> – <i>położenie na pograniczu 2 regionów, z których każdy ma inną politykę rozwoju infrastruktury</i>
SPRAWY SPOŁECZNE	
MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
– <i>szeroka baza edukacyjna (wyposażone placówki)</i> – <i>bogata oferta zajęć pozalekcyjnych</i> – <i>wyspecjalizowana kadra pomocy społecznej i pedagogicznej</i> – <i>dziedzictwo kulturowe i historyczne Sandomierza (turystyka)</i> – <i>lokalizacja i położenie miasta na</i>	– <i>brak zasobów lokalowych</i> – <i>wzrastająca liczba osób korzystających z pomocy społecznej</i> – <i>niewystarczające środki na działalność kulturalną</i> – <i>powiększające się różnice w dochodach ludności</i> – <i>odpływ ludzi młodych i wykształconych</i>

<i>szlakach handlowych</i> – <i>bogate zaplecze kulturalne</i> – <i>rozwinięta baza organizacji pozarządowych</i> – <i>dobrze rozwinięta baza ośrodków zdrowotnych, społecznych i opiekuńczych (zakłady rehabilitacyjne)</i>	<i>(emigracja)</i> – <i>niewystarczająca informacja o wydarzeniach miejskich (koordynacja, wydarzenia, informowanie)</i> – <i>szkolnictwo wyższe w rozkładzie – słaby ośrodek naukowo – akademicki</i> – <i>malejąca liczba uczniów w szkołach</i>
SZANSE	ZAGROŻENIA
– <i>duże zainteresowanie programami społecznymi, uczestnictwo osób starszych i młodzieży</i> – <i>aktywność organizacji pozarządowych poprzez pozyskiwanie środków zewnętrznych</i> – <i>rozwój Internetu, większa dostępność</i> – <i>rozwój programów stypendialnych</i> – <i>bogata oferta zajęć kulturalnych, edukacyjnych (dla dzieci i dorosłych np. Uniwersytet III Wieku)</i> – <i>duży potencjał dla kształcenia zawodowego</i> – <i>organizacja wydarzenia ogólnopolskiego</i> – <i>promowanie miasta jako centrum dydaktyczno-konferencyjnego</i>	– <i>niż demograficzny</i> – <i>brak środków finansowych</i> – <i>zlecenie przez państwo zadań dla gminy bez środków publicznych</i> – <i>bezrobocie</i> – <i>nagła zmiana prawa oświatowego</i> – <i>starzenie się ludności miasta</i> – <i>ubożenie mieszkańców miasta i powiatu</i>

Źródło: opracowanie własne

W warsztatach strategicznych udział wzięli mieszkańcy, przedstawiciele samorządu lokalnego i organizacji pozarządowych oraz przedsiębiorcy działający na terenie miasta. Prace nad opracowaniem Strategii prowadzone były zatem metodą uspołecznioną.

W trakcie przeprowadzania analizy SWOT grupa robocza zidentyfikowała najistotniejsze silne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia, które mogą mieć kluczowe znaczenie w osiągnięciu celów strategii. Na podstawie przeprowadzonej analizy i wniosków z diagnozy, pogłębionej wspólną dyskusją uczestników warsztatów, jednomyślnie zgodzono się, że przyszłość rozwoju miasta tkwi w posiadanych zasobach (położenie geograficzne, walory architektoniczne i historyczno- przyrodnicze, dobre gleby i mikroklimat, rozwinięte ogrodnictwo i odradzające się winiarstwo, ładne krajobrazy, miejsca atrakcyjne turystycznie), które powinny być lepiej wykorzystane niż dotychczas. Dyskusja pomiędzy członkami Zespołu Strategicznego pozwoliła więc zidentyfikować istotne cechy obszaru miasta Sandomierza, które mogą mieć kluczowe znaczenie dla wyznaczania strategicznych celów rozwoju miasta.

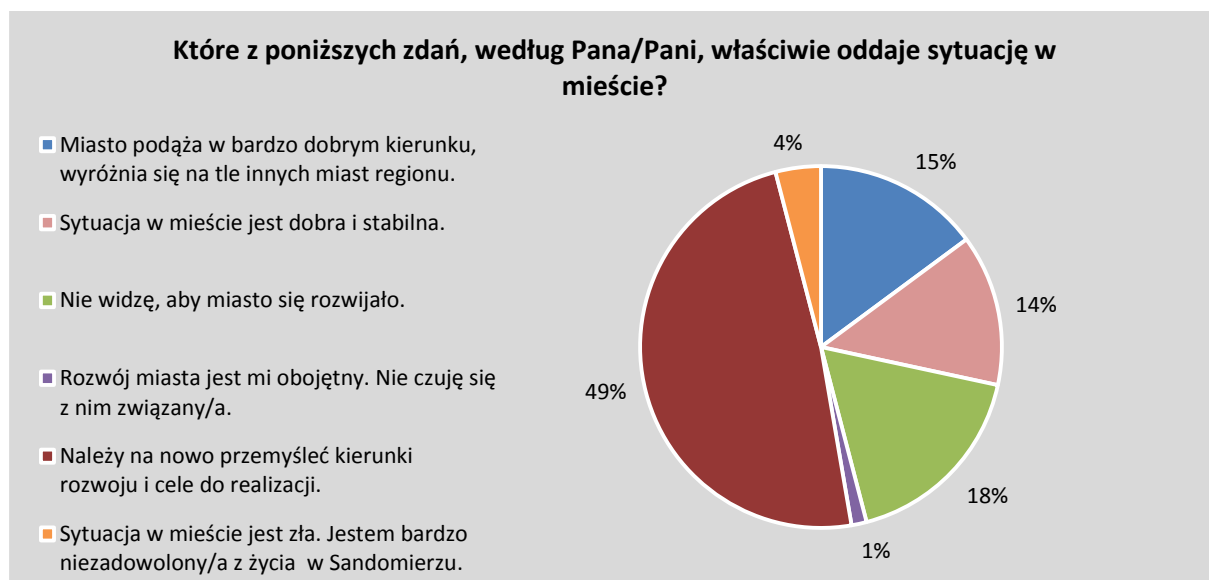
Dokonując analizy SWOT brano pod uwagę także następujące wnioski, które wynikają z diagnozy obszaru miasta oraz przeprowadzonych ankiet wśród mieszkańców i turystów. Pytania zawarte w ankietach dotyczyły najbardziej istotnych obszarów przestrzeni publicznej mających wpływ na jakość życia mieszkańców, chęć pobytu turystów oraz na rozwój miasta. Poza pytaniami zamkniętymi respondenci mieli możliwość wyrażenia swoich pozytywnych lub negatywnych opinii dotyczących tych kwestii w pytaniach otwartych. Z uwagi na niewielką liczbę otrzymanych ankiet (od mieszkańców 81 szt., od turystów 33 szt.) nie można traktować tych informacji jako miarodajnego i istotnego źródła danych do pracy nad strategią. Niemniej jednak po przeprowadzeniu analizy odpowiedzi, uzyskane informacje potraktowano jako materiał pomocniczy i uwzględniono jako element opinii społecznej w ocenie stanu wyjściowego.

Wnioski z ankiet przeprowadzonych wśród mieszkańców miasta

W przeprowadzonych ankietach mieszkańcy dobrze oceniają funkcjonowanie placówek edukacji szkolnej i pozaszkolnej, opieki społecznej oraz dostępu do szeroko pojętej kultury i rekreacji oraz finansów i bankowości. Zdaniem respondentów poprawy wymaga działalność policji i sądów oraz sfera usług na rzecz mieszkańców. Źle oceniają rynek pracy oraz inwestycje w mieście. Uznają, że najwięcej środków miasto powinno przeznaczyć na walkę z bezrobociem, ochronę zdrowia i działania na rzecz dzieci i młodzieży (place zabaw, kluby, kolonie letnie, świetlice) oraz infrastrukturę drogową.

Jeżeli chodzi o ocenę sytuacji w mieście, respondenci w większości uznali, że należy na nowo przemyśleć kierunki rozwoju i cele do realizacji.

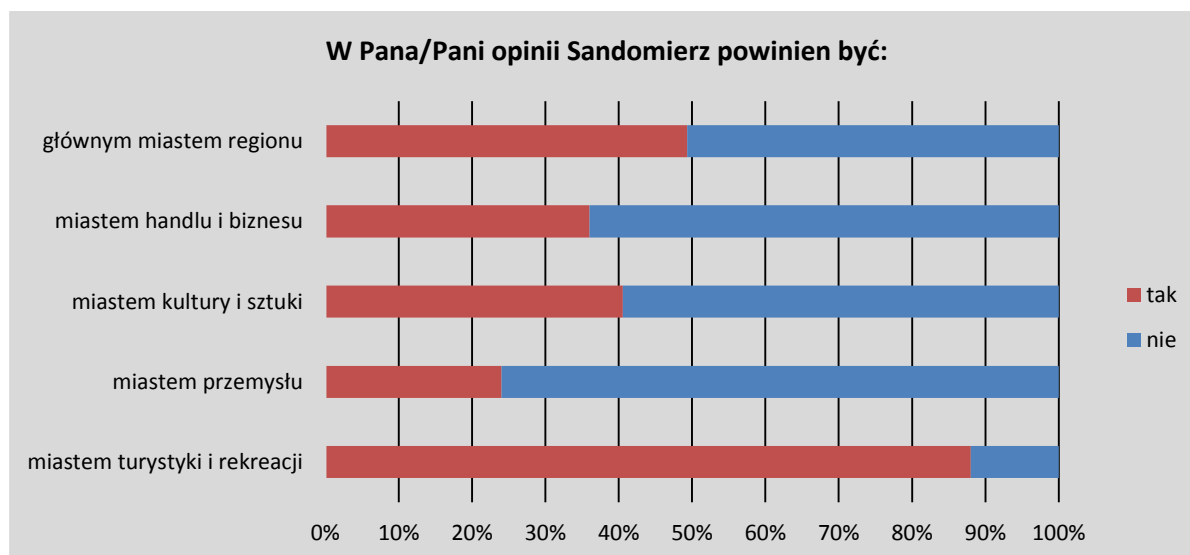
Wykres 19 Ocena obecnej sytuacji miasta (analiza ankiet)

Źródło: opracowanie własne

Respondenci zdecydowanie opowiadają się za tym, że Sandomierz powinien być miastem turystyki i rekreacji, kultury i sztuki a w dalszej kolejności handlu i biznesu. Za postrzeganiem Sandomierza jako głównego miasta regionu opowiedziała się połowa respondentów.

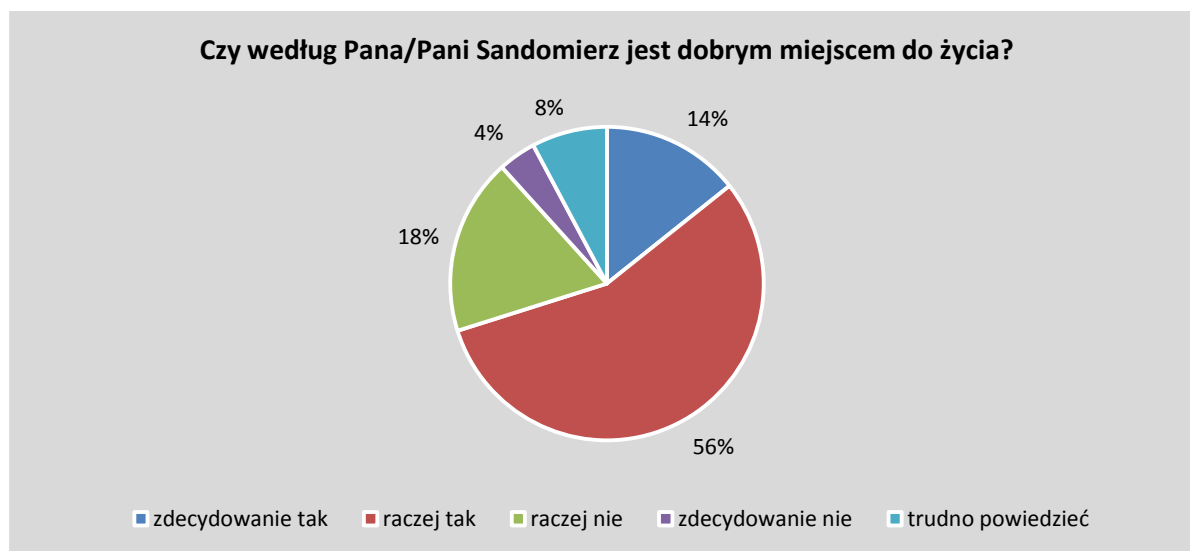
Wykres 20 Określenie jakim miastem powinien być Sandomierz (analiza ankiet)

Źródło: opracowanie własne

Dodatkowo 70% ankietowanych uznało, że Sandomierz jest „raczej” lub „zdecydowanie” dobrym miejscem do życia.

Wykres 21 Ocena czy Sandomierz jest dobrym miejscem do życia (analiza ankiet)

Źródło: opracowanie własne

Zdaniem respondentów, na tle innych miast w regionie Sandomierz wyróżnia się między innymi: położeniem geograficznym i ukształtowaniem terenu, zabytkami i architekturą, przeszłością historyczną, turystyką oraz jako centrum produkcji owoców i warzyw oraz jako miejsce serialu „Ojciec Mateusz”.

Jako niekorzystne zjawiska respondenci najczęściej wskazują: brak miejsc pracy i emigrację młodych wykształconych ludzi z miasta, starzenie się społeczeństwa oraz za mało atrakcji i imprez zarówno dla mieszkańców i turystów. Respondenci zwracają uwagę na brak estetyki na placu targowym przy ul. Przemysłowej, a z uwagi na przybywających tu licznie kupców z różnych regionów kraju i zagranicy stawia to w złym świetle Sandomierz. W odczuciu respondentów największe problemy w mieście to między innymi: brak terenów inwestycyjnych i nowych inwestorów, brak placówek opiekuńczo-leczniczych i domu dziennego pobytu dla osób starszych, zaniedbane dworce (PKP, PKS), brak miejsc parkingowych i ścieżek rowerowych. Jeżeli chodzi o branże gospodarki, które powinny rozwijać się w Sandomierzu najczęściej respondenci wymieniali: turystkę i rekreację, rozwój małych i średnich przedsiębiorstw handlowo-usługowych, przetwórstwo owoców i warzyw. Pojawiły się także propozycje rozwoju większych zakładów z branży, budowlanej, motoryzacyjnej i przemysłu stocznioowego (stocznia rzeczna).

Wnioski z ankiet przeprowadzonych wśród turystów.

Turyści, którzy udzielili odpowiedzi na pytania zawarte w ankiecie skierowanej do nich w większości twierdzili, że informację o Sandomierzu uzyskali przez Internet, polecili im to miejsce znajomi lub rodzina oraz z TV (serial „Ojciec Mateusz”). Głównym celem pobytu w Sandomierzu zdaniem ankietowanych turystów jest zwiedzanie, wypoczynek lub spotkanie ze znajomymi i w większości przyjeżdżają we własnym zakresie. Na ogół dobrze oceniają połączenia komunikacyjne z wyjątkiem połączenia kolejowego, w mieście przebywają przeważnie od 2-4 dni i zatrzymują się na ogół w hotelu, pensjonacie lub ośrodku turystycznym. Szeroko rozumianą ofertę turystyczną (np. baza noclegowa, gastronomiczna) respondenci oceniają dobrze. Respondenci twierdzą, że w czasie tego pobytu szacunkowo wydają 250-1000 zł. U większości ankietowanych turystów w pamięci z pobytu w Sandomierzu pozostaje malowniczy rynek i zadbane zabytki. Niemal wszyscy ankietowani deklarują, że będą polecali swoim znajomym Sandomierz oraz, że ponownie tu w przyszłości powrócą.

Zbieranie opinii nt. stanu obecnego i kierunków rozwoju miasta wśród mieszkańców Sandomierza oraz turystów (badania ankietowe realizowane bezpośrednio oraz za pośrednictwem Internetu) to ważny element stosowanej metodologii (uspołeczniona/partycypacyjna) w opracowaniu tej strategii. Opinie wyrażone w ankietach zarówno przez mieszkańców jak i turystów zostały wykorzystane jako materiał pomocniczy w pracach nad strategią, a zwłaszcza w wyznaczaniu celów strategicznych i operacyjnych oraz zadań i działań.

3. Uwarunkowania rozwoju miasta Sandomierza

Istniejące i potencjalne uwarunkowania rozwoju miasta sklasyfikowano według poniższego podziału:

- *występujące, uświadomione obszary problemowe,*
- *występujące lokalne zasoby, które stanowią mogą o szansach rozwoju miasta,*
- *wyzwania przyszłości, a więc te zewnętrzne czynniki, które mogą mieć istotne znaczenie dla miasta w przyszłości.*

Wyznaczenie tych obszarów, określenie przestrzeni, w jakiej znajduje się miasto pozwalają określić priorytety rozwoju miasta. Obszary te w zależności od czasu i okoliczności zewnętrznych będą ulegać zmianie, dlatego też należy prowadzić monitoring i ewaluację strategii.

Obszary problemowe

- *„Stereotypowe” myślenie polegające na tym, że posiadanie bogatej historii i architektury wystarcza by rozwijać miasto*

Takie podejście przyczynia się do ograniczania i zawężania pola widzenia, które powinno być nakierowanego na potrzebę podejmowania działań pro rozwojowych opartych o te zasoby. Tradycyjnie Sandomierz uważa się za miasto z bogatą historią i zabytkami. Tak uważają w dużej części mieszkańcy jak i przedstawiciele instytucji zewnętrznych. Pokutuje przekonanie, że posiadanie tak bogatych walorów samo z siebie ma wystarczyć do rozwoju. Za mało uważa się, że ten potencjał może być lepiej wykorzystany dla rozwoju miasta zwłaszcza w oparciu o zastosowanie nowoczesnych metod i technologii stosowanych w kraju i na świecie.

- *„Tradycyjne” podejście do rozwoju miasta polegające na koncentracji działań w obszarze infrastruktury technicznej oraz inwestycjach mających charakter wyłącznie podnoszący poziom życia mieszkańców*

Aktywna polityka gospodarcza miasta zakładać musi inwestycje w kapitał zarówno ludzki jak i organizacyjny bądź techniczny. Koncentracja wydatków budżetu na sprawach wyłącznie konsumpcyjnych powoduje, że nie inwestuje się w przyszłość oraz nie tworzy warunków dla uzyskania przewagi konkurencyjnej w zakresie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości lub lepiej wykształconych zasobów ludzkich.

- *Niepełne wykorzystanie potencjału partnerów społecznych do współdziałania w zakresie rozwoju gospodarczego*

W Sandomierzu występuje wiele organizacji społecznych. Są to stowarzyszenia lub fundacje działające w obszarze kultury, sportu, ochrony zdrowia, przedsiębiorczości, a ich skumulowany potencjał i wiedza mogą przyczyniać się do lepszego współdziałania na rzecz rozwoju gospodarczego. Urząd Miejski w dalszym ciągu powinien wykorzystywać formę inicjatywy lokalnej a także podążać w kierunku intensyfikacji działań, mających na celu kreowanie partnerstw samorządu z organizacjami pozarządowymi.

Wykorzystanie lokalnych zasobów

Podstawą trwałego rozwoju jest oparcie go o własne zasoby.

- *Położenie geograficzne i warunki przyrodnicze miasta*

Miasto Sandomierz posiada bardzo dobre gospodarczo położenie geograficzne związane z umiejscowieniem na skrzyżowaniu dróg (krajowej i międzynarodowej, rzeka Wisła), w niedalekiej odległości od Krakowa, Lublina, Rzeszowa. Specyficzne warunki mikroklimatyczne sprzyjające produkcji ogrodniczej ze szczególną koncentracją sadownictwa. Koncentracja tej produkcji w pobliżu Sandomierza i sąsiadujących gmin powoduje, że Sandomierz może być atrakcyjnym miejscem dla inwestorów zewnętrznych w zakresie działalności gospodarczej, związanej z obrotem owocami i warzywami oraz ich przetwórstwem.

- *Unikalne w regionie atuty*

Sandomierz to również miejsce:

- *ciekawe i atrakcyjne turystycznie (historia, architektura),*
- *tradycji mieszczańskich i rycerskich, które mogą stanowić inspirację do wzbogacenia i poszerzania oferty rekreacyjno-turystycznej,*
- *z atrakcjami przyrodniczymi i krajobrazami (wąwozy, Góry Pieprzowe, Wisła),*
- *licznymi zabytkowymi obiektami i miejscami (liczne kościoły, Rynek, muzea, Zamek Kazimierzowski),*
- *skąd wywodzą się, gdzie mieszkają i tworzą znani twórcy i artyści,*
- *gdzie zrealizowano wiele znanych filmów (Ziarno Prawdy, Ojciec Mateusz i inne).*

Na bazie tych „atutów” wytworzyć można zarówno określone nowe działalności gospodarcze, które skutkować będą miejscami pracy, ale również budować nowy wizerunek miasta, który wspomagać będzie realizację wyznaczonej strategii.

Obszary wyzwań przyszłości

Reformy gospodarcze w Polsce, integracja Polski z Unią Europejską, wpływ gospodarki światowej na Polskę, mają bezpośrednie przełożenie również na sytuację miasta Sandomierza. Podobnie jak w każdym z powyższych obszarów, kwestie wyzwań przyszłości mają charakter procesu, a więc ulegać będą zmianom w czasie. Proces ten musi podlegać ocenie pod kątem znaczenia dla miasta. Aktualnymi wyzwaniami, które muszą zostać uwzględnione w procesie planowania są:

- *Dostosowanie posiadanych zasobów ludzkich do wymagań rynku pracy*

Należy pamiętać, że podstawą wszelkich zmian jest człowiek. Żadne zmiany nie są możliwe, jeżeli ludzie nie będą wiedzieli jak i co mają zrobić. Obecne wymagania rynku są, podobnie jak cała gospodarka, zmienne. Troska władz miasta o rozwój zawodowy mieszkańców, to umożliwienie mieszkańcom zdobycia zarówno nowych kwalifikacji, jak i umiejętności radzenia sobie na rynku pracy. Pozwoli to zapewnić dochody mieszkańcom, przeciwdziałać ubożeniu rodzin, aktywnie przeciwdziałać bezrobociu.

Kolejną kwestią pozostaje edukacja obywatelska. Aspekt ten jest związany ze świadomością mieszkańców w zakresie odpowiedzialności za swój los, kompetencji instytucji publicznych, świadomości zmian i konieczności dostosowywania się.

- *Stymulowanie i promocja przedsiębiorczości*

Ustawa o samorządzie gminnym nie nakłada obowiązku na samorząd zadań związanych z promocją przedsiębiorczości. Tym niemniej, w opinii ekspertów stanowić to powinno obszar dużego zainteresowania ze strony władz miasta. Promocja przedsiębiorczości to takie działania jak:

- *zapewnienie instytucjonalnych warunków inwestowania,*
- *pomoc doradcza i informacyjna dla małych i średnich firm,*
- *promocja miasta na zewnątrz,*
- *szkolenia dotyczące funkcjonowania firm,*
- *współpraca samorządu z firmami z terenu miasta.*

Czynnikami skłaniającym do działań związanych z rozwojem przedsiębiorczości jest:

- *zapewnienie pracy dla mieszkańców miasta - przeciwdziałanie ubożeniu i bezrobociu,*
- *konkurencja miasta o inwestorów,*
- *rosnące wpływy z podatków w dochodach własnych miasta (podatek dochodowy od osób prawnych i fizycznych oraz podatek od nieruchomości).*

4. Priorytety rozwoju miasta Sandomierza

Najważniejsze zagadnienia rozwoju miasta Sandomierza – priorytetowe kierunki strategii, zostały określone przez Zespół Strategiczny w trakcie drugiego Spotkania Zespołu. Na podstawie wniosków z raportu o sytuacji społeczno-gospodarczej, przeprowadzonych analiz i badań oraz własnych opinii i doświadczeń, po sformułowaniu licznych elementów rozwoju miasta, Zespół określił, a następnie przyjął kierunki rozwoju miasta Sandomierza:

Stwarzanie godnych warunków życia i rozwoju dla mieszkańców miasta Sandomierza

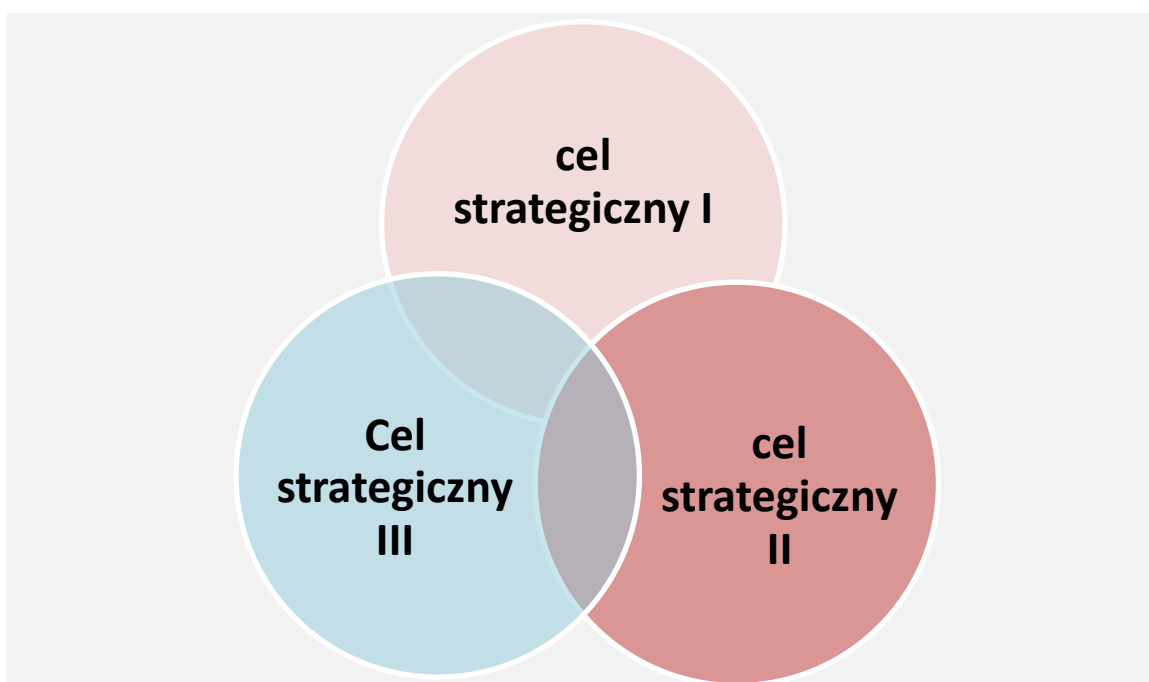
Rozwijanie królewskiej oferty turystycznej

Tworzenie nowoczesnej infrastruktury zapewniającej przyspieszenie rozwoju gospodarczego

Wykorzystując atuty miasta oraz koncentrując działania na realizacji wszystkich powyższych celów strategii, będzie można uzyskać efekt synergii, dający możliwość poprawy zarówno jakości infrastruktury, jak i szeroko rozumianego kapitału ludzkiego oraz wzmocnienie potencjału gospodarczego i turystycznego miasta.

Należy pamiętać, że wszystkie cele strategiczne są wzajemnie powiązane i uwarunkowane, co oznacza, że zaniedbanie realizacji któregoś z nich narusza strategiczną równowagę i będzie powodować obniżenie skumulowanych efektów.

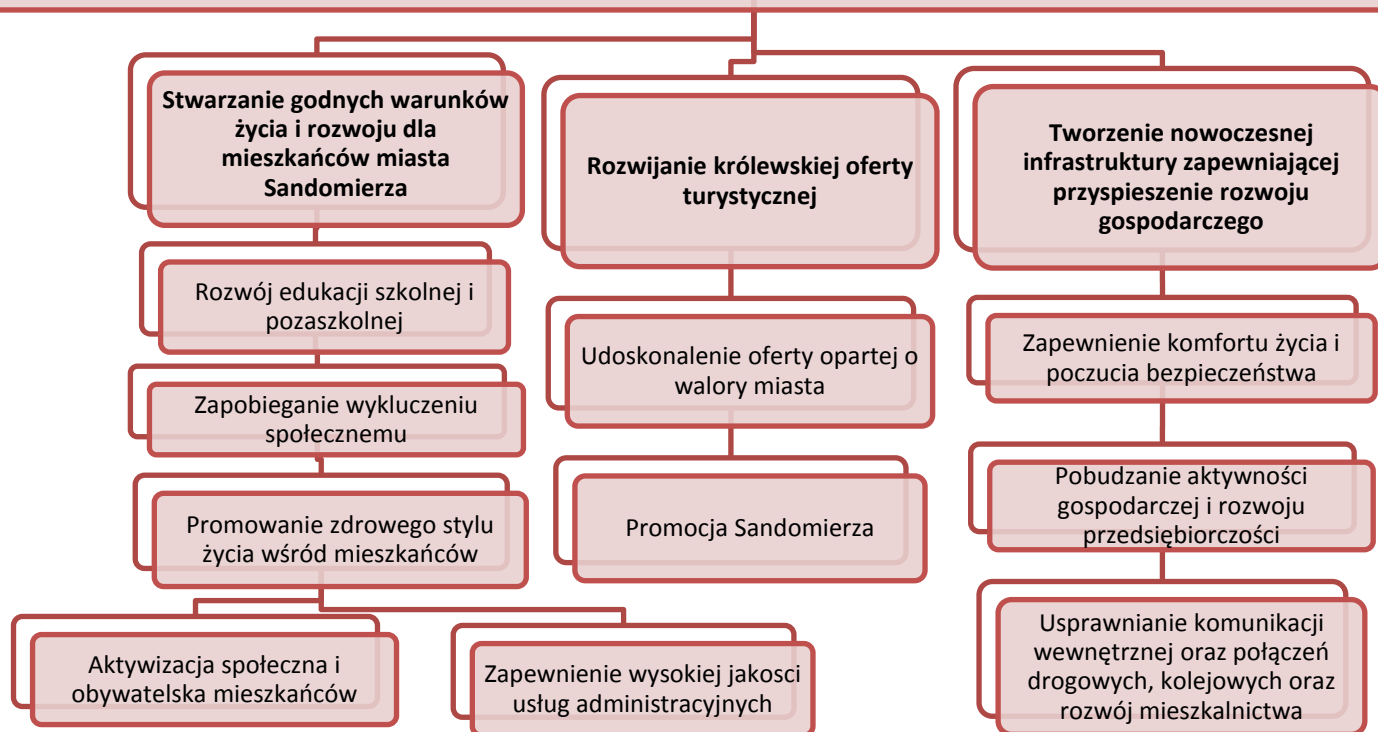
Rysunek 1 Korelacja celów strategicznych

Źródło: Opracowanie własne

Miasto urokliwe, z bogactwem zadbanych obiektów historycznych, z nowoczesną infrastrukturą przyjazną osobom niepełnosprawnym, czyste, bezpieczne i wygodne do życia dla mieszkańców i przybyszów. Obfitujące w pyszne produkty z okolicznych sadów, ogrodów i winnic, które można nabyć na lokalnym rynku. Ważne centrum wydarzeń związanych ze sztuką i kultywowaniem tradycji mieszczańskich. Miejsce przyciągające młodych ludzi, rozwijających swoje talenty i czerpiących inspiracje do podejmowania działalności gospodarczej tworzącej miejsca pracy. Mieszkańcom żyje się dostatnio, są przychylni gościom i turystom, są dumni ze swego miasta.

Misją miasta Sandomierza jest rozwój pomysłności i dobrobytu mieszkańców w oparciu o spuściznę kulturową i bogate zasoby naturalne oraz popularyzowanie walorów turystycznych i urody miasta - perły w koronie miast królewskich .

Rysunek

2

Misja, 77

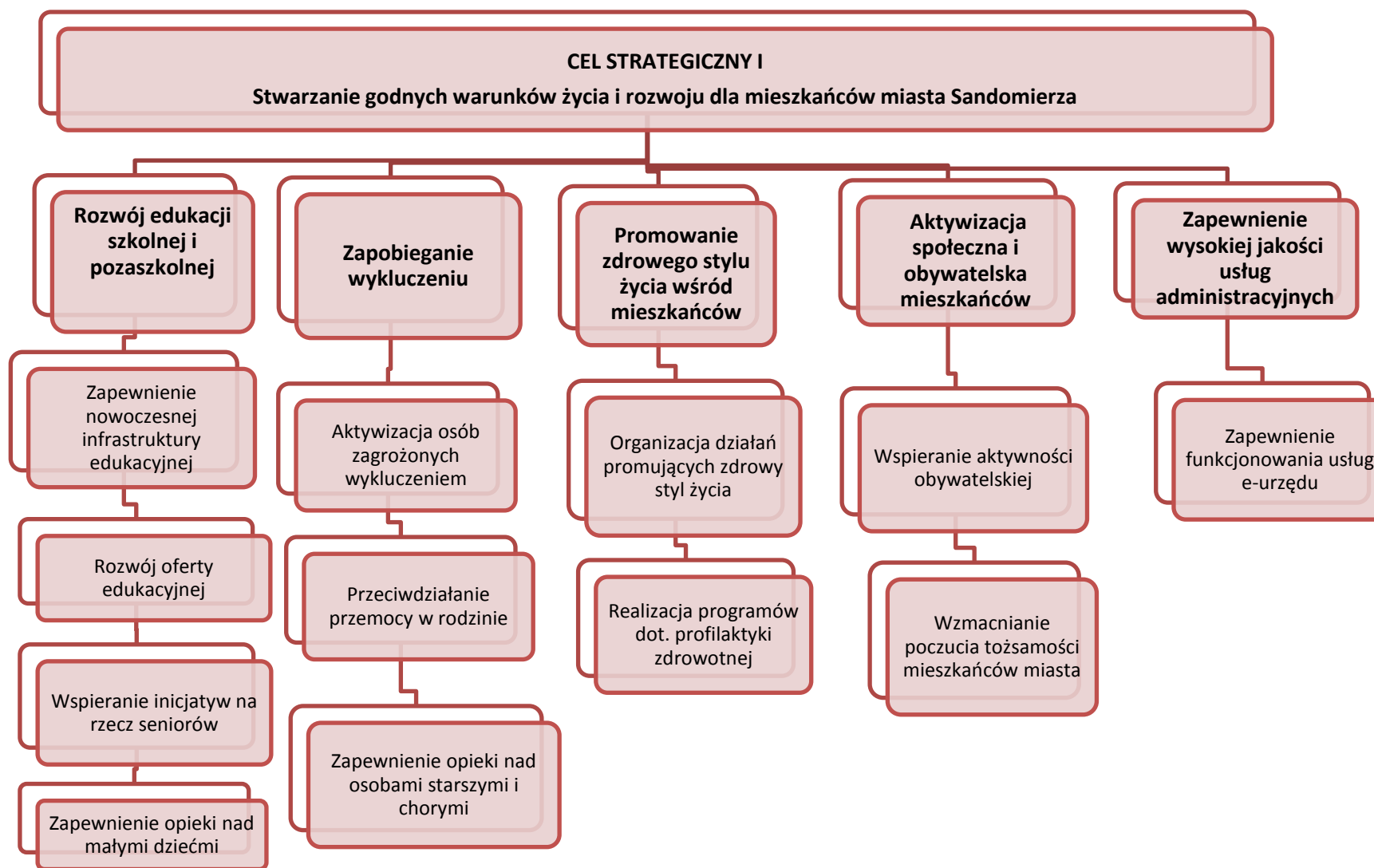
wizja,

cele

strategiczne

Cele strategiczne są konkretyzacją wizji, wskazują pożądane zasadnicze kierunki zaspokajania potrzeb mieszkańców miasta. Należy je traktować jako równorzędne względem siebie procesy rozwojowe, których realizacji będą służyć cele operacyjne składające się z zadań realizacyjnych – konkretnych przedsięwzięć o charakterze krótkoterminowym.

Cele operacyjne są z kolei konkretyzacją i uszczegółowieniem strategicznych celów rozwoju Sandomierza. Ujęte zostały one jako cele funkcjonalne, czyli wyrażające stan pożądany, po wdrożeniu odpowiednich zadań i zaspokojeniu określonych potrzeb.

Rysunek

3

Cel

strategiczny

I

CEL STRATEGICZNY I

Stwarzanie godnych warunków życia i rozwoju dla mieszkańców miasta Sandomierza

I.1 Rozwój edukacji szkolnej i pozaszkolnej

I.1.1. Zapewnienie nowoczesnej infrastruktury edukacyjnej

- *rozbudowa i termomodernizacja szkół oraz placówek edukacyjnych,*
- *doposażenie szkół i placówek edukacyjnych,*
- *wdrażanie nowoczesnych technologii ICT w procesie edukacji,*
- *rozbudowa biblioteki miejskiej wraz z zapleczem edukacyjnym.*
- *połączenie szkół i ZEAS w jedną sieć Intranet z wykorzystaniem lokalnych dostawców*

I.1.2. Rozwój oferty edukacyjnej

- *indywidualizacja nauczania w szkołach,*
- *rozwijanie oferty zajęć dodatkowych dla uczniów,*
- *rozwijanie kompetencji kluczowych uczniów/realizacja projektów systemowych,*
- *rozwijanie wyższego szkolnictwa zawodowego*
- *rozwijanie oferty doskonalenia zawodowego dorosłych (edukacja przez całe życie).*

I.1.3. Wspieranie inicjatyw na rzecz seniorów

- *wspieranie działań Uniwersytetu Trzeciego Wieku,*
- *rozwijanie oferty zajęć dla seniorów.*

I.1.4 Zapewnienie opieki nad małymi dziećmi

- *powszechna dostępność do opieki przedszkolnej,*
- *utworzenie żłobka w lewobrzeżnej części Sandomierza.*

I.2. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu

I.2.1. Aktywizacja osób zagrożonych wykluczeniem

- *rozwój edukacji i wspieranie rozwoju dzieci i młodzieży niepełnosprawnej,*
- *tworzenie mieszkań chronionych, wspomaganych, treningowych, aktywizujących,*
- *wspieranie tworzenia spółdzielni socjalnych i ZAZów,*
- *realizacja projektów systemowych.*

I.2.2. Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie

- *realizacja działań profilaktycznych,*

- *prowadzenie Punktu Interwencji Kryzysowej z rozszerzonym wachlarzem oferty poradnictwa,*
- *organizowanie warsztatów kompetencji rodzicielskich w ramach Profilaktycznej Akademii Rodzinnej,*
- *zabezpieczenie doraźnego interwencyjnego schroniska ofiarom przemocy domowej.*

I.2.3. Zapewnienie opieki nad osobami starszymi i chorymi

- *budowa hospicjum na terenie miasta,*
- *rozwój oferty dziennej opieki nad osobami starszymi,*
- *rozwój oferty całodobowej opieki nad osobami starszymi,*
- *współpraca z władzami powiatu w zakresie funkcjonowania Szpitala Specjalistycznego Ducha Św. w Sandomierzu*

I.3. Promowanie zdrowego stylu życia wśród mieszkańców

I.3.1. Organizacja działań promujących zdrowy styl życia

- *organizowanie turniejów i rozgrywek sportowych dla dzieci, młodzieży i dorosłych*
- *organizowanie imprez rekreacyjnych dla rodzin,*
- *pozyskiwanie znanych sportowców z regionu do wspólnych projektów sportowych,*
- *organizacja i udział w ligowych oraz towarzyskich rozgrywkach sportowych w kraju i zagranicą.*

I.3.2. Realizacja programów dot. profilaktyki zdrowotnej

- *organizacja spotkań i pogadanek nt. chorób cywilizacyjnych,*
- *współpraca z organizacjami pozarządowymi oraz instytucjami związanymi z ochroną zdrowia (SANEPID, publiczne i niepubliczne służby medyczne, straż pożarna itp.) w zakresie organizacji otwartych imprez dot. profilaktyki zdrowotnej.*

I.4. Aktywizacja społeczna i obywatelska mieszkańców

I.4.1. Wspieranie aktywności obywatelskiej

- *współpraca z organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego w ramach corocznych programów współpracy,*
- *zlecanie zadań do realizacji podmiotom działającym w sferze pożytku publicznego,*
- *kontynuowanie realizacji zadań w ramach budżetu obywatelskiego,*
- *organizacja corocznego spotkania organizacji pozarządowych,*
- *zapewnienie wsparcia dla organizacji/ podmiotów prowadzących działania pożytku publicznego.*

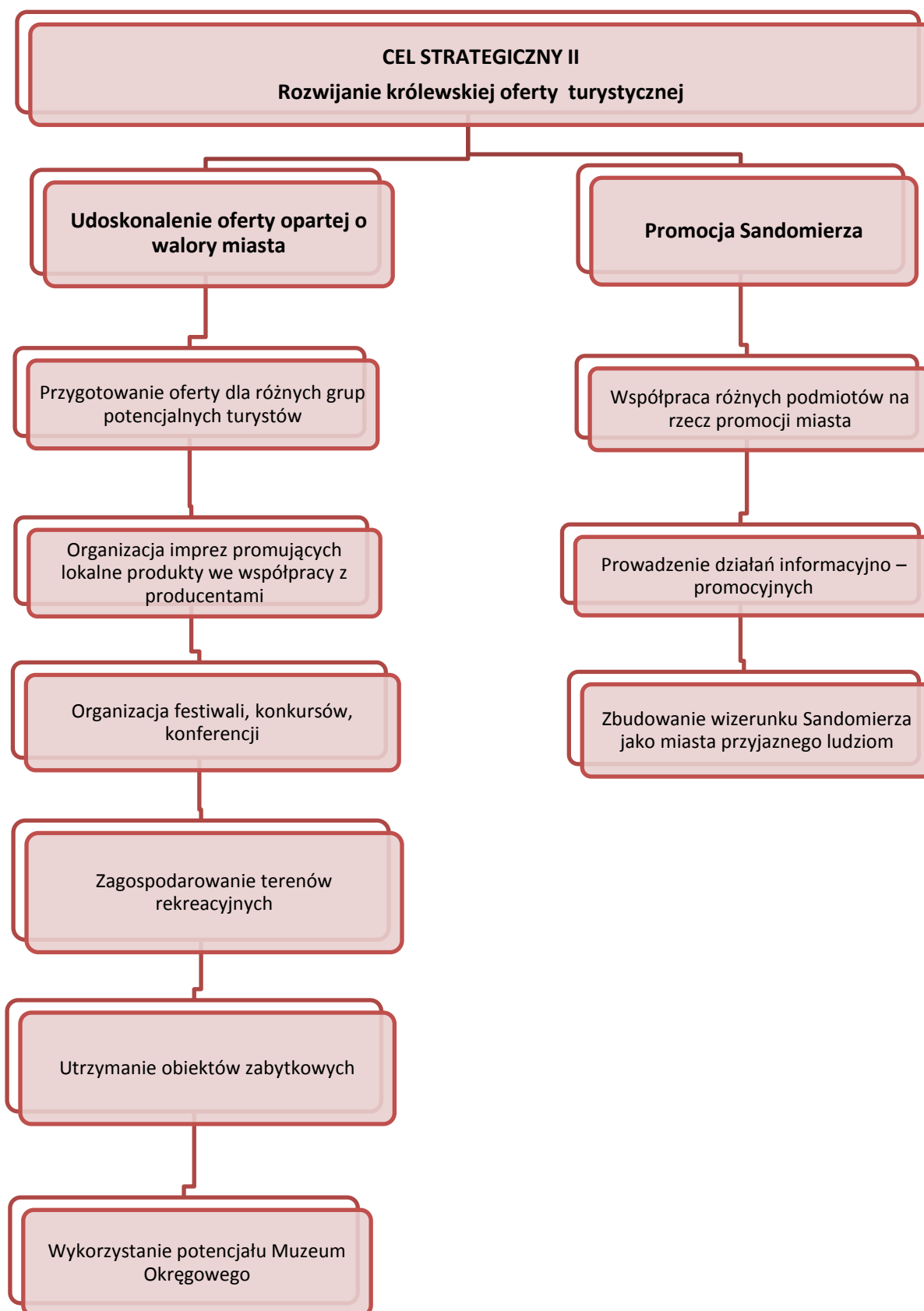
I.4.2. Wzmacnianie poczucia tożsamości mieszkańców miasta

- *organizowanie spotkań nt. historii miasta dla różnych grup wiekowych,*
- *współpraca różnych podmiotów przy organizacji spotkań, prelekcji i innych wydarzeń,*
- *współpraca z muzeami, bibliotekami, instytucjami kultury w zakresie gromadzenia i popularyzowania zasobów,*
- *udostępnianie przestrzeni na cele amatorskiej działalności artystycznej i wspieranie w tym zakresie grup pasjonatów,*
- *utworzenie muzeum „historii miasta i mieszczan”.*

I.5. Zapewnienie wysokiej jakości usług administracyjnych

1.5.1. Zapewnienie funkcjonowania usług e-urzędu

- *zapewnienie infrastruktury niezbędnej do świadczenia usług w ramach e-urzędu,*
- *przygotowanie pracowników i mieszkańców do korzystania z tych usług,*
- *tworzenie nowych e-usług urzędów i szkół z wykorzystaniem platformy e-puap.*

Rysunek 4 Cel strategiczny II

CEL STRATEGICZNY II

Rozwijanie królewskiej oferty turystycznej

II.1. Udoskonalenie oferty opartej o walory miasta

II.1.1. Przygotowanie oferty dla różnych grup potencjalnych turystów

- *przygotowanie oferty dla osób niepełnosprawnych („Sandomierz miejscem przyjaznym dla turystów niepełnosprawnych”),*
- *przygotowanie oferty dla narzeczonych i nowożeńców (wykreowanie mody na Sandomierz jako miasto ślubów),*
- *przygotowanie oferty dla dzieci oraz osób starszych, które szczególnie chętnie odwiedzają Sandomierz,*
- *uruchomienie wypożyczalni rowerów,*
- *organizacja plenerów malarskich,*
- *park ichtiologiczny na Bulwarze Koprzywianki,*
- *wspieranie działalności artystów sandomierskich sztuk plastycznych i złotniczych,*
- *połączenie oferty miasta z ofertą sąsiednich ośrodków (Bałtów, Ujazd, Baranów Sandomierski) poprzez uruchomienie weekendowych połączeń komunikacyjnych lub jednolitych wejściówek do obiektów,*
- *dążenie do funkcjonowania w Sandomierzu hotelu działającego w sieci.*

II.1.2. Organizacja imprez promujących lokalne produkty we współpracy z producentami

- *organizacja Truskawkowej Niedzieli, Święta młodego wino, itp.,*
- *promowanie wykorzystania i wdrażanie idei Slow Food we współpracy z restauratorami i hotelarzami,*
- *organizowanie festiwali i konkursów kulinarnych.*

II.1.3. Organizacja festiwali, konkursów, konferencji

- *organizacja festiwali filmowych (Festiwalu Filmów Niezwykłych, alternatywnie Festiwalu Filmów Kryminalnych lub innych),*
- *organizacja Festiwalu Muzyka w Sandomierzu,*
- *organizacja festiwalu sztuk kaskaderskich,*
- *stałe uatrakcyjnianie formuły organizowanych festiwali,*

- *zbudowanie kompleksowej oferty organizacji ogólnopolskich konferencji z wykorzystaniem Zamku, w ścisłej współpracy z lokalnymi hotelami.*

II.1.4. Zagospodarowanie terenów rekreacyjnych

- *zagospodarowanie bulwaru nad Wisłą,*
- *pozyskanie i zagospodarowanie nowych terenów rekreacyjnych nad Wisłą,*
- *budowa wioski historycznej w Parku Piszczele,*
- *utrzymanie szlaku pieszego i rowerowego oraz zagospodarowanie Gór Pieprzowych we współpracy z Gminą Dwikozy.*

II.1.5. Utrzymanie obiektów zabytkowych

- *wykorzystanie nowoczesnych technologii w obiektach zabytkowych (np. wizualizacja sandomierskich legend, audio przewodniki, „ożywienie” trasy podziemnej),*
- *wykorzystanie możliwości jakie daje „światło i dźwięk”,*
- *modernizacja obiektów zabytkowych,*
- *rewitalizacja zabytkowych cmentarzy,*
- *niezbędne remonty i utrzymanie obiektów sakralnych,*
- *zaproszenie do współpracy na rzecz wspólnej promocji miasta przedstawicieli podmiotów niezwiązanych bezpośrednio z turystyką,*
- *stworzenie stałej ekspozycji dot. mieszczaństwa sandomierskiego (w jednej z kamienic lub w Ratuszu).*

II.1.6. Wykorzystanie potencjału Muzeum Okręgowego

- *termomodernizacja i unowocześnienie Muzeum Okręgowego w Sandomierzu z uwzględnieniem niezbędnej infrastruktury i wyposażenia,*
- *dokumentowanie historycznej wielokulturowości i tradycji tolerancji Kulturowej Rzeczypospolitej,*
- *zabezpieczenie wzgórza zamkowego przed osuwaniem,*
- *uatrakcyjnienie oferty Zamku (aranżacja wnętrz np. z zastosowaniem np. figur woskowych i nowych technologii audiowizualnych).*

II. 2.Promocja Sandomierza

II.2.1. Współpraca różnych podmiotów na rzecz promocji miasta

- *wypracowanie zasad współpracy pomiędzy partnerami reprezentującymi różne sektory,*
- *tworzenie wspólnego kalendarza imprez kulturalnych i turystycznych,*

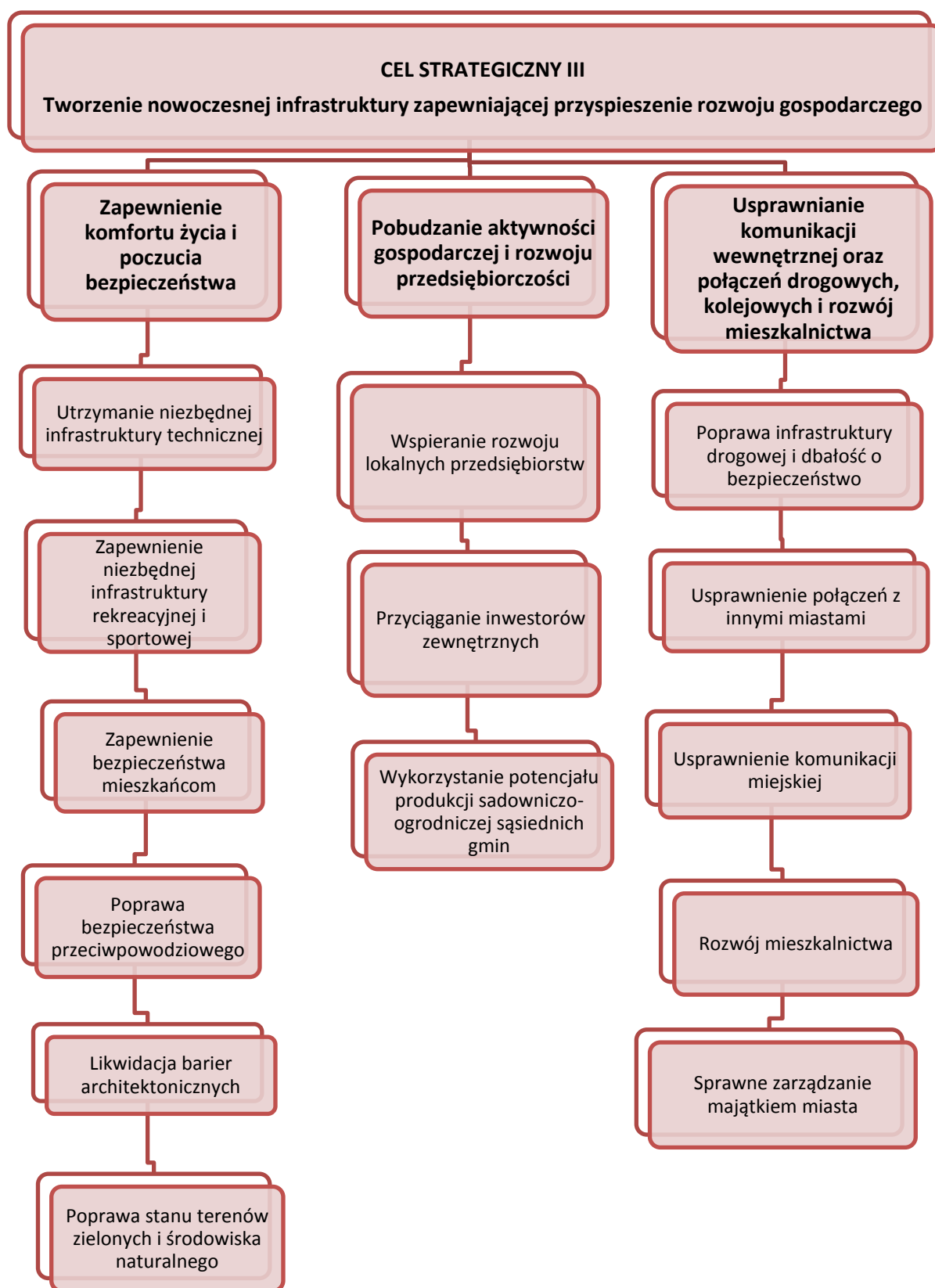
- *organizacja cyklicznych spotkań podmiotów działających w branży turystycznej (np. utworzenie stałej grupy roboczej ds. promocji miasta).*

II.2.2. Prowadzenie działań informacyjno – promocyjnych

- *wykorzystanie krzemienia pasiastego jako wiodącego elementu w promocji miasta,*
- *prowadzenie działań informacyjno-promocyjnych poprzez strony internetowe, aplikacje i media społecznościowe,*
- *prezentacja oferty miasta na targach turystycznych,*
- *estetyczne i ujednolicone oznakowanie obiektów zabytkowych i tras turystycznych,*
- *wspólna promocja Sandomierza i sąsiednich gmin i powiatów (z ich obiektami zabytkowymi),*
- *współpraca z miastami Tarnobrzeg i Stalowa Wola, Baranów Sandomierski, Ujazd, Bałtów i inne w celu wypracowania wspólnych przedsięwzięć uzupełniających się wzajemnie w formie szerokiej oferty turystycznej w kraju i za granicą,*
- *wykorzystanie zasobów przemysłu do stworzenia oferty turystyki przemysłowej we współpracy z przedsiębiorcami z regionu,*
- *współpraca z lokalnymi mediami w zakresie promocji wydarzeń kulturalnych.*

II.2.3. Zbudowanie wizerunku Sandomierza jako miasta przyjaznego ludziom

- *praca nad życzliwością, pomocniczością,*
- *pozytywny PR władz, mediów, instytucji,*
- *pokazywanie pozytywnych zdarzeń, promowanie pozytywnych ludzi,*
- *organizacja konkursów w tym zakresie.*

Rysunek 5 Cel strategiczny III

CEL STRATEGICZNY III

Tworzenie nowoczesnej infrastruktury zapewniającej przyspieszenie rozwoju gospodarczego

III.1. Zapewnienie komfortu życia i poczucia bezpieczeństwa

III.1.1. Utrzymanie niezbędnej infrastruktury technicznej

- *przebudowa, rozbudowa i budowa infrastruktury wodociągowej,*
- *przebudowa, rozbudowa i budowa infrastruktury kanalizacyjnej,*
- *przebudowa, rozbudowa i budowa infrastruktury gazowej,*
- *przebudowa, rozbudowa i budowa infrastruktury energetycznej,*
- *przebudowa, rozbudowa i budowa infrastruktury telekomunikacyjnej,*
- *przebudowa, rozbudowa i budowa infrastruktury komunikacyjnej – drogowej,*
- *budowa parkingu typu „park&ride”.*

III.1.2. Zapewnienie niezbędnej infrastruktury rekreacyjnej i sportowej

- *budowa centrum sportu i rekreacji,*
- *budowa kompleksu boisk treningowych z zapleczem sanitarnym i socjalnym,*
- *rewitalizacja Placu 3 Maja,*
- *zagospodarowanie terenu po byłym MOW (II etap inwestycji Bulwar) oraz skierowanie części wód rzeki Koprzywianka przez starorzecze Wisły i stary port,*
- *modernizacja i budowa placów zabaw, boisk sportowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą,*
- *modernizacja krytej pływalni „Błękitna Fala”,*
- *budowa otwartych siłowni na świeżym powietrzu z udogodnieniami dla niepełnosprawnych.*

III.1.3. Zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom

- *rozwój monitoringu miejskiego wraz z wprowadzaniem nowoczesnych form wsparcia typu stewarding miejski,*
- *współpraca służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo,*
- *realizacja działań prewencyjnych dla mieszkańców.*

III.1.4. Poprawa bezpieczeństwa przeciwpowodziowego

- *poprawa stanu i rozbudowa infrastruktury przeciwpowodziowej,*
- *doposażenie służb odpowiedzialnych za zapewnienie bezpieczeństwa,*
- *zapewnienie monitoringu w sytuacjach kryzysowych.*

III.1.5. Likwidacja barier architektonicznych

- *rozbudowa lub przebudowa wejść do budynków użyteczności publicznej (urzędy, obiekty kultury, toalety miejskie i inne),*
- *współpraca z podmiotami oferującymi usługi w celu zwiększania ich dostępności dla osób z niepełnosprawnościami,*
- *wytyczenie i organizacja trasy turystycznej dla osób niepełnosprawnych,*
- *działania edukacyjno-informacyjne w zakresie potrzeb osób niepełnosprawnych.*

III.1.6. Poprawa stanu terenów zielonych i środowiska naturalnego

- *rewitalizacja parku miejskiego,*
- *założenie ogrodu przy Wyższym Seminarium Duchownym,*
- *utrzymanie skwerów, trawników, ogrodów i zakładanie nowych, sukcesywna rewitalizacja zieleni miejskiej,*
- *wprowadzenie systemu likwidacji/usuwania zanieczyszczeń po czworonogach,*
- *rewitalizacja skwerów przed Bramą Opatowską (Niepodległości i Solidarności),*
- *zabezpieczenie wzgórz przed osuwaniem, dokończenie nasadzeń na skarpie przy ul. Podwale Górne,*
- *edukacja w zakresie poczucia odpowiedzialności za stan i ochronę środowiska,*
- *popularyzacja wykorzystania odnawialnych źródeł energii i budownictwa energooszczędnego,*
- *wdrożenie systemu racjonalnej gospodarki śmieciowej (odpadami),*
- *ochrona przyrody i środowiska*
- *zachowanie zasobów ekologicznych oraz efektywne wykorzystanie warunków przyrodniczych na rzecz rozwoju miasta (np. Góry Pieprzowe),*
- *wspieranie inicjatyw wykorzystujących zasoby naturalne w celu rozwoju turystyki prozdrowotnej.*

III.2 Pobudzanie aktywności gospodarczej i rozwoju przedsiębiorczości

III.2.2. Wspieranie rozwoju lokalnych przedsiębiorstw

- *wdrożenie systemu wsparcia dla działających firm,*
- *realizacja projektów wspierających osoby rozpoczynające działalność gospodarczą,*
- *wsparcie konferencji, szkoleń i debat, targów z udziałem przedsiębiorców*
- *utworzenie inkubatora/wspieranie innowacyjności.*

III.2.3. Przyciąganie inwestorów zewnętrznych

- *pozyskanie terenów pod inwestycje przemysłowo – usługowe i mieszkaniowe*
- *przygotowanie uzbrojonych terenów pod inwestycje,*
- *zapewnienie inwestorom profesjonalnej obsługi,*

- *realizacja przedsięwzięć w formule partnerstwa publiczno-prywatnego.*

III.2.4. Wykorzystanie potencjału produkcji sadowniczo-ogrodniczej sąsiednich gmin

- *modernizacja infrastruktury, poprawa estetyki i funkcjonowania placu targowego przy ul. Przemysłowej*
- *tworzenie zintegrowanej oferty handlowej na bazie Sandomierskiego Ogrodniczego Rynku Hurtowego SA*
- *organizacja lub współorganizacja imprez o charakterze regionalnym lub krajowym związanych z produktami lokalnymi (Truskawkowa Niedziela, Dni Sera i inne),*
- *wspieranie rozwoju dystrybucji produktów lokalnych we współpracy z Centrum Produktu Lokalnego.*

III.3. Usprawnianie komunikacji wewnętrznej oraz połączeń drogowych, kolejowych i rozwój mieszkalnictwa

III.3.1. Poprawa infrastruktury drogowej i dbałość o bezpieczeństwo

- *modernizacja i budowa sieci drogowej,*
- *budowa tzw. Lwowskiej- bis,*
- *budowa drugiego mostu na Wiśle,*
- *utrzymanie właściwego oznakowania dróg i oświetlenia,*
- *budowa i rozbudowa ciągów pieszych (chodników),*
- *budowa i rozbudowa ciągów (ścieżek) rowerowych i połączenie z istniejącymi ścieżkami (na trasach: Tarnobrzeg, Stalowa Wola, Opatów, Ożarów, Zawichost – podjęcie rozmów z ościennymi gminami w celu stworzenia wspólnych planów rozbudowy ścieżek),*
- *dbałość o zimowe utrzymanie dróg.*

III.3.2. Usprawnienie połączeń z innymi miastami

- *przebudowa/budowa dworca PKS,*
- *przebudowa/budowa dworca PKP,*
- *prorowadzenie rozmów z przewoźnikami nt. utrzymania połączeń z głównymi miastami kraju.*

III.3.3. Usprawnienie komunikacji miejskiej

- *wymiana taboru oraz modernizacja i doposażenie istniejącego,*
- *budowa oraz modernizacja infrastruktury przystankowej i dworcowej*
- *współpraca z ościennymi gminami w zakresie utrzymania połączeń,*
- *współpraca z prywatnymi przewoźnikami.*

III.3.4 Rozwój mieszkalnictwa

- *planistyczne przygotowanie terenów dla budownictwa mieszkaniowego stosownie do przewidywanej przyszłej jego wielkości i struktury,*
- *uzbrajanie terenów przeznaczonych dla budownictwa mieszkaniowego,*
- *zwiększenie komunalnego zasobu mieszkaniowego,*
- *modernizacja i termomodernizacja budynków komunalnych,*
- *rewitalizacja zasobów mieszkaniowych i innych obiektów stanowiących własność gminy Sandomierz,*
- *zapewnienie lokali socjalnych.*

III.3.5. Sprawne zarządzanie majątkiem miasta

- *racjonalne zarządzanie majątkiem i zasobami miasta,*
- *racjonalne i celowe zarządzanie lokalami użytkowymi w obrębie Starego Miasta,*
- *podejmowanie strategicznych decyzji w oparciu o wielowariantowe analizy kosztów i korzyści,*
- *prowadzenie konsultacji społecznych.*

5. Obszary koncentracji działań strategicznych

W ostatnich latach zmienia się podejście do planowania strategicznego. W 2011 roku Ministerstwo Rozwoju Regionalnego opublikowało zasady aktualizacji strategii rozwoju i ich spójności z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu. Zgodnie z nowym podejściem ważne jest, aby strategia określała kierunki interwencji w ujęciu terytorialnym. Oznacza to koncentrację na obszarach strategicznej interwencji zarówno w ujęciu geograficznym jak i tematycznym.

Biorąc pod uwagę proces planowania strategicznego dla miasta Sandomierza, określone cele strategiczne i operacyjne, wyróżnia się następujące obszary koncentracji działań strategicznych:

- I. Koncentracja działań wokół produktów lokalnych. Tereny przy ul. Przemysłowej stanowią uporządkowaną strefę aktywności gospodarczej dobrze oznakowaną, estetyczną, posiadającą infrastrukturę do obsługi korzystających. Sandomierz skupia lokalnych producentów organizując konferencje, targi produktów lokalnych oraz cykliczne wydarzenia (imprezy) oparte na lokalnych produktach. Stare Miasto stwarza warunki do sprzedaży bezpośredniej okolicznym producentom. Prowadzona jest promocja terenów inwestycyjnych w celu przyciągnięcia inwestorów.
- II. Koncentracja działań na wykorzystaniu potencjału turystycznego. Sandomierz poszerza ofertę dla różnych grup wiekowych turystów umiejętnie wykorzystując innowacyjne technologie multimedialne w celu przedstawienia niezwykle bogatej historii miasta,

tradycji i zwyczajów za pomocą gier interaktywnych, projekcji, widowisk „światło i dźwięk”, itp. W mieście organizowane są wydarzenia o charakterze regionalnym i ponadregionalnym takie jak turnieje, festiwale, koncerty, warsztaty i spotkania tematyczne. Muzeum Okręgowe jest strategicznym obiektem dla miasta w realizacji tych przedsięwzięć. Miasto tworzy dobry klimat dla branży turystycznej. Prowadzone są intensywne działania promocyjne.

- III. Koncentracja na zapewnieniu dostępności komunikacyjnej: drogowej i kolejowej, lecz także szerokiej sieci ścieżek rowerowych i szlaków wodnych. Miasto posiada nowoczesny dworzec autobusowy i kolejowy, sprawny i funkcjonalny układ komunikacyjno - transportowy, z którego mogą korzystać przedsiębiorcy, inwestorzy, mieszkańcy i turyści. Zapewnia bezpieczne parkingi na terenie miasta jak też parkingi typu park&ride

Rozwój Sandomierza będzie efektem starań wszystkich jego mieszkańców, działających tu firm, instytucji i organizacji. Kluczowe znaczenie dla rozwoju miasta będzie miała współpraca tych podmiotów, podejmowanie wspólnych działań oraz wymiana informacji. Efekt ten będzie największy, jeśli w świadomości wszystkich będą obecne najważniejsze wyzwania, przed jakimi stoi Sandomierz oraz to, jaki można wnieść wkład w sprostanie tym wyzwaniom.

6. Zadania realizacyjne i ich finansowanie

Zdefiniowanie celów rozwojowych pociąga za sobą konieczność zaplanowania odpowiednich zadań realizacyjnych, które w sumie doprowadzą do osiągnięcia zamierzeń długo i średniookresowych w postaci przedstawionych celów strategicznych i operacyjnych. Zadania realizacyjne przyporządkowane są do każdego z nich, stając się środkami do osiągnięcia celów.

Realizacja zadań będzie odbywała się w określonym czasie i kolejności. O kolejności realizacji poszczególnych działań będą decydowały takie czynniki jak ich „ważność” oraz „pilność”. Samorząd musi dokonywać bardzo często trudnych wyborów uwzględniając te aspekty przy jednoczesnym uwzględnieniu różnego rodzaju ograniczeń, przede wszystkim finansowych, organizacyjnych i czasowych. Odzwierciedleniem zadań inwestycyjnych, uwzględniającym te zależności i powiązania jest wieloletni plan inwestycyjny, który posiada miasto Sandomierz.

Miasto Sandomierz jak wynika ze strategii, będzie prowadziło aktywną politykę inwestycji i wdrażania nowych rozwiązań i technologii. Przejawia się to w liczbie planowanych projektów i zadań

inwestycyjnych. Bliskim miastu działaniem będą również inwestycje w sferze społecznej – realizacja przedsięwzięć miękkich, skierowanych do lokalnej społeczności, dzieci i młodzieży szkolnej. W dominującej większości są to działania, które będą realizowane z udziałem środków zewnętrznych, z budżetu Unii Europejskiej i innych dotacji.

Mimo dużej samodzielności miasta i w miarę zrównoważonej gospodarki finansowej niezbędne jest wsparcie planowanych procesów rozwojowych środkami zewnętrznymi. Środki zabezpieczające realizację zadań zapisanych w poszczególnych celach operacyjnych pochodzić będą z następujących źródeł:

- z programów pomocowych UE,
- z programów rządowych,
- budżetu państwa,
- budżetu miasta Sandomierza,
- ze środków zaangażowanych przez krajowych i zagranicznych inwestorów prywatnych – możliwość realizacji inwestycji w Partnerstwie Publiczno - Prywatnym /PPP/,
- krajowych i zagranicznych organizacji pozarządowych,
- instytucji finansowych i funduszy inwestycyjnych.

Kryterium wyboru źródła, z którego będzie możliwe dofinansowanie danego zadania, będzie się opierało o możliwie najniższy wkład środków własnych w realizację danego przedsięwzięcia.

Decyzja o wykorzystaniu określonych źródeł finansowania inwestycji będzie poprzedzona analizą ryzyka zewnętrznego i wewnętrznego, a także będzie wynikać z bieżących i strategicznych planów funkcjonowania miasta, przy jednoczesnej dbałości o bezpieczeństwo i stabilność finansową w długim okresie.

Działania zawarte w Strategii Miasta Sandomierza będą finansowane przez różne podmioty. W poniższej tabeli przedstawione zostały potencjalne źródła finansowania zadań miasta z wykorzystaniem nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2014-2020.

Tabela 23 Potencjalne źródła finansowania zadań miasta w ramach perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2014-2020

Nazwa programu			Przewidziane obszary wsparcia
Regionalny	Program	Operacyjny	• <i>Innowacje i nauka</i>

Województwa Świętokrzyskiego	• Konkurencyjna gospodarka • Efektywna i zielona energia • Dziedzictwo naturalne i kulturowe • Nowoczesna komunikacja • Rozwój miast • Sprawne usługi publiczne • Rozwój edukacji i aktywne społeczeństwo • Włączenie społeczne i walka z ubóstwem • Otwarty rynek pracy
Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko	• Gospodarka niskoemisyjna, • Przeciwdziałanie i adaptacja do zmian klimatu, • Transport i bezpieczeństwo energetyczne.
Program Operacyjny Polska Cyfrowa	• Powszechny dostęp do szybkiego Internetu, • Rozwój e-administracji, • E-integracja osób wykluczonych cyfrowo.
Program Operacyjny Wiedza, Edukacja, Rozwój (PO WER)	• Zatrudnienie i mobilność pracowników, • Włączenie społeczne osób wykluczonych i walkę z ubóstwem, • Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie, • Wzmacnianie sprawności i efektywności państwa.
Program Operacyjny Polska Wschodnia	• Przedsiębiorcza Polska Wschodnia, • Nowoczesna Infrastruktura Transportowa, • Ponadregionalna Infrastruktura Kolejowa.
Program Operacyjny Inteligentny Rozwój	• Budowa nowych i wzmacnianie istniejących powiązań między sektorem nauki a przedsiębiorstwami, • Rozwój innowacyjności przedsiębiorstw,

	• <i>Wzmocnienie jakości badań oraz pozycji krajowych jednostek naukowych w ramach Europejskiej Przestrzeni Badawczej.</i>
--	--

Źródło: opracowanie własne

7. Spójność strategii z innymi dokumentami strategicznymi na szczeblu regionalnym, krajowym oraz z założeniami Unii Europejskiej

Strategia Europa 2020

Strategia Rozwoju Miasta Sandomierza na lata 2015-2025 jest spójna z zapisami dokumentu Europa 2020, będącego instrumentem strategicznym Unii Europejskiej. W wyżej wymienionym dokumencie zwrócono szczególną uwagę na zwiększenie zatrudnienia wśród kobiet i mężczyzn (cel 1) a także na potrzebę ułatwień dla potencjalnych przedsiębiorców, zwłaszcza innowacyjnych (cel 2). Znajduje to odniesienie w celach strategicznych I i III miasta Sandomierza.

Strategia Europa 2020 zakłada w celu głównym 4 podniesienie poziomu wykształcenia mieszkańców, co bezpośrednio wpisuje się w zaplanowane działania celu I strategii miasta.

Strategia miasta zakłada ponadto promocję włączenia społecznego i zachęcanie osób starszych oraz zagrożonych wykluczeniem do aktywności społecznej co jest zgodne z celem 5 dokumentu Europa 2020 „Wspieranie włączenia społecznego, zwłaszcza przez ograniczanie ubóstwa”.

Tabela 24 Zgodność Strategii Rozwoju Miasta Sandomierza ze Strategią Europa 2020

Cele strategiczne Strategii Rozwoju Miasta Sandomierza ↓	Cele strategiczne Strategii Europa 2020 →				
	Cel 1	Cel 2	Cel 3	Cel 4	Cel 5
Cel 1					
Cel 2					
Cel 3					

Źródło: Opracowanie własne

Strategia Rozwoju Kraju 2020

Dokument ten opiera się na trzech celach strategicznych: sprawne i efektywne państwo, konkurencyjna gospodarka oraz spójność społeczna i terytorialna.

Cel 1 Strategii Rozwoju Kraju ma między innymi za zadanie wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb obywateli.

Kolejny obszar działania dotyczy konkurencyjnej gospodarki, który wiąże się m.in. z poprawą warunków ramowych dla prowadzenia działalności gospodarczej, co łączy się z celem III strategii miasta. Dodatkowo konkurencyjna gospodarka nierozzerwalnie łączy się z nowoczesną infrastrukturą na co również zwracają uwagę działania zawarte w celu III strategii miasta.

Strategia Rozwoju Kraju wskazuje na potrzebę działań, które mają wpływać na rozwój kapitału społecznego poprzez podnoszenie jakości usług edukacyjnych oraz wspieranie postaw obywatelskich, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, co jest spójne z celem I strategii miasta.

Tabela 25 Zgodność Strategii Rozwoju Miasta Sandomierza ze Strategią Rozwoju Kraju 2020

Cele strategiczne Strategii Rozwoju Miasta Sandomierza ↓	Cele strategiczne Strategii Rozwoju Kraju →		
	Cel 1	Cel 2	Cel 3
Cel 1			
Cel 2			
Cel 3			

Źródło: Opracowanie własne

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

W tym przypadku Strategia Rozwoju Miasta Sandomierza również wykazuje zgodność z ministerialnym dokumentem dotyczącym koncepcji zagospodarowania przestrzennego kraju. Bardzo ważnym celem podobnie jak w poprzednim krajowym dokumencie jest poprawa spójności wewnętrznej i terytorialnej, równoważenie rozwoju poprzez zwiększanie różnorodności funkcjonalnej danych jednostek terytorialnych kraju oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego (cel 2), co wielokrotnie podkreślane jest w strategii miasta, która mocno opiera się na posiadanym potencjale turystycznym.

Dodatkowo Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju zakłada rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej, przy jednoczesnym zmniejszeniu obciążeń środowiska (cel 3 i 4).

Dokument ten zwraca też uwagę na potrzebę zwiększenia odporności struktury przestrzennej na zagrożenia naturalne (cel 5) oraz na przywrócenie i utwalenie ładu przestrzennego (cel 6).

Tabela 26 Zgodność Strategii Rozwoju Miasta Sandomierza z Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

Cele strategiczne Strategii Rozwoju Miasta Sandomierza ↓	Cele strategiczne Koncepcji Przestrzennego Zagospodar. Kraju →					
	Cel 1	Cel 2	Cel 3	Cel 4	Cel 5	Cel 6
Cel 1						
Cel 2						
Cel 3						

Źródło: Opracowanie własne

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego określa najważniejsze wyzwania, założenia i cele polityki regionalnej. Jej kluczowym założeniem (cel 1) jest wspieranie wzrostu konkurencyjności regionów, w tym potencjału rozwojowego i absorpcyjnego obszarów o wyraźnej specjalizacji przestrzennej. Jednym ze strategicznych wyzwań, na które polityka regionalna musi odpowiedzieć jest wykorzystanie potencjału kulturowego i turystycznego dla rozwoju regionalnego, co bezpośrednio przekłada się na założenia Strategii Rozwoju Miasta Sandomierza, która zarówno rozwój społeczny jak i gospodarczy upatruje w wykorzystaniu własnych zasobów kulturowych i przyrodniczych.

Cel 2 Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego zakłada m.in. poprawę sytuacji mieszkańców w zakresie dostępu do dóbr i usług publicznych, cel 3 nakierowany jest na kreowanie warunków prorozwojowych, w tym również poprzez tworzenie sieci współpracy między różnymi podmiotami na rzecz wzmocnienia zarządzania politykami regionalnymi oraz budowania kapitału społecznego.

Tabela 27 Zgodność Strategii Rozwoju Miasta Sandomierza ze Strategią Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie

Cele strategiczne Strategii Rozwoju Regionalnego → Cele strategiczne Strategii Rozwoju Miasta Sandomierza ↓			
	Cel 1	Cel 2	Cel 3
Cel 1			
Cel 2			
Cel 3			

Źródło: Opracowanie własne

Strategia Rozwoju Społeczno – Gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020

Strategia ta obejmuje pięć województw: lubelskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie i warmińsko-mazurskie, dla których wspólnym mianownikiem jest ich sytuacja społeczno-gospodarcza. Zgodnie ze strategią, do 2020 r. rozwój makroregionu powinien polegać przede wszystkim na:

- *podnoszeniu innowacyjności gospodarki,*
- *rozwoju umiejętności osób pracujących, tak by odpowiadały one potrzebom nowoczesnej gospodarki oraz przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu,*
- *budowie nowoczesnej infrastruktury transportowej i elektroenergetycznej.*

Tabela 28 Zgodność Strategii Rozwoju Miasta Sandomierza ze Strategią Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020

Cele strategiczne Strategii Rozwoju Miasta Sandomierza ↓	Cele strategiczne Strategii Rozwoju Polski Wschodniej →		
	Cel 1	Cel 2	Cel 3
Cel 1			
Cel 2			
Cel 3			

Źródło: Opracowanie własne

Strategia Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego do roku 2020

Zgodność dokumentów niższego rzędu z dokumentami wyższego rzędu jest zasadą na jakiej opiera się funkcjonowanie i współpraca jednostek samorządu terytorialnego. Również i w tym przypadku Strategia Rozwoju Miasta Sandomierza na lata 2015-2025 wykazuje pełną zgodność ze Strategią Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego.

Cel 1 Strategii Rozwoju Województwa dotyczy rozwoju systemów infrastruktury technicznej i społecznej, co współgra z celem III strategii miasta. Cele strategiczne 2 i 3 dokumentu wojewódzkiego zakładają tworzenie otoczenia przyjaznego dla powstawania i rozwoju biznesu z sektora MSP, kładą nacisk na rozwój branż kluczowych dla rozwoju województwa oraz kształtowanie specjalizacji regionalnej w gospodarce. Odzwierciedleniem tych założeń jest cel II i III strategii miasta, który zakłada stymulowanie rozwoju przedsiębiorczości zwłaszcza poprzez przygotowanie terenów inwestycyjnych oraz wdrożenie systemu wsparcia dla nowo zakładanych i istniejących firm. Cel III Strategii Rozwoju Miasta Sandomierza wpisuje się również w cel 5 strategii województwa, który zakłada rozwój nowoczesnego rolnictwa w oparciu o lokalne produkty. Cel 5 Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego mówi również o konieczności rozwoju usług publicznych.

Cel 3 Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego odnosi się do rozwoju zasobów ludzkich, który w strategii miasta ma odzwierciedlenie w działaniach związanych z podnoszeniem kwalifikacji mieszkańców oraz kształtowaniem postaw obywatelskich i zachęcaniem do aktywności społecznej.

Bardzo istotne miejsce zarówno w Strategii Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego (cel 6) jak i w Strategii Rozwoju Miasta Sandomierza zajmują kwestie związane z adaptacją do zmian klimatycznych m.in. przeciwdziałanie zagrożeniom powodziowym.

Tabela 29 Zgodność Strategii Rozwoju Miasta Sandomierza ze Strategią Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego

Cele strategiczne Strategii Rozwoju Województwa → Cele strategiczne Strategii Rozwoju Miasta Sandomierza ↓						
	Cel 1	Cel 2	Cel 3	Cel 4	Cel 5	Cel 6
Cel 1						
Cel 2						
Cel 3						

Źródło: Opracowanie własne

Strategia Rozwoju Powiatu Sandomierskiego

Cele strategiczne Strategii Rozwoju Miasta Sandomierza na lata 2015-2025 pozostają w zgodności z zapisami Strategii Rozwoju Powiatu Sandomierskiego, która skonstruowana została w oparciu o 4 cele strategiczne: -infrastruktura techniczna i ochrona środowiska; -konkurencyjna gospodarka lokalna; -budowa kapitału ludzkiego; -rozwój usług publicznych. Strategia Rozwoju Powiatu podobnie jak dokument miasta zakłada organizację sprawnego systemu komunikacji, tworzenie sprzyjających warunków dla rozwoju przedsiębiorczości oraz budowanie konkurencyjnej oferty rynkowej opartej na potencjale turystycznym i zasobach lokalnych.

W obszarze związanym z rozwojem kapitału ludzkiego obydwa dokumenty zakładają podjęcie działań na rzecz rozwoju edukacji szkolnej i pozaszkolnej, na rzecz zapobiegania wykluczeniu społecznemu oraz aktywizacji postaw obywatelskich.

Istotne miejsce w obydwóch strategiach odgrywa rozwój usług publicznych, w tym podniesienie jakości usług zdrowotnych, dbanie o bezpieczeństwo mieszkańców oraz promocja dziedzictwa kulturowego i rozwój kultury i sportu.

Tabela 30 Zgodność Strategii Rozwoju Miasta Sandomierza ze Strategią Rozwoju Powiatu Sandomierskiego

Cele strategiczne Strategii Rozwoju Powiatu → Cele strategiczne Strategii Rozwoju Miasta Sandomierza ↓				
	Cel 1	Cel 2	Cel 3	Cel 4
Cel 1				
Cel 2				
Cel 3				

Źródło: Opracowanie własne

8. Monitoring i ewaluacja strategii

W proces wdrażania, monitorowania i oceny Strategii Rozwoju Miasta Sandomierza na lata 2015-2025 będą zaangażowani:

1. *Burmistrz Miasta Sandomierza,*
2. *Naczelnicy Wydziałów i Kierownicy Referatów Urzędu Miejskiego w Sandomierzu,*
3. *Przedstawiciele instytucji, organizacji i innych podmiotów, które będą włączone w proces realizacji zadań w ramach poszczególnych celów strategicznych.*

Burmistrz Miasta Sandomierza powoła Zespół ds. wdrażania i monitorowania Strategii Rozwoju Miasta Sandomierza na lata 2015-2025 i sam stanie na jego czele.

Do zadań Burmistrza Miasta, jako przewodniczącego zespołu należeć będzie:

- *koordynowanie procesu monitorowania wdrażania strategii i określenie standardów tego procesu,*
- *opracowanie rekomendacji dot. wdrażania strategii w oparciu o wyniki monitoringu,*

- *prezentacja wyników monitorowania i rekomendacji instytucjom, organizacjom i innym podmiotom zaangażowanym w proces realizacji zadań,*
- *monitorowanie możliwości pozyskania środków zewnętrznych na realizację planowanych zadań,*
- *mobilizacja zasobów na rzecz realizacji zadań określonych w strategii,*
- *aktualizacja zapisów strategii.*

Do zadań Naczelników Wydziałów odpowiedzialnych za realizację celów strategicznych należeć będzie:

- *monitorowanie realizacji zadań i osiągnięcia zakładanych celów,*
- *zbieranie danych, które posłużą monitorowaniu osiągnięcia celów strategicznych,*
- *przygotowywanie dla Burmistrza Miasta informacji dot. stopnia zaawansowania osiągnięcia wyznaczanych celów,*
- *aktywizacja partnerów do współpracy przy realizacji zadań i celów operacyjnych.*

Przedstawiciele instytucji, organizacji i innych podmiotów wchodzących w skład Zespołu ds. wdrażania i monitorowania strategii będą odpowiedzialni za przekazywanie informacji nt. zrealizowanych zadań, a w szczególności danych niezbędnych do monitorowania wskaźników. Ponadto ich zadaniem będzie zgłaszanie pojawiających się trudności lub dodatkowych potrzeb związanych z wdrażanymi zadaniami uwzględnionymi w strategii.

Sprawozdania z postępów w realizacji zadań uwzględnionych w strategii przygotowywane będą raz w roku. Naczelnicy Wydziałów oraz Kierownicy Referatów otrzymują od Partnerów informacje na temat realizacji zadań w danym roku kalendarzowym i na ich podstawie przygotowują sprawozdania cząstkowe, dotyczące poszczególnych celów strategicznych. Sprawozdania powinny zawierać w szczególności: podsumowanie wyników za rok bieżący, zalecenia dotyczące wdrażania zadań w kolejnym okresie sprawozdawczym oraz listę zadań planowanych do realizacji na kolejny rok budżetowy. Sprawozdania te przekazywane będą do Burmistrza Miasta, który następnie zwołuje spotkanie Zespołu ds. Wdrażania i Monitorowania Strategii Rozwoju Miasta, którego celem jest przedstawienie stanu realizacji zadań oraz prezentacja listy zadań rekomendowanych do realizacji w kolejnym roku budżetowym.

Na najbliższej sesji Rady Miasta Sandomierza Burmistrz przedstawia sprawozdanie z realizacji zadań ujętych w strategii oraz listę zadań proponowanych do uwzględnienia w budżecie na kolejny rok. Sesja Rady Miasta, na której omawiane jest sprawozdanie z procesu monitorowania strategii

powinna wyprzedzać sesje dotyczące planowania budżetu miasta, wskazując kierunki prac nad budżetem.

Co 3-4 lata, od momentu przyjęcia strategii przez Radę Miasta, powinien odbywać się przegląd i jej aktualizacja.

Burmistrz Miasta przedstawi Radzie Miasta wniosek o rozpoczęcie przeglądu strategicznego. W oparciu o decyzję Rady Miasta określi, czy przegląd zostanie przeprowadzony przy udziale konsultantów zewnętrznych czy w oparciu o własną kadrę, a następnie opracuje harmonogram prac nad przeglądem/aktualizacją strategii. Przeglądowi zostaną poddane wszystkie elementy strategii tj.: misja, wizja, cele strategiczne, operacyjne i zadania w kontekście zmian jakie zaszły w obrębie miasta, ale też w kontekście zmian zachodzących w jego otoczeniu (powiat, województwo). W wyniku przeprowadzenia przeglądu podjęte zostaną decyzje co do aktualizacji strategii, w tym przeformułowania wizji, misji, celów strategicznych, wprowadzenia nowych zadań i innych czynności aktualizujących dokument.

Burmistrz Miasta co najmniej raz w roku będzie upowszechniał wśród mieszkańców miasta informację o zrealizowanych działaniach zawartych w strategii. Informacja o postępach we wdrażaniu strategii będzie zamieszczana na stronie internetowej miasta, zostanie przesłana do członków zespołu ds. wdrażania i monitorowania strategii oraz do mediów.

9. Wskaźniki realizacji strategii

W procesie tworzenia Strategii Rozwoju Miasta Sandomierza istotną rolę obok budowania celów strategicznych, operacyjnych oraz sposobów ich realizacji odgrywa również wprowadzenie kontroli realizacji poszczególnych celów. Zestaw poniższych wskaźników oceniających stanowiąc więc powinien ważny element wzmacniający realizację strategii.

Poniżej przedstawiamy wskaźniki służące monitorowaniu realizacji Strategii, które mogą być prezentowane:

- *w liczbach bezwzględnych (lub procentowo),*
- *w porównaniu do średniej powiatu i średniej wojewódzkiej,*
- *w ujęciu zmiany od roku bazowego oraz ostatniego badania – dynamika.*

Cel strategiczny I**Stwarzanie godnych warunków życia i rozwoju dla mieszkańców miasta Sandomierza**

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Źródło
I.1 Rozwój edukacji szkolnej i pozaszkolnej		
Powierzchnia rozbudowanych/zmodernizowanych szkół i placówek edukacyjnych	m ²	Urząd Miejski w Sandomierzu
Powierzchnia rozbudowanej biblioteki miejskiej	m ²	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba doposażonych szkół i placówek edukacyjnych	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba wdrożonych nowoczesnych technologii ICT w procesie edukacji	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba uczniów objętych programem indywidualizacji nauczania	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
Średni wynik uczniów w egzaminie gimnazjalnym w stosunku do średniej krajowej w danym roku	%	BDL GUS
Średni wynik w procentach osiągnięty przez uczniów ze sprawdzianu po szkole podstawowej w danym roku	%	OKE Łódź
Liczba zrealizowanych projektów rozwijających kompetencje kluczowe uczniów	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba nowych ofert dot. doskonalenia zawodowego dla dorosłych	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba działań wspierających Uniwersytet Trzeciego Wieku	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba nowych inicjatyw na rzecz seniorów	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w danym roku	%	BDL GUS
Odsetek dzieci w wieku 0-3 lat objętych opieką w żłobku w danym roku	%	BDL GUS
I.2. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu		
Liczba nowych inicjatyw na rzecz rozwoju edukacji i wspierania rozwoju dzieci i młodzieży niepełnosprawnej	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
Powierzchnia nowoutworzonych mieszkań chronionych, wspomaganych, treningowych, aktywizujących	m ²	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba nowoutworzonych spółdzielni socjalnych	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba zrealizowanych projektów systemowych przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba podjętych działań profilaktycznych związanych z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba osób korzystających z poradnictwa Punktu Interwencji Kryzysowej	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba zorganizowanych warsztatów kompetencji rodzicielskich w ramach Profilaktycznej Akademii	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu

Rodzinnej		
Liczba miejsc w hospicjum na terenie miasta	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba osób starszych korzystających z dziennej opieki	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba osób starszych korzystających z całodobowej opieki	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
I.3. Promowanie zdrowego stylu życia wśród mieszkańców		
Liczba wydarzeń promujących zdrowy i aktywny styl życia	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba nowych inicjatyw, wynikających z nawiązania współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz instytucjami związanymi z ochroną zdrowia w zakresie organizacji otwartych imprez dot. profilaktyki zdrowotnej	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
I.4. Aktywizacja społeczna i obywatelska mieszkańców		
Liczba nowych organizacji, z którymi podjęto współpracę w ramach corocznych programów współpracy	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba zadań przekazanych do realizacji podmiotom działającym w sferze pożytku publicznego	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba zgłoszonych oddolnych inicjatyw w konkursach na środki w ramach budżetu obywatelskiego	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba inicjatyw sprzyjających wzmocnieniu poczucia tożsamości mieszkańców miasta	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
I.5. Zapewnienie wysokiej jakości usług administracyjnych		
Wskaźnik dostępności usług e-administracji	%	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba szkoleń i akcji informacyjnych przygotowujących pracowników i mieszkańców do korzystania z usług e-urzędu	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
Odsetek osób w wieku 16–74 lat korzystających w kontaktach z Urzędem Miejskim z Internetu	%	Urząd Miejski w Sandomierzu

Źródło: Opracowanie własne

Cel strategiczny II**Rozwijanie królewskiej oferty turystycznej**

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Źródło
II.1. Udoskonalenie oferty opartej o walory miasta		
Liczba nowo przygotowanych ofert dla różnych grup potencjalnych turystów	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba turystów korzystających rocznie z nowej wypożyczalni rowerów	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba połączonych ofert miasta Sandomierza z ofertą sąsiednich ośrodków	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba imprez promujących lokalne produkty, organizowanych we współpracy z producentami	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba festiwali, konkursów, konferencji zorganizowanych w celu promocji miasta	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
Powierzchnia zagospodarowanych terenów rekreacyjnych	m ²	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba osób odwiedzających park ichtiologiczny na Bulwarze Koprzywianki w ciągu roku	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba osób odwiedzających wioskę historyczną w Parku Piszczel w ciągu roku	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
Długość wybudowanych ścieżek rowerowych	km	Urząd Miejski w Sandomierzu
Długość wybudowanych ścieżek pieszych	km	Urząd Miejski w Sandomierzu
Powierzchnia rozbudowanych/zmodernizowanych obiektów zabytkowych i sakralnych	m ²	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba nowoczesnych technologii zastosowanych w	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu

obiektach zabytkowych		w Sandomierzu
Liczba inwestycji związanych z wykorzystaniem potencjału Muzeum Okręgowego	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
II. 2. Promocja Sandomierza		
Liczba nowych inicjatyw wynikająca ze współpracy różnych podmiotów na rzecz promocji miasta	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba nowych partnerów do współpracy wśród sąsiadujących gmin i miast	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba działań informacyjno – promocyjnych przeprowadzonych w ciągu roku	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba działań informacyjno-promocyjnych przeprowadzonych za pośrednictwem strony internetowej miasta i przy użyciu mediów społecznościowych	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba wspólnych inicjatyw przeprowadzona wspólnie z lokalnymi mediami w zakresie promocji wydarzeń kulturalnych	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba nowych oznakowań obiektów zabytkowych i tras turystycznych	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba inicjatyw na rzecz budowania wizerunku Sandomierza jako miasta przyjaznego ludziom	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu

Źródło: Opracowanie własne

Cel strategiczny III**Tworzenie nowoczesnej infrastruktury zapewniającej przyspieszenie rozwoju gospodarczego**

Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Źródło
III.1. Zapewnienie komfortu życia i poczucia bezpieczeństwa		
Długość wybudowanej/zmodernizowanej infrastruktury wodociągowej	km	Urząd Miejski w Sandomierzu
Długość wybudowanej/zmodernizowanej infrastruktury kanalizacyjnej	km	Urząd Miejski w Sandomierzu
Długość wybudowanej/zmodernizowanej infrastruktury gazowej	km	Urząd Miejski w Sandomierzu
Długość wybudowanej/zmodernizowanej infrastruktury energetycznej	km	Urząd Miejski w Sandomierzu
Długość wybudowanej/zmodernizowanej infrastruktury telekomunikacyjnej	km	Urząd Miejski w Sandomierzu
Powierzchnia nowo wybudowanego centrum sportu i rekreacji	m ²	Urząd Miejski w Sandomierzu
Powierzchnia nowo wybudowanego kompleksu boisk treningowych z zapleczem sanitarnym i socjalnym	m ²	Urząd Miejski w Sandomierzu
Powierzchnia nowo wybudowanej hali widowiskowo - sportowej	m ²	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba nowych placów zabaw dla dzieci	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba nowych boisk sportowych	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba nowych otwartych siłowni na świeżym powietrzu z udogodnieniami dla niepełnosprawnych	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba zdarzeń zaobserwowanych przy pomocy miejskiego systemu monitoringu wizyjnego	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba działań prewencyjnych dla mieszkańców	szt.	Urząd Miejski

		w Sandomierzu
Liczba inicjatyw wynikających ze współpracy służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
Długość wybudowanej/zmodernizowanej infrastruktury przeciwpowodziowej	km	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba obiektów użyteczności publicznej dostosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
Długość trasy turystycznej dla osób niepełnosprawnych	km	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba działań edukacyjno-informacyjnych w zakresie potrzeb osób niepełnosprawnych	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
Powierzchnia nowo utworzonego ogrodu przy Wyższym Seminarium Duchownym	m ²	Urząd Miejski w Sandomierzu
Powierzchnia zrewitalizowanego parku miejskiego	m ²	Urząd Miejski w Sandomierzu
Powierzchnia zrewitalizowanych skwerów przed Bramą Opatowską (Niepodległości i Solidarności)	m ²	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba nasadzeń na skarpie przy ul. Podwale Górne	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
III.2 Pobudzanie aktywności gospodarczej i rozwoju przedsiębiorczości		
Powierzchnia przygotowanych terenów inwestycyjnych	ha	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba nowych inwestorów na terenie miasta	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba podmiotów gospodarczych, które skorzystały ze wsparcia Urzędu Miejskiego	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba osób korzystających z inkubatora innowacyjności	osoby	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba wydarzeń promujących lokalną	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu

przedsiębiorczość		w Sandomierzu
III.3. Usprawnianie komunikacji wewnętrznej oraz połączeń drogowych i kolejowych		
Długość nowo wybudowanych dróg	km	Urząd Miejski w Sandomierzu
Długość zmodernizowanych dróg	km	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba nowo wybudowanych mostów	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
Długość wybudowanych chodników	km	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba nowych punktów oświetlenia dróg	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
Powierzchnia rozbudowanego/zmodernizowanego dworca PKP	m ²	Urząd Miejski w Sandomierzu
Powierzchnia rozbudowanego/zmodernizowanego dworca PKS	m ²	Urząd Miejski w Sandomierzu
Liczba inicjatyw na rzecz usprawnienia komunikacji miejskiej oraz połączeń pomiędzy miastami	szt.	Urząd Miejski w Sandomierzu
Powierzchnia terenów przygotowanych planistycznie dla budownictwa mieszkaniowego	m ²	Urząd Miejski w Sandomierzu
Powierzchnia uzbrojonych terenów przeznaczonych pod budownictwo mieszkaniowe	m ²	Urząd Miejski w Sandomierzu
Powierzchnia komunalnego zasobu mieszkaniowego oddanego do użytkowania	m ²	Urząd Miejski w Sandomierzu
Powierzchnia lokali komunalnych oddanych do użytkowania	m ²	Urząd Miejski w Sandomierzu

Źródło: Opracowanie własne

PODSUMOWANIE

Skuteczna i efektywna realizacja celów oraz zadań zapisanych w Strategii Rozwoju Miasta Sandomierza na lata 2015 – 2025 wymaga nie tylko czasu i znacznych nakładów finansowych, ale także aktywnych, systematycznych oraz skoordynowanych działań władz miasta, pracowników urzędu i miejskich jednostek organizacyjnych na rzecz ich urzeczywistnienia.

Do podstawowych czynników warunkujących skuteczną realizację ustaleń Strategii należy zaliczyć:

- *ciągłą poprawę jakości pracy Urzędu Miejskiego i skuteczności sterowania procesami rozwoju miasta;*
- *sporządzanie i realizację wieloletnich planów inwestycyjnych;*
- *tworzenie lokalnego międzysektorowego lobby na rzecz rozwoju;*
- *odpowiednią politykę informacyjną wśród mieszkańców i podmiotów gospodarczych o przedsięwzięciach rozwojowych zapisanych w strategii;*
- *inicjowanie i koordynowanie współpracy władz miasta z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami gospodarczymi przy realizacji ustaleń strategicznych, a także wspieranie małej i średniej przedsiębiorczości;*
- *współpracę z władzami powiatu sandomierskiego oraz poszczególnych gmin wchodzących w jego skład, a także z władzami samorządowymi z powiatów sąsiednich przy realizacji wspólnych przedsięwzięć rozwojowych, w tym służących rozwojowi turystyki;*
- *dalszy rozwój współpracy międzynarodowej miasta (nawiązywanie kontaktów z nowymi miastami partnerskimi);*
- *prorozwojową politykę finansową, polegającą na zwiększeniu udziału wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem budżetu miasta;*
- *aktywne pozyskiwanie środków finansowych ze źródeł zewnętrznych, w tym środków z budżetu państwa i funduszy strukturalnych Unii Europejskiej;*
- *aktywną promocję walorów oraz zasobów miasta skierowaną do potencjalnych inwestorów oraz turystów (krajowych i zagranicznych);*
- *stworzenie zintegrowanego systemu informacji o mieście;*
- *monitorowanie skuteczności realizacji zadań służących osiągnięciu celów strategicznych.*

Sformułowane w strategii cele rozwoju oraz konkretne zadania służące ich realizacji stanowią podstawę do opracowywania Wieloletnich Planów Inwestycyjnych (WPI). Pełnią one bardzo istotną

rolę w procesie planowania strategicznego rozwoju miasta. Umożliwiają bowiem władzom samorządowym podejmowanie bieżących decyzji w zgodności z długookresowymi celami rozwoju Sandomierza, tworząc swoisty „pomost” pomiędzy celami i zadaniami strategicznymi a rocznymi budżetami miasta. Stanowią także podstawowy instrument koordynacji wszelkich działań związanych z przygotowaniem i przebiegiem procesu inwestycyjnego.

Tak więc Wieloletni Plan Inwestycyjny powinien odzwierciedlać:

- *priorytety inwestycyjne miasta wynikające z ustaleń strategicznych,*
- *zbiorcze ujęcie kluczowych elementów polityki rozwoju miasta w odniesieniu do inwestycji komunalnych,*
- *kluczowe elementy polityki finansowej miasta, określającej pożądaną proporcję między wydatkami bieżącymi a wydatkami inwestycyjnymi, łączny poziom i źródła nakładów inwestycyjnych niezbędnych do sfinansowania przyjętych zadań.*

Prowadzenie odpowiedniej polityki informacyjnej przez władze miasta jest niezbędne do przedstawienia i wyjaśnienia mieszkańcom, zainteresowanym instytucjom, organizacjom społecznym i zawodowym oraz podmiotom gospodarczym zamierzeń i przedsięwzięć rozwojowych wynikających ze Strategii. Można do tego celu wykorzystywać bezpośrednio spotkania, Internet, a także lokalne środki masowego przekazu (radio, telewizja, prasa). Jest to niezbędny warunek pozyskiwania jak najszerszego kręgu osób, instytucji i organizacji pozarządowych do współpracy na rzecz rozwoju miasta.

Niezmiernie ważną sprawą jest poszukiwanie przez władze miasta partnerów zainteresowanych współpracą na rzecz skutecznej realizacji celów strategicznych. W tym celu władze miasta muszą inicjować i koordynować partnerską współpracę z organizacjami pozarządowymi i podmiotami gospodarczymi.

Efektem partnerskiej współpracy władz miasta z organizacjami pozarządowymi będzie niewątpliwie podniesienie efektywności wydatkowania środków finansowych z budżetu miasta, lepsze zaspokajanie potrzeb społecznych, umacnianie poczucia podmiotowości mieszkańców oraz uzyskanie możliwości wczesnego reagowania na problemy lokalne, a w konsekwencji wzrost zaspokojenia potrzeb mieszkańców Sandomierza.

Z kolei partnerska współpraca władz miasta z podmiotami gospodarczymi umożliwia poznanie ich potrzeb oraz możliwości rozwojowych. Umożliwia to władzom miasta tworzenie warunków ułatwiających prowadzenie działalności gospodarczej. Współpraca władz miasta z podmiotami gospodarczymi pozwala również na włączenie się przedsiębiorców w rozwiązywanie problemów miasta, prowadzenie wspólnej promocji miasta i jego gospodarki na arenie krajowej

i międzynarodowej, a także prowadzenie wspólnych przedsięwzięć inwestycyjnych, np. w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego.

Wielość potrzeb społeczno-gospodarczych Sandomierza wymaga prowadzenia przez władze miasta prorozwojowej polityki finansowej. Polityka ta winna zmierzać w pierwszym rzędzie do:

- *długookresowej maksymalizacji dochodów budżetowych ze szczególnym uwzględnieniem bezzwrotnych źródeł finansowania,*
- *racjonalizacji wydatków bieżących,*
- *wzrostu i poprawy efektywności wykorzystania środków inwestycyjnych.*

Dzięki temu posiadane środki finansowe można będzie wykorzystać w maksymalnym stopniu na realizację zadań wynikających ze strategii.

Dużą szansą na zwiększenie dostępnych środków finansowych jest sięganie po zewnętrzne źródła finansowania, w tym przede wszystkim zagraniczne środki pomocowe (np. fundusze Unii Europejskiej), preferencyjne pożyczki oraz kredyty komercyjne. Dużą szansą na wypełnianie luki infrastrukturalnej jest realizacja przedsięwzięć publiczno-prywatnych.

Promocja walorów i zasobów miasta jest istotnym uwarunkowaniem skutecznej realizacji celów strategicznych. Ma ona na celu wykreowanie i wzmocnienie pozytywnego wizerunku miasta u potencjalnych inwestorów i turystów (krajowych i zagranicznych). Marketing miasta musi być prowadzony w sposób aktywny i nie może zaniedbywać żadnych narzędzi, zarówno środków masowej komunikacji, jak i różnego rodzaju konferencji, targów, imprez kulturalnych i turystycznych, kontaktów z odpowiednimi agendami rządowymi (np. Polską Agencją Informacji i Inwestycji Zagranicznych S.A.), czy wreszcie bezpośrednich kontaktów z potencjalnymi inwestorami i biurami turystycznymi. W celu efektywnego promowania miasta należy opracować strategię jego promocji, która z jednej strony podkreślać będzie atrakcyjność miasta, z drugiej zaś wskaże konkretne grupy docelowe inwestorów i turystów, do których promocja powinna być skierowana w pierwszej kolejności. Wdrożenie takiego podejścia wymagać będzie szczegółowego badania rynku inwestorów, ruchu turystycznego, umiejętności kierowania programem promocji miasta. Promocja zasobów oraz walorów miasta winna być skierowana do potencjalnych turystów i inwestorów (krajowych i zagranicznych).

Jakość i efektywność podejmowanych decyzji w procesie zarządzania miastem zależy w dużym stopniu od jakości różnego typu informacji, którymi dysponują jego władze.

Właściwej jakości informacje (systematyczne, obszerne, najnowsze, uporządkowane) może zapewnić tylko dobrze zorganizowany system informacji, przez który należy rozumieć zintegrowany zespół

ludzi, środków oraz metod (programów) zbierania, przechowywania, przetwarzania, aktualizowania niezbędnych danych dotyczących planowania, modyfikacji i kontroli realizacji ustaleń strategicznych.

Jeśli tak rozumiany system ma być skuteczny, nie może ograniczać się wyłącznie do gromadzenia informacji, lecz musi także zapewniać stałą i merytoryczną ich analizę. Stąd też przy jego organizowaniu muszą być spełnione następujące warunki:

- *dostosowanie do zakresu działania i potrzeb oraz objęcie nim wszystkich sfer funkcjonalnych miasta, tj. społecznej, gospodarczej, przestrzennej, infrastrukturalnej, ekologicznej i finansowej;*
- *dostarczanie informacji kompleksowych i aktualnych w celu ich skutecznego i efektywnego wykorzystania;*
- *dostarczanie informacji tym, którzy ich rzeczywiście potrzebują, w formie umożliwiającej szybkie podjęcie określonych decyzji;*
- *stałe monitorowanie stanu istniejącego, silnych i słabych stron miasta, konkurencyjności jego gospodarki, stanu zagospodarowania przestrzennego, stanu środowiska przyrodniczego i ochrony dziedzictwa kulturowego itp.;*
- *zapewnienie wymiany informacji między jednostkami organizacyjnymi miasta oraz między kierownictwem i pracownikami;*
- *umożliwienie wczesnego rozpoznania nadchodzących zmian tkwiących w otoczeniu miasta (szanse i zagrożenia);*
- *umożliwienie wyszukiwania i kojarzenia danych z różnych źródeł oraz ich przedstawianie w układach sprawozdawczych, tabelarycznych i graficznych;*
- *umożliwienie przeprowadzenia prac prognostycznych (np. prognoza zapotrzebowania na urządzenia infrastruktury technicznej, dochodów i wydatków budżetu miasta itd.) oraz konstruowania ocen ekonomicznych, inwestycyjnych i finansowych przedsięwzięć rozwojowych;*
- *zapewnienie kontroli przebiegu realizacji przyjętych celów rozwoju miasta.*

Tak rozumiany system informacji musi obejmować poszczególne sfery funkcjonalne miasta, tj. społeczną, gospodarczą, ekologiczną, przestrzenną, infrastrukturalną i finansową, wszystkie szczeble kierowania i poziomy decyzyjne, a także wzajemne relacje miasto – jego otoczenie.

Należy również podkreślić, że dla skutecznej realizacji ustaleń Strategii Rozwoju Miasta Sandomierza w latach 2015 - 2025 istotne są również kierunki polityki rozwoju społeczno-gospodarczego, które będą realizowane przez władze samorządowe województwa świętokrzyskiego. Wiąże się to bowiem

bezpośrednio z finansowaniem konkretnych zadań realizacyjnych ze środków budżetu państwa i województwa, bądź też ze środków pomocowych Unii Europejskiej.

W tej sytuacji ważne jest, aby wojewódzka polityka rozwoju uwzględniała konkretne zadania realizacyjne, zgłaszane przez władze Sandomierza, które nie mogą być rozwiązane własnymi siłami ze względu na brak środków finansowych, a które są jednocześnie bardzo istotne dla rozwiązywania strategicznych problemów społeczno-gospodarczych i ekologicznych społeczności lokalnej.

Przedstawione powyżej uwarunkowania realizacji Strategii Rozwoju Miasta Sandomierza na lata 2015 - 2025 wskazują na konieczność aktywnych, systematycznych i skoordynowanych działań władz miasta na rzecz urzeczywistniania jej ustaleń, a także tworzenia jak najlepszych warunków dla szerokiej współpracy z przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi przy realizacji zapisów strategii.

Konieczna jest również współpraca z Urzędem Marszałkowskim Województwa Świętokrzyskiego, władzami samorządowymi z powiatów sandomierskiego i sąsiednich przy realizacji wspólnych przedsięwzięć rozwojowych.

W celu zapewnienia efektywnego i oszczędnego wydatkowania środków publicznych oraz systematycznego śledzenia postępów w realizacji zadań i osiągnięciu celów niezbędne jest ustanowienie spójnego i przejrzystego systemu monitorowania i oceny realizacji strategii.

Ocena ta polegać będzie na systematycznym obserwowaniu procesów rozwojowych miasta i konfrontowaniu stanu rzeczywistego z założeniami ujętymi w tym dokumencie. W procesie oceny nie będą badane jednostkowe wskaźniki, lecz w sposób kompleksowy śledzone będzie osiągnięcie głównych celów i założeń rozwojowych określonych w strategii. Ponadto sprawdzany będzie również stopień realizacji i wdrażania priorytetowych zadań realizacyjnych, gdyż mają one kluczowe znaczenie dla dalszego rozwoju miasta.

Opracowana Strategia Rozwoju Miasta Sandomierza na lata 2015 - 2025 jest wynikiem kilkumiesięcznej pracy zespołu ludzi mieszkających i pracujących na terenie miasta. W składzie tego zespołu byli przedstawiciele instytucji i organizacji życia publicznego oraz gospodarczego, organizacji pozarządowych, świata sportu, nauki, kultury i sztuki, władz miasta, radni, pracownicy Urzędu Miejskiego i miejskich jednostek organizacyjnych.

Strategia jest wyrazem woli wspólnego działania różnych środowisk dla pomyślnego rozwoju Sandomierza. Wytycza podstawowe kierunki działań realizacyjnych na rzecz wydatnego wzrostu poziomu życia mieszkańców w postaci:

- *zdynamizowania procesów rozwoju społeczno-gospodarczego,*

- *wzrostu rangi miasta w otoczeniu regionalnym, krajowym i międzynarodowym,*
- *utrzymania tożsamości kulturowej i ochrony zasobów historycznych,*
- *ochrony cennych walorów i zasobów naturalnych oraz wydatnej poprawy stanu środowiska naturalnego,*
- *racjonalnego zagospodarowania przestrzeni.*

Strategia prezentuje określoną projekcję pożądanych kierunków rozwoju miasta Sandomierza w postaci celów rozwoju i niezbędnych zadań realizacyjnych. Nie zamyka to oczywiście drogi do wypracowania innych. Jednak podstawą zmian winny być wyłącznie względy merytoryczne, wynikające ze zmieniających się uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych rozwoju miasta. Z tego punktu widzenia Strategia Rozwoju Miasta Sandomierza na lata 2015 - 2025 jest dokumentem elastycznym oraz otwartym na zmiany, uzupełnienia i korekty.

Spis tabel i wykresów

Tabele:

Tabela 1 Sieci wodociągowe i kanalizacyjne w mieście Sandomierz w latach 2011-2013.....	16
Tabela 2 Odpady stałe w latach 2012-2014	17
Tabela 3 Oczyszczanie odpadów komunalnych w latach 2011-2014.....	18
Tabela 4 Użytkowanie gruntów w mieście. Stan w dniu 31 XII 2014 r.....	23
Tabela 5 Gospodarstwa rolne	24
Tabela 6 Liczba nowych podmiotów gospodarczych w mieście Sandomierz w latach 2012-2014.....	25
Tabela 7 Miejsca turystyczne Sandomierza	32
Tabela 8 Dostępność usług turystycznych.....	33
Tabela 9 Liczba uczniów w wieku od 6 do 15 lat w latach 2012-2014	39
Tabela 10 Liczba i struktura ludności oraz liczba osób aktywnych zawodowo w 2014 roku	45
Tabela 11 Ludność w wieku produkcyjnym i bezrobotni w 2014 roku	45
Tabela 12 Przyrost naturalny w latach 2011-2014.....	47
Tabela 13 Migracje ludności w latach 2012-2014	48
Tabela 14 Zasoby mieszkaniowe zamieszkane. – dotyczy mieszkań własnościowych (wykupionych) będących w zarządzie PGKiM	49
Tabela 15 Liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną w latach 2011-2014.	50
Tabela 16 Kwota przyznanych świadczeń w latach 2011-2014.....	50
Tabela 17 Powody przyznawania pomocy z opieki społecznej w latach 2011-2014	50
Tabela 18 Struktura dochodów budżetowych miasta Sandomierza w latach 2011 – 2015/plan	52
Tabela 19 Struktura podstawowych dochodów własnych w latach 2011-2015/plan	52
Tabela 20 Analiza wydatków budżetowych miasta Sandomierza w latach 2011-2015/plan	53
Tabela 21 Dochody i wydatki miasta Sandomierza w latach 2011-2015	55
Tabela 22 Wybrane dane dotyczące miast: Sandomierz, Jędrzejów, Busko-Zdrój, Staszów	56
Tabela 23 Potencjalne źródła finansowania zadań miasta w ramach perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2014-2020	93
Tabela 24 Zgodność Strategii Rozwoju Miasta Sandomierza ze Strategią Europa 2020.....	96
Tabela 25 Zgodność Strategii Rozwoju Miasta Sandomierza ze Strategią Rozwoju Kraju 2020	97
Tabela 26 Zgodność Strategii Rozwoju Miasta Sandomierza z Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030.....	98
Tabela 27 Zgodność Strategii Rozwoju Miasta Sandomierza ze Strategią Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie	99

Tabela 28 Zgodność Strategii Rozwoju Miasta Sandomierza ze Strategią Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020	100
Tabela 29 Zgodność Strategii Rozwoju Miasta Sandomierza ze Strategią Rozwoju Województwa Świętokrzyskiego	102
Tabela 30 Zgodność Strategii Rozwoju Miasta Sandomierza ze Strategią Rozwoju Powiatu Sandomierskiego	103

Wykresy:

Wykres 1 Powierzchnia miasta Sandomierza w stosunku do powierzchni powiatu sandomierskiego	10
Wykres 2 Średniomiesięczne temperatury w mieście Sandomierzu	13
Wykres 3 Średniomiesięczne opady w mieście Sandomierzu.....	13
Wykres 4 Długość sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w latach 2011-2013.....	17
Wykres 5 Drogi gminne w km.....	20
Wykres 6 Grupy użytkowników gruntów w mieście. Stan w dniu 31 XII 2014 r.	23
Wykres 7 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w 2013 r. i w 2014 r. według sekcji PKD	25
Wykres 8 Liczba uczniów szkół ponadgimnazjalnych w latach szkolnych 2014/15 i 2015/16.....	40
Wykres 9 Liczba studentów w wyższych szkołach zlokalizowanych w mieście Sandomierzu w roku akademickim 2014/2015.....	41
Wykres 10 Liczba miejsc przedszkolnych w mieście w latach 2012-2014.....	42
Wykres 11 Liczba czytelników bibliotek w latach 2012-2014	43
Wykres 12 Ludność według płci. Stan na 31 XII 2014r.	46
Wykres 13 Liczba ludności w latach 2012-2014.....	47
Wykres 14 Gęstość zaludnienia w mieście Sandomierzu na 1 km ² w latach 2012-2014.....	48
Wykres 15 Powierzchnia wybranych miast w km ² w 2013 roku	57
Wykres 16 Liczba ludności w wybranych miastach w 2013 roku.....	57
Wykres 17 Gęstość zaludnienia na 1 km ² w wybranych miastach w 2013 roku.....	58
Wykres 18 Dochody i wydatki na 1 mieszkańca w zł w wybranych miastach.....	59
Wykres 19 Ocena obecnej sytuacji miasta (analiza ankiet)	69
Wykres 20 Określenie jakim miastem powinien być Sandomierz (analiza ankiet)	69
Wykres 21 Ocena czy Sandomierz jest dobrym miejscem do życia (analiza ankiet).....	70

Rysunki:

Rysunek 1 Korelacja celów strategicznych	76
Rysunek 2 Misja, wizja, cele strategiczne.....	77

Rysunek 3 Cel strategiczny I	79
Rysunek 4 Cel strategiczny II	83
Rysunek 5 Cel strategiczny III	87

Załącznik nr 1 do Strategii Rozwoju Miasta Sandomierza

SPIS ORGANIZACJI POZARZĄDOWYCH DZIAŁAJĄCYCH NA TERENIE MISTA SANDOMIERZA

- *Towarzystwo Naukowe Sandomierskie,*
- *Klub Miłośników Sandomierza z/s w Sandomierzu,*
- *Stowarzyszenie Nasze Miasto Sandomierz,*
- *Stowarzyszenie Nasze Sandomierskie,*
- *Chorągiew Rycerstwa Ziemi Sandomierskiej,*
- *Spółeczny Komitet Odnowy Cmentarza Katedralnego w Sandomierzu,*
- *Sandomierskie Stowarzyszenie Winiarzy,*
- *Sandomierski Związek Hodowców Gołębi Rasowych i Drobiu Ozdobnego,*
- *Fundacja Kultury Ziemi Sandomierskiej,*
- *Sandomierskie Towarzystwo Pasjonatów Fotografii,*
- *Sandomierskie Stowarzyszenie Kulturalne,*
- *Fundacja Kultury Tradycji Europejskiej Paradosi w Sandomierzu,*
- *Polskie Towarzystwo Informatyczne Koło w Sandomierzu,*
- *Oddział Polskiego Towarzystwa Turystyczno -Krajoznawczego im. Aleksandra Patkowskiego w Sandomierzu,*
- *Stowarzyszenie Przyjaciół Miasta Kocham Sandomierz,*
- *Lokalna Organizacja Turystyczna – Partnerstwo Ziemi Sandomierskiej,*
- *Stowarzyszenie Sympatyków Sztuki Filmowej – Kadr w Sandomierzu,*
- *Sandomierski Szlak Jabłkowy,*
- *Sandomierski Klub Sportowy „Wisła”,*
- *Stowarzyszenie Piłki Ręcznej „Wisła Sandomierz”,*
- *Klub Tenisa Stołowego „Sandomierz,*
- *Sandomierski Klub Karate,*
- *Polski Związek Wędkarski Koło nr 1 w Sandomierzu,*
- *Polski Związek Wędkarski Koło nr 33 w Sandomierzu,*
- *Sandomierski Klub Karpkowy „CYPRINUS”,*
- *Ludowy Klub Sportowy „Sandomierz”,*
- *Stowarzyszenie Sportów Siłowych,*
- *Międzyszkolny Uczniowski Klub Sportowy „Foka Sandomierz”,*
- *Miejski Szkolny Związek Sportowy w Sandomierzu,*
- *Powiatowy Szkolny Związek Sportowy w Sandomierzu,*

- *Parafialny Klub Sportowy SALVATOR,*
- *Klub Modelarski „Niezatapialni”,*
- *Uczniowski Klub Sportowy „Błękit”,*
- *Klub Wyczynowego Wędkarstwa Spławikowego Gobio,*
- *Międzyszkolny Uczniowski Klub Sportowy „Wisła Junior” Sandomierz,*
- *Oddział Rejonowego Polskiego Czerwonego Krzyża w Sandomierzu,*
- *Grupa Ratownictwa PCK w Sandomierzu,*
- *Stowarzyszenie Na Rzecz Promocji i Ochrony Zdrowia Osób Pracujących w Sandomierzu,*
- *Stowarzyszenie Na Rzecz Dzieci z Przepukliną Oponowo – Rdzeniową i Wodogłowiem w Sandomierzu,*
- *Ratownictwo Wodne Sandomierz Grupa Patrolowo Interwencyjna,*
- *Stowarzyszenie Sandomierskie Towarzystwo Eko – Rozwoju,*
- *Stowarzyszenie Wyższego Seminarium Duchownego w Sandomierzu,*
- *Klub Inteligencji Katolickiej-Forum Sandomierskie w Sandomierzu,*
- *Okręgowy Związek Pszczelarzy w Sandomierzu,*
- *Sandomierskie Stowarzyszenie Gowerek,*
- *Stowarzyszenie Regionalne Ziemi Sandomierskiej – Pomost,*
- *Stowarzyszenie Agroturystyczne – Wisła-San w Sandomierzu,*
- *Sandomierskie Stowarzyszenie Przyjaciół Zwierząt,*
- *Chrześcijańskie Stowarzyszenie Pomocy Dzieciom Misja Nadziei,*
- *Stowarzyszenie Przyjaciół Osób Niepełnosprawnych Uśmiech Seniora z siedzibą w Domu Pomocy Społecznej w Sandomierzu,*
- *Stowarzyszenie „Dobrze, że jesteś”,*
- *Stowarzyszenie Pomocy Osobom Niepełnosprawnym w Zatrudnieniu, Rehabilitacji i Rewalidacji „Integracja”,*
- *Stowarzyszenie na Rzecz Zdrowia Psychicznego,*
- *Stowarzyszenie na Rzecz pomocy Osobom Niepełnosprawnym TRATWA,*
- *Fundacja „Światło-Życie”,*
- *Polski Związek Niewidomych - Koło w Sandomierzu,*
- *Sandomierskie Stowarzyszenie Rodzin i Przyjaciół Zdrowia Psychicznego „Nadzieja”,*
- *Polski Związek Głuchych – Koło Terenowe w Sandomierzu,*
- *Polskie Stowarzyszenie Diabetyków - Oddział Powiatowy,*
- *Caritas Diecezji Sandomierskiej,*

- *Świątokrzyski Klub „Amazonki”- Filia w Sandomierzu,*
- *Grupa „AA ODYSEUSZ”,*
- *Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej Koło w Sandomierzu,*
- *Związek Inwalidów Wojennych Rzeczypospolitej Polskiej Koło w Sandomierzu,*
- *Związek Kombatantów RP i Byłych Więźniów Politycznych Rejon Sandomierz,*
- *Ogólnopolski Związek Żołnierzy Batalionów Chłopskich,*
- *Związek Sybiraków Koło w Sandomierzu,*
- *Związek Żołnierzy Wojska Polskiego - Koło im. "Ziemi Sandomierskiej" przy Jednostce Wojskowej nr 3533,*
- *Polski Związek Byłych Więźniów Politycznych Hitlerowskich Więzień i Obozów Koncentracyjnych Koło w Sandomierzu,*
- *Związek Harcerstwa Polskiego- Komenda Hufca im. Ziemi Sandomierskiej,*
- *Towarzystwo Przyjaciół Związku Strzeleckiego Strzelec Organizacji Społeczno – Wychowawczej jednostki Strzeleckiej 2018 w Sandomierzu im.2 Pułku Piechoty Legionów Armii Krajowej,*
- *Sandomierskie Centrum Pamięci,*
- *Stowarzyszenie Partnerstwa Miast POMOST,*
- *Confraternitas Gostomianum Stowarzyszenie Wychowanków Gimnazjum i I Liceum Ogólnokształcącego w Sandomierzu,*
- *Stowarzyszenie Absolwentów i Sympatyków AIS II Liceum Ogólnokształcące im. T. Kościuszki w Sandomierzu,*
- *Klub Sympatyków Szkoły Sandomierska Marmolada,*
- *Stowarzyszenie Miłośników Sympatyków Sandomierskiej Budowlanki,*
- *Stowarzyszenie Rodzin Katolickich,*
- *Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży,*
- *Katolickie Stowarzyszenie Nauczycieli i Pedagogów,*
- *Sandomierskie Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego - Lokalna Grupa Działania,*
- *Fundacja Sandomierska,*
- *Ośrodek Promowania i Wspierania Przedsiębiorczości Rolnej,*
- *Fundacja Fundusz Lokalny SMK,*
- *Stowarzyszenie "POKOLENIA" Powiatu Sandomierskiego w Sandomierzu,*
- *Stowarzyszenie PaNaCeum*
- *Stowarzyszenie Razem dla Sandomierza.*

Uzasadnienie

Strategia Rozwoju Miasta Sandomierza na lata 2015-2025 jest dokumentem określającym główne kierunki rozwoju w kontekście perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2014 – 2020. Dokument zawiera syntetyczną diagnozę obszaru funkcjonalnego miasta w zakresie sytuacji społeczno – gospodarczej. Opracowanie obejmuje koncepcję funkcjonowania Miasta Sandomierza na najbliższe lata ze wskazaniem jej wizji i misji, celów strategicznych, działań priorytetowych, kierunków rozwojowych oraz zadań wraz z potencjalnymi możliwościami ich finansowania. Ponadto dokument odnosi się do spójności i zbieżności z obowiązującymi zewnętrznymi i wewnętrznymi opracowaniami strategicznymi na szczeblu regionalnym, krajowym oraz z założeniami Unii Europejskiej. Główne założenia Strategii Rozwoju Miasta Sandomierza na lata 2015-2025 wypracowane zostały podczas warsztatów strategicznych przez specjalnie powołany Zespół ds. opracowania Strategii. Ważnym elementem procesu tworzenia dokumentu były konsultacje społeczne, którym poddany był projekt Strategii Rozwoju Miasta Sandomierza na lata 2015-2025. Biorąc pod uwagę powyższe podjęcie uchwały w przedmiotowej sprawie jest zasadne.